

Διάρκεια είναι 9 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.900 m, απαιτητική η δυσκολία, το μήκος 17 km και καλή η σήμανση. Η διαδρομή αποτελεί τμήμα του ελληνικού πεζοπορικού μονοπατιού Ο2, που συνδέει τον Όλυμπο με το Πήλιο. Ξεκινά από τα όρια του οικισμού Καρυά, μέσα από θαμνώνες και χαμηλά δένδρα και φτάνει στη Χαρβαλόβρυση στα 1.400 m. Από το σημείο εκείνο και έπειτα το τοπίο αλλάζει, η διαδρομή είναι χωρίς βλάστηση, με έντονες κλίσεις και διέρχεται από το διάσελο ανάμεσα στις κορυφές Κακάβρακας στα 2.619 m και Μεταμόρφωση στα 2.675 m. Στη συνέχεια έχει πιο ήπιες κλίσεις, περνά από το Οροπέδιο της Μπάρας, κυκλώνει την κορυφή Άγιος Αντώνιος που βρίσκεται στα 2.815 m, όπου υπάρχει καταφύγιο ανάγκης και ακολουθεί μία ήπια ράχη για να φτάσει στην κορυφή Σκολιό σε υψόμετρο 2.911 m, την τρίτη ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου.

- Βρυσοπούλες - Άγιος Αντώνιος

Η διάρκεια της συγκεκριμένης διαδρομής είναι 3 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.000 m, η δυσκολία μέτρια και το μήκος 4 km, ενώ η σήμανση καλή. Η διαδρομή παρέχει τη δυνατότητα γρήγορης ανάβασης στις κορυφές, καθώς είναι προσβάσιμη με όχημά έως τα 1.800 m. Είναι ιδανική για χειμερινές αναβάσεις με ορειβατικά σκι, καθώς δε διαθέτει βλάστηση. Το μονοπάτι ξεκινά από τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις του Κέντρου Εκπαίδευσης Ορεινού Αγώνα και Χιονοδρομίας-ΚΕΟΑΧ, 17 km από τον Σπαρμό. Στις εγκαταστάσεις του ΚΕΟΑΧ βρίσκεται και το Καταφύγιο Βρυσοπούλες. Στην αρχή, η διαδρομή έχει έντονη κλίση, ακολουθεί τους πυλώνες του στρατιωτικού χιονοδρομικού κέντρου, ενώ στην πορεία συναντά το Καταφύγιο Ανάγκης Κώστας Μιγκοτζίδης στα 2.450 m και λίγο πιο πάνω, το μονοπάτι που έρχεται από την περιοχή της Καρυάς με κατεύθυνση την κορυφή Σκολιό. Προσπερνώντας το καταφύγιο, φθάνει σε ένα δεύτερο καταφύγιο ανάγκης που βρίσκεται λίγα μέτρα κάτω από την κορυφή Άγιος Αντώνιος στα 2.815 m, από όπου η θέα των κορυφών Μύτικας, Στεφάνι και Σκολιό είναι εντυπωσιακή. Η πρόσβαση στις κορυφές γίνεται μέσω του μονοπατιού που κατεβαίνει από τον Άγιο Αντώνιο.

- Κοκκινοπηλός – Κίτρος

Διάρκεια της διαδρομής είναι 4 - 5 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.200 m, μέτρια η δυσκολία, το μήκος 5 km και η σήμανση καλή. Από τον Κοκκινοπηλό ξεκινά μια ενδιαφέρουσα διαδρομή στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Το μονοπάτι βρίσκεται

ανάμεσα σε θαμνώνες όπως το πουρνάρι και διάσπαρτες συστάδες πεύκων. Στα μισά της διαδρομής υπάρχει η βρύση Ρούδι σε υψόμετρο 1.800 m. Προσπερνώντας την κορυφή Άνθιμος που βρίσκεται στ 1.999 m, το μονοπάτι συνεχίζει στην ήπια ράχη του βουνού και φθάνει στην κορυφή Κίτρος στα 2.416 m, όπου έχει θέα τις κορυφές του Ολύμπου, τα Πιέρια όρη, τις κορυφές Άνθιμος στα 1.999 m και Βουλγάρα στα 1.683 m. Από την κορυφή Κίτρος υπάρχει δυνατότητα συνέχειας προς τις κορυφές Νάνα στα 2.285 m και Σαλατούρα στα 1.431 m, όπου βρίσκεται το ομώνυμο καταφύγιο ανάγκης. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα μέσω της Νάνας και της Στενής Σαλατούρας, μονοπάτι προς το ρέμα Ξερολάκκι και από εκεί προς τη Μεγάλη Γούρνα, όπου βρίσκεται το Καταφύγιο Ανάγκης Χριστάκη, ωστόσο χρειάζεται προσοχή, καθώς δεν υπάρχει σήμανση.

- Ξερολάκκι - Οροπέδιο Μουσών

Η διάρκεια είναι 4 - 5 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.350 m, απαιτητική δυσκολία και σε ορισμένα σημεία επικίνδυνη, το μήκος 5 km και η σήμανση ελλιπής. Πρόκειται για δύσκολη και απαιτητική διαδρομή που κινείται στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Η πρόσβαση στο μονοπάτι γίνεται από δύσβατο χωματόδρομο που ξεκινά από τον δασικό δρόμο Πέτρας - Κοκκινοπηλού. Χαρακτηριστικές στην αρχή του μονοπατιού είναι οι σπηλιές που δημιουργούνται. Η διαδρομή ακολουθεί το ρέμα του Ναούμ και καταλήγει στη βάση των Καζανιών στα 2.250 m, της εντυπωσιακής αμφιθεατρικής λεκάνης που σχηματίζουν οι ορθοπλαγιές των κορυφών. Από το σημείο εκείνο και έπειτα απαιτείται προσοχή ως τις Πόρτες, δηλαδή το πέρασμα ανάμεσα στις κορυφές Τούμπα και Στεφάνι, και ως το Οροπέδιο των Μουσών.

- Ξερολάκκι - Μεγάλη Γούρνα

Η Διάρκεια της διαδρομής είναι 4 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.200 m, η δυσκολία μέτρια, το μήκος 7 km και δεν διαθέτει καθόλου σήμανση. Η διαδρομή ξεκινά από το σημείο όπου ο δασικός δρόμος Πέτρας - Κοκκινοπηλού τέμνει το ρέμα Ξερολάκκι, σε υψόμετρο 1.350 m, περίπου 2 km από την αφετηρία του μονοπατιού Ξερολάκκι - Οροπέδιο Μουσών. Αρχικά, διασχίζει πυκνό δάσος μαύρης πεύκης και πυξαριού ακολουθώντας τη χαράδρα του ρέματος Ξερολάκκι, ανάμεσα στην κορυφογραμμή Κίτρος - Φλάμπουρο στα 2.416 m και στην κορυφή Χριστάκης στα 2.707 m. Μετά την έξοδο από το δάσος, το μονοπάτι κινείται αριστερά, προσπερνά

την κορυφή Χριστάκης, για να φτάσει το οροπέδιο Μεγάλη Γούρνα στα 2.550 m, όπου βρίσκεται το καταφύγιο ανάγκης, Καταφύγιο Χριστάκη.

- Αγία Τριάδα - Καταφύγιο «Κρεβάτια»

Η διάρκεια είναι 2 ώρες, η υψομετρική διαφορά 650 m, χαρακτηρίζεται από εύκολη δυσκολία, το μήκος είναι 4 km και η σήμανση καλή. Το μονοπάτι ξεκινά από την εκκλησία της Αγίας Τριάδας, στο τέρμα του ασφαλτόδρομου, 4 km από τη Βροντού, προσφέροντας τη δυνατότητα περιήγησης στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου. Η διαδρομή είναι ανηφορική, χωρίς έντονη βλάστηση, καθώς υπάρχουν μόνο μικρές συστάδες οξιάς πριν την έξοδό της στο οροπέδιο όπου βρίσκεται το Καταφύγιο Κρεβάτια στα 1.007 m. Μικρή διαδρομή, με σπουδαία θέα προς την πεδιάδα της Κατερίνης και τον Θερμαϊκό κόλπο. Στο καταφύγιο φθάνει και χωμάτινος δρόμος, που αρχίζει από την Αγία Τριάδα.

- Καταφύγιο Κρεβάτια - Μπαρμπαλάς - Οροπέδιο Μουσών

Το συγκεκριμένο μονοπάτι έχει διάρκεια 7 ώρες, υψομετρική διαφορά 1.680 m, απαιτητική δυσκολία, μήκος 8 km και η σήμανση στην αρχή είναι καλή, ενώ ελλιπής μετά τον Μπαρμπαλά. Από το Καταφύγιο Κρεβάτια στα 1.007 m ξεκινά μία ιδιαίτερη αλλά και κουραστική διαδρομή προς τις κορυφές, που διασχίζει τη βόρεια πλευρά του Ολύμπου. Στην αρχή το μονοπάτι έχει έντονη κλίση και διέρχεται από δάσος μαύρης πεύκης, έπειτα η κλίση γίνεται πιο ομαλή, ως την κορυφή Μπαρμπαλάς στα 1.841 m, με θέα προς τις κορυφές και τον κάμπο της Πιερίας. Η σήμανση είναι ελλιπής, αλλά το μονοπάτι ακολουθεί την αρκετά διακριτή Παπά Ράχη, με θέα τις γυμνές κορυφές. Το έδαφος ανεβαίνοντας γίνεται σαθρό και χρήζει προσοχή μέχρι το Οροπέδιο των Μουσών στα 2.695 m.

- Καταφύγιο Κρεβάτια - Παπά Ρέμα

Η Διάρκεια είναι 1,5 ώρα, η υψομετρική διαφορά 200 m, η δυσκολία εύκολη, το μήκος 3 km και η σήμανση καλή. Το μονοπάτι είναι αρκετά σύντομο, ήπιο και βατό, με μικρές κλίσεις, που ξεκινά από το Καταφύγιο Κρεβάτια σε υψόμετρο 1.007 m. Είναι μια όμορφη διαδρομή, η οποία περνά από πυκνό δάσος με αείφυλλα πλατύφυλλα και φυλλοβόλα είδη και καταλήγει στο Ρέμα Παπά, όπου υπάρχουν φυσικές βάθρες που έχουν νερό όλο το χρόνο. Στο σημείο αυτό, το μονοπάτι συναντά την κυκλική διαδρομή Άγιοι Απόστολοι - Παπά Ρέμα - Παπά Αλώνι – Μαστορούλι, η οποία δίνει τη δυνατότητα κίνησης προς οποιαδήποτε κατεύθυνση.

- Άγιοι Απόστολοι – Μαστορούλι

Η Διάρκεια είναι 4 - 5 ώρες, η υψομετρική διαφορά 630 m, η δυσκολία εύκολη, το Μήκος 6 km και η σήμανση είναι καλή. Η διαδρομή χαρακτηρίζεται ως εύκολη και βατή, αλλά μεγάλης διάρκειας και αρχίζει από την εκκλησία των Αγίων Αποστόλων, στη βόρεια πλαγιά του Ολύμπου. Το μονοπάτι κινείται παράλληλα από την όχθη του ρέματος Παπά, όπου διασταυρώνεται με το μονοπάτι Καταφύγιο Κρεβάτια - Παπά Ρέμα. Μετά το ρέμα, συνεχίζει και φτάνει στο ξέφωτο Παπά Αλώνι, στην κορυφή ενός κώνου σε υψόμετρο 1.100 m. Κατηφορίζοντας κατά μήκος της ράχης Τσιρκινιά, συναντά την πηγή Μαστορούλι που έχει νερό όλο το χρόνο. Στο σημείο αυτό υπάρχει χωματόδρομος δίνοντας τη δυνατότητα πρόσβασης στους Αγίους Αποστόλους και τη Βροντού, είτε στη βρύση Κοπανούλα, όπου το μονοπάτι διασταυρώνεται με τη διαδρομή Αγία Κόρη - Κοπανούλα - Διάσελο Έλατος - Καταφύγιο Πετρόστρουγκα.

- Άγιος Κωνσταντίνος - Κορομηλιά - Καταφύγιο «Πετρόστρουγκα»

Η διάρκεια της διαδρομής είναι 5 - 6 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.670 m, η δυσκολία μέτρια, το μήκος 9 km και η σήμανση καλή. Το μονοπάτι ξεκινά από τον δασικό δρόμο Δίου - Κορομηλιάς, σχετικά κοντά στο ξωκλήσι των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, στη βορειοανατολική πλευρά του Ολύμπου. Η διαδρομή ακολουθεί τη ράχη Κανάλι, με κατεύθυνση προς το Καταφύγιο «Κορομηλιάς», διασχίζοντας τρεις φορές τον δρόμο. Ανηφορίζοντας, περνά από δάσος οξιάς, γνωστό ως δάσος της Λιανοξιάς και φθάνει στην Πετρόστρουγκα, όπου βρίσκεται το ομώνυμο καταφύγιο, χτισμένο ανάμεσα σε αιωνόβια ρόμπολα. Από το καταφύγιο, μπορεί κανείς να ακολουθήσει τη διαδρομή προς το Οροπέδιο των Μουσών και τις ψηλότερες κορυφές, ή να κατευθυνθεί προς τα Πριόνια, όπου μπορεί να φθάσει μέσω ενός όχι και τόσο γνωστού μονοπατιού που περνά από τον Στράγγο.

- Άγιος Κωνσταντίνος - Ορλιάς - Καταφύγιο Κορομηλιάς

Η διάρκεια του μονοπατιού είναι 2 ώρες, η υψομετρική διαφορά 720 m, η δυσκολία εύκολη, το μήκος 5 km και η σήμανση καλή. Το μονοπάτι αρχίζει από το ξωκλήσι Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης και περνά μέσα στο ρέμα του Ορλιά. Μια μικρή παράκαμψη οδηγεί στους καταρράκτες του ρέματος, μέσα σε ένα πυκνά δασωμένο τοπίο. Η κυρίως διαδρομή ακολουθεί τον δασικό δρόμο και φθάνει στο Καταφύγιο

Κορομηλιάς, από όπου παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στην Πετρόστρουγκα, στο Οροπέδιο των Μουσών και στις κορυφές του Ολύμπου.

- Άγιοι Απόστολοι - Κλεφτόβρυση

Η διάρκεια είναι 3 - 5 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.030 m, η δυσκολία μέτρια, το μήκος 6,5 km και η σήμανση καλή. Το μονοπάτι ξεκινά από τους Αγίους Αποστόλους, είτε μέσω του δασικού δρόμου, είτε μέσω του μονοπατιού με το οποίο διασταυρώνεται αρκετές φορές και καταλήγει στη βρύση Μαστροούλι, που έχει νερό όλο το χρόνο. Το μονοπάτι ακολουθεί τη ράχη Τσιρκινιά για να διασταυρωθεί με το μονοπάτι προς Παπά Αλώνι και Παπά Ρέμα και έπειτα φτάνει στο Διάσελο Έλατος στα 1.600 m και κατηφορίζει προς το ρέμα του Αράπη, όπου βρίσκεται η Κλεφτόβρυση, ένα από τα κρησφύγετα του λήσταρχου Φώτη Γιαγκούλα.

- Αγία Κόρη - Διάσελο Έλατος - Πετρόστρουγκα

Η διάρκεια είναι 6 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.630 m, η δυσκολία μέτρια, το μήκος 10 km και η σήμανση καλή. Το μονοπάτι αρχίζει από το ξωκλήσι της Αγίας Κόρης και κινείται μέσα στο ομώνυμο ρέμα, έως την πηγή Κοπανούλα, πάνω στον δασικό δρόμο που φθάνει από τους Αγίους Αποστόλους. Στη συνέχεια, η διαδρομή κινείται ανηφορικά προς τη ράχη Ρομπολάκια και διέρχεται από δάσος μαύρης πεύκης, έως το Διάσελο Έλατος στα 1.600 m, όπου διασταυρώνεται με το μονοπάτι Άγιοι Απόστολοι - Μαστροούλι - Κλεφτόβρυση. Κατηφορίζοντας προς το ρέμα του Αράπη, μια μικρή παράκαμψη οδηγεί στην Κλεφτόβρυση. Η κύρια διαδρομή συνεχίζει προς την Πετρόστρουγκα, μέσα σε ένα τοπίο κατάφυτο από ρόμπολα και από εκεί υπάρχει δυνατότητα συνέχειας προς το Οροπέδιο των Μουσών και τις κορυφές ή στα Πριόνια, μέσω μονοπατιού που περνά από τον Στράγγο.

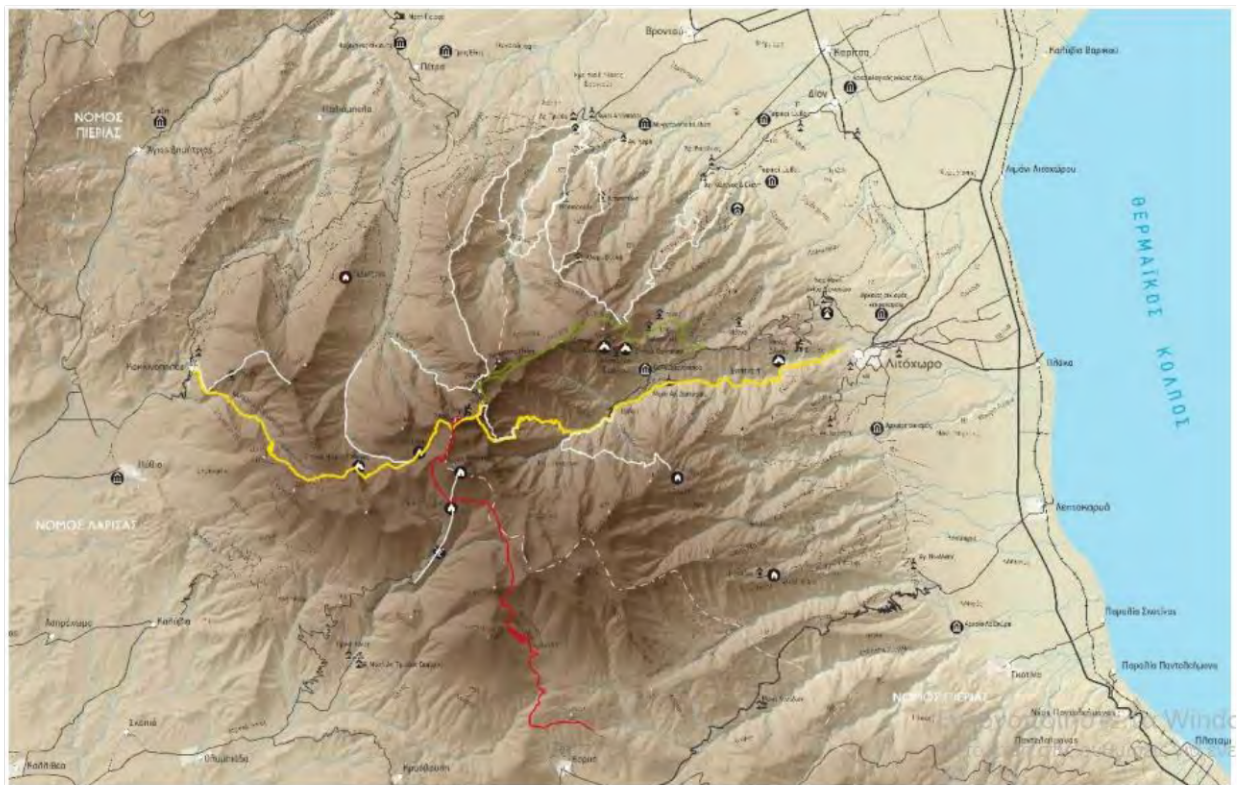
- Πριόνια – Λιβαδάκι

Η διάρκεια είναι 4 ώρες, η υψομετρική διαφορά 1.100 m, η δυσκολία μέτρια, το μήκος 5,5 km και η σήμανση καλή. Από τα Πριόνια, η διαδρομή ακολουθεί το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 προς το Καταφύγιο Σπήλιος Αγαπητός και διέρχεται από δάση μαύρης πεύκης. Στη βρύση Πηγαδούλι, το μονοπάτι διαχωρίζει την πορεία του από το E4 και κατηφορίζει μέσα στο ρέμα του Μαυρόλογγου, που έχει πλούσια βλάστηση, για να περάσει στην απέναντι πλαγιά. Η διαδρομή είναι ανηφορική ως τα 2.000 m. Έπειτα, χωρίς υψομετρικές διαβαθμίσεις, διέρχεται μέσα από ρόμπολα και φτάνει στο Λιβαδάκι, όπου υπάρχει καταφύγιο ανάγκης. Από το σημείο αυτό,

υπάρχει δυνατότητα κατεύθυνσης νοτιοδυτικά για τις κορυφές Πάγος στα 2.677 m) και Καλόγερος στα 2.701 m, ή βόρεια παράλληλα με το φαράγγι του Ενιπέα για το εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη και από εκεί στο Λιτόχωρο.

Στον παρακάτω χάρτη απεικονίζεται το σύνολο των μονοπατιών του Εθνικού Δρυμού, με τα σημεία στα οποία υπάρχουν οι ειδικές παρατηρήσεις για τα γνωρίσματα των μονοπατιών, ενώ έπειτα, στον πίνακα συγκεντρώνονται τα κύρια μονοπάτια του Ολύμπου.

Χάρτης 7: Δίκτυο κύριων μονοπατιών στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου

Πηγή: Μπόλη και Κατσακιώρη, 2015

Πίνακας 12: Κύρια μονοπάτια Ολύμπου

ΑΦΕΤΗΡΙΑ	ΔΙΑΔΡΟΜΗ
ΛΙΤΟΧΩΡΟ	Λιτόχωρο - Πριόνια - Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός»
	Λιτόχωρο - Καταφύγια: «Πετρόστρουγκας», «Χρήστος Κάκκαλος» και «Γιώσος Αποστολίδης»
	Λιτόχωρο - Ζιλνιά - Ενιπέας - Γκόλνα – Λιτόχωρο
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ»	Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Οροπέδιο Μουσών και καταφύγια
	Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Σκάλα - Μύτικας - επιστροφή

	Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - ψηλές κορυφές - επιστροφή
	Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Καλόγερος - Λιτόχωρο
ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ «ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΚΚΑΛΟΣ» & «ΓΙΩΣΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ»	Καταφύγια - ψηλές κορυφές – επιστροφή
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «ΣΤΑΥΡΟΣ»	Καταφύγιο «Σταυρός» - Μονή Αγίου Διονυσίου - Πριόνια
	Καταφύγιο «Σταυρός» - Καταφύγιο «Κορομηλιάς»
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «ΠΕΤΡΟΣΤΡΟΥΓΚΑΣ»	Καταφύγιο «Πετρόστρουγκα» - Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός»
	Καταφύγιο «Πετρόστρουγκα» - Οροπέδιο Μουσών - Καταφύγια «Χρήστος Κάκκαλος» και «Γιώσος Αποστολίδης»
	Καταφύγιο «Πετρόστρουγκα» - Καταφύγιο «Κορομηλιάς»
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «ΒΡΥΣΟΠΟΥΛΕΣ»/ΚΕΟΑΧ	Καταφύγιο «Βρυσοπούλες» - Σκολιό – Μύτικας
	Καταφύγιο «Βρυσοπούλες» - Μεταμόρφωση - Καλόγερος
	Καταφύγιο «Βρυσοπούλες» - ΝΔ κορυφές - Κοκκινοπηλός
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «ΑΝΩ ΠΗΓΑΔΙ»	Καταφύγιο «Άνω Πηγάδι» - ράχη Αρβανίτη - Δραγασιά - Καλόγερος
ΚΑΡΥΑ	Καρυά - Άγιος Αντώνιος - Σκολιό
ΚΑΛΥΒΙΑ - ΜΕΓΑΛΗ ΓΟΥΡΝΑ / ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «ΚΑΛΥΒΑ ΧΡΙΣΤΑΚΗ»	Μεγάλη Γούρνα/Καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» - Άγιος Αντώνιος - Σκολιό - Μεγάλη Γούρνα
	Μεγάλη Γούρνα/Καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» - Σκολιό - Μύτικας - Μεγάλη Γούρνα
ΚΟΚΚΙΝΟΠΗΛΟΣ	Κοκκινοπηλός - Μεγάλη Γούρνα/Καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» - Κοκκινοπηλός
	Κοκκινοπηλός - Σαλατούρα - Καταφύγιο ανάγκης «Πυξάρι»
ΞΕΡΟΛΑΚΚΙ	Ξερολάκκι - Μεγάλη Γούρνα - Καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» - Σκολιό
	Ξερολάκκι - ράχη & κόψη Σκολιού - Σκολιό
	Ξερολάκκι - ρέμα Ναούμ - Καταφύγια «Χρήστος Κάκκαλος» και «Γιώσος Αποστολίδης»
ΒΡΟΝΤΟΥ	Βροντού - Αγία Κόρη - Καταφύγιο «Πετρόστρουγκα»
	Βροντού - Αγία Κόρη - Κλεφτόβυση - Άγιοι Απόστολοι

	Βροντού - Καταφύγιο «Κρεβάτια» - ρέμα Αγίας Τριάδας - Άγιοι Απόστολοι
	Βροντού - Καταφύγιο «Κρεβάτια» - Μπαρμπαλάς - Καταφύγια «Χρήστος Κάκκαλος» και «Γιώσος Αποστολίδης»
ΔΙΟΝ	Δίον - Καταφύγια «Κορομηλιάς» και «Πετρόστρουγκα»

Πηγή: Νέζης, 2019; Μπόλη και Κατσακιώρη, 2015

➤ Ορειβατικά καταφύγια

Στον Όλυμπο λειτουργούν σε διάφορες θέσεις, σύνολο εννέα οργανωμένα ορειβατικά καταφύγια. Επίσης, σε διάφορα σημεία υπάρχουν και καταφύγια έκτακτης ανάγκης, τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως από ορειβάτες και παρέχουν μόνο την αναγκαία προστασία από δυσμενείς καιρικές συνθήκες, ενώ υπάρχει και ένα παραλιακό καταφύγιο που λειτουργεί στη Γρίτσα Λιτοχώρου. Παρακάτω παρουσιάζονται τα καταφύγια που εντοπίζονται στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου.

▪ Καταφύγιο Σπήλιος Αγαπητός

Το καταφύγιο βρίσκεται νοτιοανατολικά των κορυφών του βουνού, στη θέση Μπαλκόνι ή Εξώστης, σε υψόμετρο 2.070 m και ανήκει στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης. Το καταφύγιο κτίστηκε το έτος 1930 από τον αρχιτέκτονα μηχανικό Σπήλιο Αγαπητό, ο οποίος ήταν ο πρώτος πρόεδρος του ΕΟΣ και πήρε το όνομά του έπειτα από τον θάνατό του το 1943. Το καταφύγιο έγινε συνώνυμο του πρώτου διαχειριστή Κώστα Ζολώτα, ο οποίος ήταν ορειβάτης, αναρριχητής και οδηγός του Ολύμπου και το λειτούργησε από το 1954 έως το 2001. Σήμερα αποτελεί το μεγαλύτερο ορειβατικό καταφύγιο στη χώρα και με τη μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών. Λειτουργεί από τον Μάιο έως και τον Οκτώβριο και παρέχει υπηρεσίες διάσωσης, καθώς διαθέτει ελικοδρόμιο για κάθε ανάγκη και έχει χωρητικότητα 110 ατόμων.

▪ Καταφύγιο Χρήστος Κάκκαλος

Βρίσκεται στη νοτιοδυτική άκρη του Οροπεδίου των Μουσών, σε υψόμετρο 2.650 m. Ανήκει στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης, διαθέτει 22 θέσεις ύπνου, χαρακτηρίζεται από φανταστική θέα και λειτουργεί όλο το χρόνο. Κτίστηκε το έτος 1961, ενώ το 1964 ονομάσθηκε «Βασιλεύς Παύλος», προς τιμή του εκλιπόντος επίτιμου προέδρου του Ε.Ο.Σ. Έπειτα, το 1984 μετονομάσθηκε σε Χρήστος Κάκκαλος προς τιμή του πρώτου οδηγού του Ολύμπου, που ήταν από το

Λιτόχωρο και ανέβηκε στον Μύτικα το 1913, μαζί με τους Ελβετούς Fred Boissonnas και Daniel Baaud Bony. Το καταφύγιο λειτουργεί από τον Ιούνιο έως τον Σεπτέμβριο και κάποια Σαββατοκύριακα Μαΐου - Ιουνίου και Οκτωβρίου ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες.

- Καταφύγιο ΣΕΟ - Γιώσος Αποστολίδης

Το υψηλότερο καταφύγιο της χώρας, βρίσκεται στο διάσελο μεταξύ των κορυφών Προφήτης Ηλίας και Τούμπα, σε υψόμετρο 2.697 m. Ανήκει στον ΣΕΟ Θεσσαλονίκης και διαθέτει 100 θέσεις ύπνου. Ο πρώτος όροφος κτίστηκε το 1961 υπό την ευθύνη του Γιώσου Αποστολίδη και του Καραμπέτ Αρζουμανιάν, ιδρυτικών μελών του ΣΕΟ, ενώ ο δεύτερος όροφος κατασκευάστηκε το 1964. Το καταφύγιο πήρε το όνομα του Γιώσου Αποστολίδη έπειτα από το θάνατό του από πτώση στο Λούκι του Μύτικα το 1964. Λειτουργεί από τον Μάιο έως και τον Οκτώβριο, ενώ η κλειστή βεράντα του που είναι ανοιχτή όλο το χρόνο, χρησιμεύει ως καταφύγιο ανάγκης.

- Καταφύγιο Σταυρός - Δημήτρης Μπουντόλας

Το καταφύγιο βρίσκεται κοντά στο Λιτόχωρο, στη θέση Σταυρός, δίπλα σε ασφαλτοστρωμένο δρόμο, από όπου πήρε το όνομά του, σε υψόμετρο 960 m και κτίστηκε το 1969. Είναι γνωστό και ως Καταφύγιο Δημήτρης Μπουντόλας, προς τιμή του ορειβάτη από το Λιτόχωρο που έχασε τη ζωή του στα Ιμαλάια το 1985. Έχει χωρητικότητα 30 ατόμων και λειτουργεί μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες, καθώς και τις αργίες και όλα τα Σαββατοκύριακα του έτους. Διαθέτει κουζίνα και λόγω της εύκολης πρόσβασης, λειτουργεί κυρίως ως εστιατόριο, ενώ διαχειριστής του καταφυγίου είναι ο Ε.Ο.Σ Θεσσαλονίκης.

- Καταφύγιο Βρυσοπούλες - ΚΕΟΑΧ

Βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του Ολύμπου, στη θέση Βρυσοπούλες, σε υψόμετρο 1.800 m, πάνω από τη χαράδρα «Μαυρατζά». και ανήκει στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης. Οι εγκαταστάσεις του βρίσκονται μέσα στο στρατόπεδο του Κέντρου Εκπαίδευσης Ορεινού Αγώνα Χιονοδρόμων (ΚΕΟΑΧ). Για την είσοδο των Ελλήνων επισκεπτών απαιτείται άδεια από τον Διοικητή της μονάδας και αστυνομική ταυτότητα, ενώ για τους αλλοδαπούς απαιτείται ειδική άδεια από το ΓΕΣ/Διεύθυνση Ειδικών Δυνάμεων. Το καταφύγιο έχει χωρητικότητα 25 ατόμων και αποτελεί ιδανική αφετηρία για περιπάτους με ορειβατικά σκι προς

τη Μεγάλη Γούρνα και τις κορυφές Καλόγερος, Άγιος Αντώνιος και Σκολιό. Στην ίδια τοποθεσία λειτουργεί και το ομώνυμο χιονοδρομικό κέντρο.

- Καταφύγιο Πετρόστρουγκα

Είναι από τα πιο πρόσφατα κατασκευασμένα καταφύγια του Ολύμπου, βρίσκεται σε υψόμετρο 1.940 m και περιβάλλεται από δάσος ρομπόλων και έχει χωρητικότητα 80 ατόμων. Λόγω της εύκολης πρόσβασης σε αυτό, αποτελεί ορμητήριο χειμερινών αναβάσεων στο βουνό. Λειτουργεί όλο το χρόνο και στο ισόγειο του κτηρίου υπάρχει καταφύγιο ανάγκης, διαθέτει ελικοδρόμιο ανάγκης και εξωτερική εγκατάσταση ασύρματης επικοινωνίας. Τη διαχείρισή του έχει αναλάβει η Ελληνική Ομάδα Διάσωσης.

- Καταφύγιο Κορομηλιάς Δίου

Το μικρό σε μέγεθος καταφύγιο κατασκευάστηκε το έτος 2008, στην ανατολική πλαγιά του Ολύμπου, σε υψόμετρο 1.000 m. Έχει θέα προς τον Θερμαϊκό κόλπο, λειτουργεί όλο το χρόνο και μπορεί να φιλοξενήσει 20 άτομα. Η υποδομή προσφέρεται για εξορμήσεις διάσχισης του ρέματος Ορλιά, αλλά και για ορειβασία προς τις κορυφές. Η πρόσβαση στο καταφύγιο μπορεί να γίνει μέσω δασικού δρόμου από τον Άγιο Κωνσταντίνο Δίου.

- Καταφύγιο Κρεβάτια Βροντούς

Βρίσκεται σε υψόμετρο 1.007 m, στη θέση Κρεβάτια και παρέχει θέα στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου. Το καταφύγιο αποτελεί αφετηρία πολλών πεζοπορικών διαδρομών στις πλαγιές του βουνού, αλλά και για την ανάβαση στις κορυφές. Έχει χωρητικότητα 20 ατόμων και λειτουργεί όλα τα Σαββατοκύριακα του έτους.

- Καταφύγια Ανάγκης

Επίσης, στο βουνό υπάρχουν μικρά κτίσματα, σε διάφορες τοποθεσίες, όπως ο Άγιος Αντώνιος, Χριστάκης, Κώστας Μιγκοτζίδης, Λιβαδάκι, Σαλατούρα-Πυροφυλάκιο, Άνω Πηγάδι, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν τον χειμώνα σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, προσφέροντας τις βασικές υποδομές για σύντομη στάση και προφύλαξη.

- Καταφύγιο Γρίτσας Λιτοχώρου

Το παραθαλάσσιο καταφύγιο στη Γρίτσα Λιτοχώρου λειτουργεί από το έτος 2006, διαθέτει κλίνες σε κουκέτες των 4 και 6 ατόμων και είναι χωρητικότητας 20 ατόμων.

Λειτουργεί όλο το χρόνο και φιλοξενεί μεμονωμένους επισκέπτες, αλλά και ομάδες όπως αθλητικούς και πολιτιστικούς συλλόγους, σχολεία κ.α.

Τα καταφύγια που καταγράφουν τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών στον Όλυμπο, είναι το Σπήλιος Αγαπητός, Χρήστος Κάκκαλος, Γιώσος Αποστολίδης και Βρυσοπούλες, καθώς και η υποδομή στη θέση Πριόνια. Αυτά διαθέτουν επίσης σηπτικούς βόθρους για τη διαχείριση των υγρών τους αποβλήτων. Στον πίνακα και στον που ακολουθούν, παρατίθενται τα καταφύγια που βρίσκονται στον Όλυμπο.

Πίνακας 13: Καταφύγια του Ολύμπου

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ (m)	ΘΕΣΗ	ΖΩΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ (θέσεις ύπνου)	ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ	2.065	Μπαλκόνι	Β	ΌΧΙ	110	Λειτουργεί από Μάιο έως και Οκτώβριο
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΚΚΑΛΟΣ	2.650	Οροπέδιο Μουσών	Β	ΌΧΙ	22	Όλο το έτος (τον χειμώνα κατόπιν συνεννόησης)
ΓΙΩΣΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ	2.697	Οροπέδιο Μουσών	Β	ΌΧΙ	100	Ιούνιος - Οκτώβριος, αλλά και τον χειμώνα κατόπιν συνεννόησης. Η βεράντα-τζαμαρία λειτουργεί όλο το έτος ως καταφύγιο ανάγκης
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΟΥΝΤΟΛΑΣ	960	Κοντά στο Λιτόχωρο, στη θέση «Σταυρός»	Γ	ΝΑΙ	30	Λειτουργεί τους καλοκαιρινούς μήνες, τις αργίες και τα Σαββατοκύριακα
ΒΡΥΣΟΠΟΥΛΕΣ (ΚΕΟΑΧ)	1.800	Βρυσοπούλες	Δ	ΝΑΙ	25	Βρίσκεται στο στρατόπεδο του ΚΕΟΑΧ και για διανυκτέρευση απαιτείται άδεια
ΠΕΤΡΟΣΤΡΟΥΓΚΑ	1.940	Πετρόστρουγκα	Γ	ΌΧΙ	80	Όλο το έτος
ΚΡΕΒΑΤΙΑ ΒΡΟΝΤΟΥΣ	1.007	Βροντού	Γ	ΝΑΙ	20	Λειτουργεί όλο το έτος κατόπιν συνεννόησης
ΚΟΡΟΜΗΛΙΑΣ ΔΙΟΥ	1.000	Κορομηλιά	Γ	ΝΑΙ	20	Απαιτείται συνεννόηση
ΚΟΡΟΜΗΛΙΑΣ ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑΣ	950	Κορομηλιά	Γ	ΝΑΙ	16	
ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΑΝΑΓΚΗΣ	2.360	Κ. Μιγκοτζιδής			6	Όλο το έτος
	1.800	Λιβαδάκι			5	
	2.430	Χρηστάκη			10	
	2.817	Άγιος Αντώνιος			9	

	1.850	Σαλατούρα			6
	1.417	Ανω Πηγάδι			18

Πηγή: Κατσακιώρη, 2021

Χάρτης 8: Τα καταφύγια του Ολύμπου

Πηγή: EKBV, 2021, <https://www.visitgreeknature.gr/>

➤ Αναρριχητικά πεδία

Ο Όλυμπος αποτελεί πόλο έλξης για αναρριχητές από όλο τον κόσμο, καθώς διαθέτει 130 αναρριχητικές διαδρομές, οργανωμένες σε δύο αναρριχητικά πεδία, τα οποία αναφέρονται στη συνέχεια.

▪ Αναρριχητικό πεδίο κορυφών (Στεφάνι, Μύτικας, Σκολιό)

Οι κορυφές Μύτικας, Στεφάνι και Σκολιό, είναι οι ψηλότερες του Ολύμπου και βρίσκονται σε υψόμετρο πάνω από 2.900 m και προσφέρουν πολλές επιλογές αναρρίχησης. Στις κορυφές αυτές τέθηκαν οι βάσεις για την αναρρίχηση στην χώρα, όταν το έτος 1934, όπου ο Ιταλός Email Comici και η Ελβετίδα Anna Escher, ανέβηκαν στην ανατολική ορθοπλαγιά του Στεφανιού, δημιουργώντας την πρώτη καταγραμμένη αναρριχητική διαδρομή στην Ελλάδα, η οποία και πήρε το όνομά τους. Η αναρριχητική δραστηριότητα στις κορυφές σταμάτησε κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής και ξεκίνησε πάλι το 1950, με άνοιγμα καινούριων διαδρομών. Σήμερα, οι τρεις κορυφές φιλοξενούν περισσότερες από 50 κλασικές αναρριχητικές

διαδρομές πολλαπλών σχοινιών με ανάπτυγμα από 120 έως και 600 m και η πρόσβαση σε αυτές γίνεται από το Οροπέδιο των Μουσών.

- Αναρριχητικό πεδίο Ζιλνιάς

Το αναρριχητικό πεδίο της Ζιλνιάς βρίσκεται κοντά στο Λιτόχωρο, σε μία ορθοπλαγιά κοντά στην έξοδο του φαραγγιού του Ενιπέα. Το πεδίο έχει μεγάλη ιστορική σημασία για την ελληνική αναρρίχηση, καθώς φιλοξενεί πολλές κλασικές διαδρομές, οι οποίες άνοιξαν το 1960. Εκτός από τις κλασικές διαδρομές, ορισμένες από τις οποίες φθάνουν ή και ξεπερνούν τα 300 m σε ανάπτυγμα, το πεδίο περιλαμβάνει καλά ασφαλισμένες διαδρομές αναρρίχησης μεγαλύτερης δυσκολίας, φθάνοντας ως και τον 8ο βαθμό της κλίμακας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Αναρρίχησης.

Τα αναρριχητικά πεδία που βρίσκονται στον Όλυμπο παρουσιάζονται στον επόμενο χάρτη.

Χάρτης 9: Τα αναρριχητικά πεδία στον Όλυμπο

Πηγή: Μπόλη και Κατσακιώρη, 2015

- Αθλητικές δραστηριότητες

Η ορειβασία είναι η παλαιότερη δραστηριότητα και η πιο συχνή, που ασκείται στον Όλυμπο και πολλοί ορειβατικοί σύλλογοι δραστηριοποιούνται στο βουνό,

διοργανώνοντας αναβάσεις και μαθήματα, ενώ επίσης, κάθε χρόνο διοργανώνονται πολλές αναρριχητικές εξορμήσεις στα αναρριχητικά πεδία. Στον Όλυμπο, λειτουργεί επίσης χιονοδρομικό κέντρο, το Κέντρο Εκπαιδύσεως Ορεινού Αγώνα και Χιονοδρομιών, που βρίσκεται νοτιοδυτικά, στις Βρυσοπούλες. Το κέντρο ανήκει στον στρατό και για την επίσκεψη ιδιωτών χρειάζεται άδεια και προσελκύει επισκέπτες για εξάσκηση στο ορειβατικό σκι, ενώ συχνά διοργανώνονται εκπαιδεύσεις και αγώνες.

Στις αθλητικές δραστηριότητες που προσφέρει το βουνό, περιλαμβάνονται επίσης ποδηλατικές διαδρομές όλο το χρόνο, όπως και δυνατότητα κατάβασης των φαραγγιών. Στη νοτιοδυτική πλευρά του βουνού λειτουργεί επίσης Αεραθλητικό Κέντρο για αιωρόπτερα και αλεξίπτωτα πλαγιάς, του οποίου οι χώροι απογείωσης βρίσκονται στις κορυφές Τουρτοφωλιά και Καραγκούνη, καθώς και στη θέση Προφήτης Ηλίας. Τέλος, στον Όλυμπο διοργανώνονται αγώνες ορεινού τρεξίματος κάθε χρόνο, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 14: Αγώνες ορεινού τρεξίματος στον Όλυμπο

Όνομασία Αγώνα	Διοργανωτής	Έτος Έναρξης	Διεξαγωγή	Περιγραφή
ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΟΛΥΜΠΟΥ/OLYMPUS ALPINE MARATHON	ΕΟΣ Θεσσαλονίκης	1986	1η Κυριακή του Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο	Αγώνας ανώμαλου δρόμου απόστασης 41 km και ορειβασίας που διεξάγεται κάθε χρόνο
OLYMPUS MARATHON	ΕΟΣ Λιτοχώρου, Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου Συνδιοργανωτές Π.Ε. Πιερίας & Δήμος Δίου-Ολύμπου	2004	Τελευταία Κυριακή του Ιουνίου κάθε χρόνο	Μαραθώνιας απόστασης 43,8 km που διεξάγεται το καλοκαίρι
ΟΛΥΜΠΙΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ	Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου» (υπό την αιγίδα του Olympus Marathon)	2015	2η Κυριακή του Δεκεμβρίου κάθε χρόνο	Αγώνας 11 km, αφιερωμένος στα σπάνια λουλούδια του Ολύμπου
ΣΤΗΝ ΚΟΨΗ ΤΩΝ ΑΕΤΩΝ	Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου» (υπό την αιγίδα του Olympus Marathon)	2017	Τελευταία Κυριακή του Ιουνίου κάθε χρόνο	Αγώνας 14 km

OLYMPUS VERTICAL	Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου Συνδιοργανωτές Π.Ε. Πιερίας και Δήμος Δίου- Ολύμπου	2018	Τελευταίο ΣΚ του Ιουνίου κάθε χρόνο	Διεξάγεται το καλοκαίρι, λέγεται και κάθετος αγώνας χιλιομέτρου, καθώς καλύπτει υψομετρική διαφορά 1.000 m σε απόσταση 4,3 km
OLYMPUS ULTRA	Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου» Συνδιοργανωτές Π.Ε. Πιερίας και Δήμος Δίου- Ολύμπου	2018	Τελευταίο ΣΚ του Ιουνίου κάθε χρόνο	Διεξάγεται το καλοκαίρι και έχει μήκος 66 km
MELINDRA TRAIL	Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου» (υπό την αγίδα του Olympus Marathon)	1016	Τελευταία Κυριακή του Ιουνίου κάθε χρόνο	Διεξάγεται το καλοκαίρι και έχει μήκος 5,18 km
ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΟΣ ΕΝΙΠΕΑΣ	Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου» (υπό την αγίδα του Olympus Marathon)	2006	2η Κυριακή του Δεκεμβρίου κάθε χρόνο	Αγώνας ημιμαραθωνίου, 22,5 km και διεξάγεται τον Δεκέμβριο
OLYMPUS MYTHICAL TRAIL/OMT100	Οργανωτική Ομάδα OMT100	2012	2η Κυριακή του Ιουλίου κάθε χρόνο	Αγώνας υπεραντοχής 100 km με μεγάλες υψομετρικές διαφορές που διεξάγεται και νύχτα
LOST TRAIL	Οργανωτική Ομάδα OMT100	2015	3ο Σάββατο του Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο	Μαραθώνιος απόστασης 57 km, αφιερωμένος στους αγωγιάτες του Ολύμπου
Salewa ROGKAS	Οργανωτική Επιτροπή OMT100	2017	Τέλη Ιανουαρίου κάθε χρόνο	Χειμωνιάτικος αγώνας ορεινού τρεξίματος μήκους 27,4 km με χρήση ορειβατικού εξοπλισμού
FAETHON OLYMPUS MARATHON	Σύλλογος «Φαέθων Ολύμπους Μάραθων» Κοκκινοπηλού	2012	2η Κυριακή του Ιουλίου κάθε χρόνο	Αγώνας ορεινού τρεξίματος μήκους 44 km που διεξάγεται το καλοκαίρι
ALMIRIA X-MEN	Αθλητικό Πολιτιστικό Σωματείο «ΤΡΙΑΣ»	2017	2ο ΣΚ του Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο	Αγώνας ορεινού τρεξίματος 214 km
RUPICAPRA	Σύλλογος «Φαέθων Ολύμπους Μάραθων» Κοκκινοπηλού	2016	2η Κυριακή του Ιουλίου κάθε χρόνο	Αγώνας ορεινού τρεξίματος 20 km που διεξάγεται το καλοκαίρι
NORTH OLYMPUS TRAIL VRONTOU	Ορειβατικός Σύλλογος Βροντούς	2016	4/6/2016	Αγώνας μήκους 20 km για την ανάδειξη τη Β-ΒΑ πλευράς του Ολύμπου

ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΟΡΗΣ	Ορειβατικός Σύλλογος Βροντούς	2016	4/6/2016	Παιδικός αγώνας μήκους 6 km.
ΖΕΥΣ	Ορειβατικός Αθλητικός Σύλλογος «Υγεία» Σαλαμίνας	2016	7/8/2016	Αγώνας ορεινής πεζοπορίας, αλπικός υπερμαραθώνιος μήκους 47 km
ΟΡΕΙΝΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΚΡΥΟΒΡΥΣΗΣ ΟΛΥΜΠΟΥ	Πολιτιστικός Σύλλογος Κρυόβρυσης και Σύλλογος Μαραθωνοδρόμων Λάρισας	2017	13/8/2017	Αγώνας τρεξίματος 20 km στη νότια πλευρά του Ολύμπου
POULIANA TRAIL	Πολιτιστικός Σύλλογος Κρυόβρυσης και Σύλλογος Μαραθωνοδρόμων Λάρισας	2017	13/8/2017	Αγώνας τρεξίματος 5 km στη νότια πλευρά του Ολύμπου

Πηγή: Κατσακιώρη, 2021; Ιστότοπος ΕΟΟΑ, 2020; Νέζης, 2019

- Πολιτιστικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις

Στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, σε διάφορους θέσεις και οικισμούς, διοργανώνεται μεγάλος αριθμός πολιτιστικών δρώμενων, όπως φεστιβάλ, εκδηλώσεις πολιτιστικών συλλόγων, καλλιτεχνικά δρώμενα, παραδοσιακά πανηγύρια κ.ά. Οι διοργανώσεις αυτές συγκεντρώνουν πλήθος επισκεπτών και πραγματοποιούνται κυρίως την περίοδο του καλοκαιριού. Επίσης, άλλα δρώμενα που υπάρχουν είναι το Καρναβάλι της Βροντούς και οι εκδηλώσεις στον ίδιο οικισμό την τρίτη ημέρα του Πάσχα, το Μουσικό & Βαλκανικό Φεστιβάλ Νέων που διοργανώνεται τον Αύγουστο στο Λιτόχωρο.

Κορυφαίο πολιτιστικό γεγονός στην ευρύτερη περιοχή του βουνού είναι το Φεστιβάλ Ολύμπου, το οποίο διοργανώνεται κάθε καλοκαίρι εδώ και 48 χρόνια στους οικισμούς και τα μνημεία της περιοχής και καταγράφει συμμετοχή περίπου 40.000 επισκέπτες ετησίως. Οι εκδηλώσεις του Φεστιβάλ Ολύμπου πραγματοποιούνται σε ιστορικούς χώρους, όπως στο Αρχαίο Θέατρο του Δίου και στο Κάστρο του Πλαταμώνα, φιλοξενεί διεθνή και ελληνικά θεατρικά σχήματα, σύγχρονες θεατρικές παραστάσεις, μπαλέτο και μουσικές συναυλίες. Το Φεστιβάλ αποτελεί σταθερή πολιτιστική αναφορά και κορυφαίο θεσμό με πολύμορφη πολιτιστική δραστηριότητα. Φιλοδοξία του Οργανισμού Φεστιβάλ Ολύμπου είναι να αποτελέσει πόλο ανάπτυξης και πολιτιστικής δημιουργίας στον ευρύτερο χώρο

των Βαλκανίων. Επιπλέον, στο Λιτόχωρο λειτουργεί το Θέατρο Μάσκες του Λιτοχώρου, όπου γίνονται θεατρικές παραστάσεις. (<http://www.festivalolympou.gr>)

Αναφορικά με τις θρησκευτικές εκδηλώσεις στον Όλυμπο, ξεχωρίζουν η γιορτή του Αγ. Διονυσίου εν Ολύμπω, στις 23 Ιανουαρίου, στη νέα μονή που βρίσκεται κοντά στο Λιτόχωρο, το πανηγύρι του Σταυρού στην Παλαιά Μονή Αγίου Διονυσίου, στις 14 Σεπτεμβρίου και η λιτανεία στο εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία που διοργανώνεται στις 20 Ιουλίου στο ξωκλήσι στο οροπέδιο των Μουσών.

- Υποδομές ενημέρωσης και μουσεία

Το Κέντρο Ενημέρωσης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου αναλαμβάνει τη συνολική ενημέρωση για τον Όλυμπο και λειτουργεί από το έτος 2015 στο Λιτόχωρο Πιερίας και αποτελεί την έδρα του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Πρόκειται για μια σύγχρονη και οργανωμένη υποδομή υποδοχής ενημέρωσης των επισκεπτών για το πιο σπουδαίο βουνό της χώρας.

Διαθέτει εκθεσιακό χώρο, οργανωμένο σε επίπεδα, που προσφέρει μία εικονική ανάβαση από τους πρόποδες του Ολύμπου ως τις ψηλότερες κορυφές του. Η εικονική ανάβαση ολοκληρώνεται σε επτά θεματικές ενότητες, οι οποίες αναπτύσσονται ανά επίπεδο του εκθεσιακού χώρου, προσεγγίζοντας και προβάλλοντας ανά υψομετρική ζώνη, όλα τα στοιχεία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος του βουνού. Η επίσκεψη στο Κέντρο Πληροφόρησης μπορεί να συνδυαστεί με τις οργανωμένες ξεναγήσεις που πραγματοποιεί ο Φορέας Διαχείρισης, σε επιλεγμένες θέσεις του βουνού.

Στους πρόποδες και στην περιφέρεια του Ολύμπου λειτουργούν επίσης ενημερωτικές υποδομές και μουσεία που ενημερώνουν τους επισκέπτες για θέματα της φύσης και της ιστορίας της περιοχής, όπως το Ναυτικό Μουσείο Λιτοχώρου, το Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου, το Μουσείο Γεωλογικής Ιστορίας Ολύμπου στη Λεπτοκαρυά και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στην Ελασσόνα, ενώ στον Παλαιό Παντελεήμονα και την Ελασσόνα εδρεύουν δύο Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Τα κυριότερα μουσεία και υποδομές ενημέρωσης που υπάρχουν στην περιοχή του Ολύμπου, παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα και χάρτη.

Πίνακας 15: Μουσεία και ενημερωτικές υποδομές στην περιοχή μελέτης, στον Όλυμπο

Οικισμός	Υποδομή
Λιτόχωρο	Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου
	Ναυτικό Μουσείο Λιτοχώρου
	Δημοτική Πινακοθήκη Λιτοχώρου «Βασίλης Ιθακήσιος»
Δίον	Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου
	Αρχειοθήκη Δίου
	Κέντρο Μεσογειακών Ψηφιδωτών
Λεπτοκαρυά	Μουσείο Γεωλογικής Ιστορίας Ολύμπου

Πηγή: Κατσακίωρη, 2021; EKBY, 2021, <https://www.visitgreeknature.gr/>

Χάρτης 10: Μουσεία και υποδομές ενημέρωσης στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου

Πηγή: EKBY, 2021, <https://www.visitgreeknature.gr/>

- Υποδομές φιλοξενίας και επισιτισμού

Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, που ανήκει στα όρια της ΠΕ Πιερίας, διαθέτει 1.320 καταλύματα και 25 χώρους κατασκήνωσης. Η πλειονότητα των υποδομών λειτουργεί τους θερινούς μήνες και συγκεντρώνεται στη Λεπτοκαρυά και τον Πλαταμώνα. Συγκεκριμένα στον Δήμο Δίου-Ολύμπου λειτουργούν 132 ξενοδοχεία

με 4.211 δωμάτια και 8.354 κλίνες. Τα 59 (45%) ανήκουν στην κατηγορία 1*, τα 46 (35%) στην κατηγορία 2*, τα 17 (13%) στην κατηγορία 3* και 10 (8%) ανήκουν στις κατηγορίες 4* και 5*. Επίσης, στην περιοχή λειτουργούν περίπου 500 καφέ και εστιατόρια, όπως ουζερί, εστιατόρια, ταβέρνες, ψαροταβέρνες, στα οποία προσφέρονται τοπικά προϊόντα, όπως το κρασί που παράγεται στον Όλυμπο, καθώς και 71 τουριστικές επιχειρήσεις. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι κυριότερες υποδομές φιλοξενίας που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου της ΠΕ Πιερίας.

Πίνακας 16: Καταλύματα στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου

Οικισμός	Ξενοδοχεία			Ενοικιαζόμενα Δωμάτια και Διαμερίσματα	Χώροι Κατασκήνωσης
	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες		
Λιτόχωρο	10	181	364	10	-
Παραλία Λιτοχώρου	7	523	1.034	11	9
Λεπτοκαρυά	41	1.522	2.971	195	-
Δίον	-	-	-	1	-

Πηγή: Ένωση Ξενοδόχων Πιερίας, 2019

- Τουριστικές επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού και βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, ξεπερνούν τις 70 σε αριθμό (Επιμελητήριο Πιερίας, 2019). Οι επιχειρήσεις αυτές αφορούν κυρίως τουριστικά πρακτορεία και γραφεία οργάνωσης εκδρομών, γραφεία αθλητικών δραστηριοτήτων και επιχειρήσεις ενοικίασης αθλητικού εξοπλισμού, καταστήματα πώλησης παραδοσιακών προϊόντων και αναμνηστικών και γραφεία ενοικίασης οχημάτων. Αναλυτικά, οι τουριστικές επιχειρήσεις που λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου συγκεντρώνονται ακολούθως στον Πίνακα.

Πίνακας 17: Τουριστικές επιχειρήσεις στην περιοχή μελέτης

Οικισμός	Τουριστικό πρακτορείο	Γραφείο ενοικίασης οχημάτων	Ενοικίαση αθλητικού εξοπλισμού	Τουριστικό γραφείο/ Εκδρομές	Γραφείο αθλητικών δραστηριοτήτων	Παραδοσιακά προϊόντα/ Αναμνηστικά
Δίον	-	-	-	2	1	-
Λεπτοκαρυά	9	3	2	-	-	5
Λιτόχωρο	3	-	2	1	-	2

Πηγή: Επιμελητήριο Πιερίας, 2019

- Εκτίμηση κίνησης των επισκεπτών στην περιοχή μελέτης

Στοιχεία ως προς τις διανυκτερεύσεις και την εθνικότητα των επισκεπτών σε επίπεδο Δήμου δεν διατίθενται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Εκτιμάται ότι ο Όλυμπος, ο ορεινός όγκος και οι οικισμοί στους πρόποδες, δέχεται ετησίως περισσότερους από 200.000 επισκέπτες.

Παλαιότερα, η επισκεψιμότητα καταγραφόταν από τη Διεύθυνση Δασών Πιερίας στη θέση Μετόχι - Αλώνια, η οποία βρίσκεται στην διαδρομή του Ολύμπου Λιτόχωρο - Πριόνια, από όπου διέρχεται πολλοί επισκέπτες. Το 2002, με την ίδρυση και λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης, ο ρόλος του ήταν και η καταγραφή των επισκεπτών. Όμως, το 2015, με την ίδρυση του Κέντρου Πληροφόρησης, στην έξοδο του Λιτοχώρου προς Πριόνια, λίγο χαμηλότερα από τη θέση Μετόχι - Αλώνια, αποτέλεσε το σημείο όπου καταγράφονται οι επισκέπτες του ορεινού όγκου, εφόσον επιλέγουν να το επισκεφθούν για να περιηγηθούν στην έκθεση ή για να αντλήσουν πληροφορίες. Επισκέπτες καταγράφονται επίσης, αποσπασματικά από τον Φορέα Διαχείρισης, στα Φυλάκια Υποδοχής Επισκεπτών στις θέσεις Μύλοι Λιτοχώρου και Αγίας Κόρης Βροντούς (Κατσακιώρη, 2021). Μεγάλος αριθμός επισκεπτών δεν καταμετράται, καθώς εισέρχεται στον ορεινό όγκο είτε από άλλες εισόδους όπου δεν υπάρχουν υποδομές υποδοχής επισκεπτών είτε εισέρχεται από τις κύριες εισόδους επισκεπτών αλλά εκτός ωραρίου λειτουργίας των υποδομών.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται πίνακες και γραφήματα που περιλαμβάνουν στοιχεία για την επισκεψιμότητα του Ολύμπου. Αυξητική είναι η τάση από το 2001 έως και το 2013, σύμφωνα με τα στοιχεία του Φορέα Διαχείρισης, ενώ έπειτα παρουσιάζεται μείωση του αριθμού επισκεπτών. Επίσης, η μεγαλύτερη επισκεψιμότητα

παρατηρείται τους μήνες από Μάιο έως Οκτώβριο, με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται τον Αύγουστο.

Πίνακας 18: Αριθμός επισκεπτών του Ολύμπου, για τα έτη 2001 και 2011 - 2018

Έτος	Αριθμός Επισκεπτών	Μεταβολή %
2001	108.621	-
2011	115.758	7,49
2012	132.209	13,23
2013	158.626	19,98
2014	156.439	-1,95
2015	67.414	-9,44
2016	63.388	-52,87
2017	53.660	-19,17
2018	35.507	-33,83

Πηγή: Γεωργούλη, 2019

Διάγραμμα 9: Επισκεψιμότητα στον Όλυμπο, τα έτη 2001 και 2010 - 2018

Πηγή: Γεωργούλη, 2019

Για τα έτη 2018 - 2020 σημαντικά στοιχεία για την επισκεψιμότητα στον Όλυμπο αντλούνται από τις καταγραφές του Φορέα Διαχείρισης στο Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στο Λιτόχωρο και στο Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών στη θέση Μύλοι.

Αναφορικά με το έτος 2018, καταμετρήθηκαν συνολικά 35.507 επισκέπτες, όπου αρκετοί διανυκτέρευσαν στα καταφύγια που υπάρχουν στις διαδρομές προς τις κορυφές, ενώ η πλειονότητα περιορίστηκε σε αυθημερόν επίσκεψη, κυρίως με όχημα στη διαδρομή Λιτόχωρο-Πριόνια. Η επισκεψιμότητα παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση τους μήνες από Μάιο έως και Οκτώβριο με τη μέγιστη να καταγράφεται τον Αύγουστο. Από τα ανωτέρω διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα των επισκεπτών παρατηρήθηκε το διάστημα από Μάιο έως και Οκτώβριο, σημειώνοντας ποσοστό 78,70% της συνολικής επισκεψιμότητας του έτους. (ΦΔ Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, 2018).

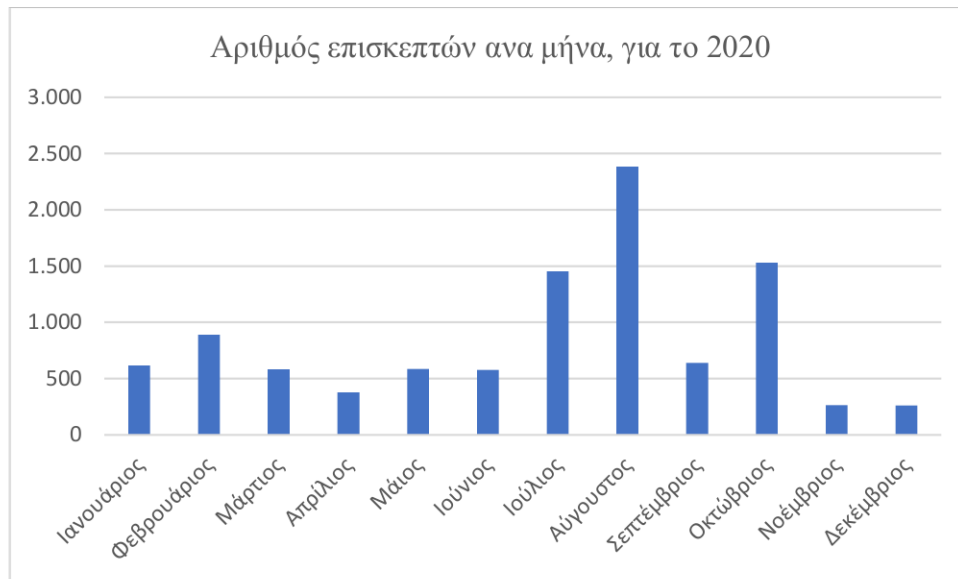
Για το έτος 2020, παρά τις αντίξοες υγειονομικές συνθήκες, τον Όλυμπο επισκέφθηκαν περισσότεροι από 10.000 άτομα. Η μεγαλύτερη επισκεψιμότητα καταγράφηκε τους μήνες Αύγουστο και Οκτώβριο, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα και στο γράφημα.

Πίνακας 19: Επισκεψιμότητα το έτος 2020

Μήνας	Επισκέπτες	Ποσοστό %
Σύνολο	10.169	100
Ιανουάριος	616	6,06
Φεβρουάριος	891	8,76
Μάρτιος	584	5,74
Απρίλιος	379	3,73
Μάιος	586	5,76
Ιούνιος	578	5,68
Ιούλιος	1.453	14,29
Αύγουστος	2.385	23,45
Σεπτέμβριος	639	6,28
Οκτώβριος	1.531	15,06
Νοέμβριος	265	2,61
Δεκέμβριος	262	2,58

Πηγή: ΦΔ Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, 2020

Διάγραμμα 10: Μηνιαία κατανομή επισκεπτών στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου, το έτος 2020

Πηγή: ΦΔ Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, 2020

Σύμφωνα μελέτες αναφορικά με την επισκεψιμότητα του Ολύμπου, φαίνεται ότι η πλειονότητα των επισκεπτών πραγματοποιεί ημερήσια εκδρομή σε δημοφιλείς θέσεις. Οι αλλοδαποί τουρίστες επικεντρώνονται στο παραλιακό μέτωπο της Περίας, κυρίως τους θερινούς μήνες. Οι Έλληνες επισκέπτες προέρχονται κατά κύριο λόγο από την ευρύτερη περιοχή, επισκέπτονται τακτικά το βουνό, συνήθως αυθημερόν. Αρκετοί είναι και οι επισκέπτες του Σαββατοκύριακου, οι οποίοι διανυκτερεύουν σε καταφύγια και ξενοδοχεία της περιοχής (Velissariou, Belias and Aμοiridis, 2017; Kostopoulou and Kyritsis, 2003).

Όπως φαίνεται και στα γραφήματα που ακολουθούν, οι κυριότεροι λόγοι επίσκεψης στον Όλυμπο είναι η πεζοπορία/ορειβασία και η απόλαυση του τοπίου, ενώ τα κύρια στοιχεία που προσελκύουν τους επισκέπτες είναι η μοναδικότητα του τοπίου και η μυθολογική και αρχαιολογική σπουδαιότητά του. Οι προορισμοί με την μεγαλύτερη απήχηση είναι τα Πριόνια, το Καταφύγιο Σπήλιος Αγαπητός, το φαράγγι του Ενιπέα και το Οροπέδιο των Μουσών. (Γεωργούλη, 2019; Partsalidou, Zapounidis and Kolokatsi, 2018)

Διάγραμμα 11: Λόγοι επίσκεψης στον Όλυμπο

Πηγή: Γεωργούλη, 2019

Διάγραμμα 12: Κυριότεροι προορισμοί/θέσεις ενδιαφέροντος στον Όλυμπο

Πηγή: Γεωργούλη, 2019

Τέλος, ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου πραγματοποιεί, ξεναγήσεις σε μαθητικές ομάδες και ενήλικες, στον εκθεσιακό χώρο του Κέντρου Πληροφόρησης, αλλά σε επιλεγμένες θέσεις ενδιαφέροντος στον ορεινό όγκο, όπως η νέα και η παλαιά Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου, η Ζηλνιά, το Καταφύγιο Σταυρού, τα Πριόνια, ο καταρράκτης Περιβολάκι, ο Ορλιάς, η περιοχή Μύλοι-Βυθός, ο Λάκκος, το Άγιο Σπήλαιο, καθώς και ο Αρχαιολογικός χώρος του Δίου.

Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου διαθέτει πολλούς αξιόλογους τουριστικούς πόρους, φυσικούς, πολιτιστικούς αλλά και ιστορικούς. Αποτελεί ιδιαίτερο τόπο, που μπορεί να προσφέρει στον επισκέπτη πολλές επιλογές για εξερεύνηση, όπως είναι το παγκοσμίως γνωστό βουνό Όλυμπος, σύμβολο του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού, ο ποταμός Ενιπέας, το περίφημο Αρχαίο Δίον, ιερή πόλη των Μακεδόνων και τόπος λατρείας του Ολυμπίου Διός, που περιλαμβάνει ένα από τα σπουδαιότερα αρχαιολογικά πάρκα της Ελλάδας, το αρχαίο θέατρο καθώς και το αρχαιολογικό μουσείο. Επίσης, υπάρχουν τα αρχαία Λείβηθρα που βρίσκονται στους πρόποδες του Ολύμπου, στην παλιά Λεπτοκαρυά, και περιλαμβάνουν αρχαιολογικό χώρο, το Κάστρο του Πλαταμώννα, οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές μονές και εκκλησίες, καθώς και οι παραδοσιακοί οικισμοί, με χαρακτηριστικότερη την παλιά Λεπτοκαρυά, που περιβάλλονται από δάση και χαρακτηρίζονται από ενδιαφέρουσα μακεδονική αρχιτεκτονική. Επομένως, ανεξάρτητα από το σπουδαίο φυσικό απόθεμα, που παρουσιάζει η περιοχή, διαθέτει και αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον. (Κατερίνα Μπόλη & Μαρία Κατσακίορη)

Η περιοχή διαθέτει μακραίωνη ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά, πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα, που καλύπτει όλες τις περιόδους της ελληνικής ιστορίας, σπουδαίους αρχαιολογικούς χώρους, βυζαντινά μνημεία και μνημεία ανθρόπινης ιστορίας, με μεγάλη επισκεψιμότητα. Επίσης, η περιοχή είναι πόλος έλξης και θρησκευτικού τουρισμού, καθώς συναντάται μεγάλος αριθμός από βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια και εκκλησίες. Η ορεινή περιοχή διαθέτει σημαντικούς πόλους έλξης επισκεπτών, όπως είναι Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου, που έλκει περίπου 100.000 επισκέπτες το χρόνο. Επομένως, παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές και δυνατότητες ανάπτυξης.

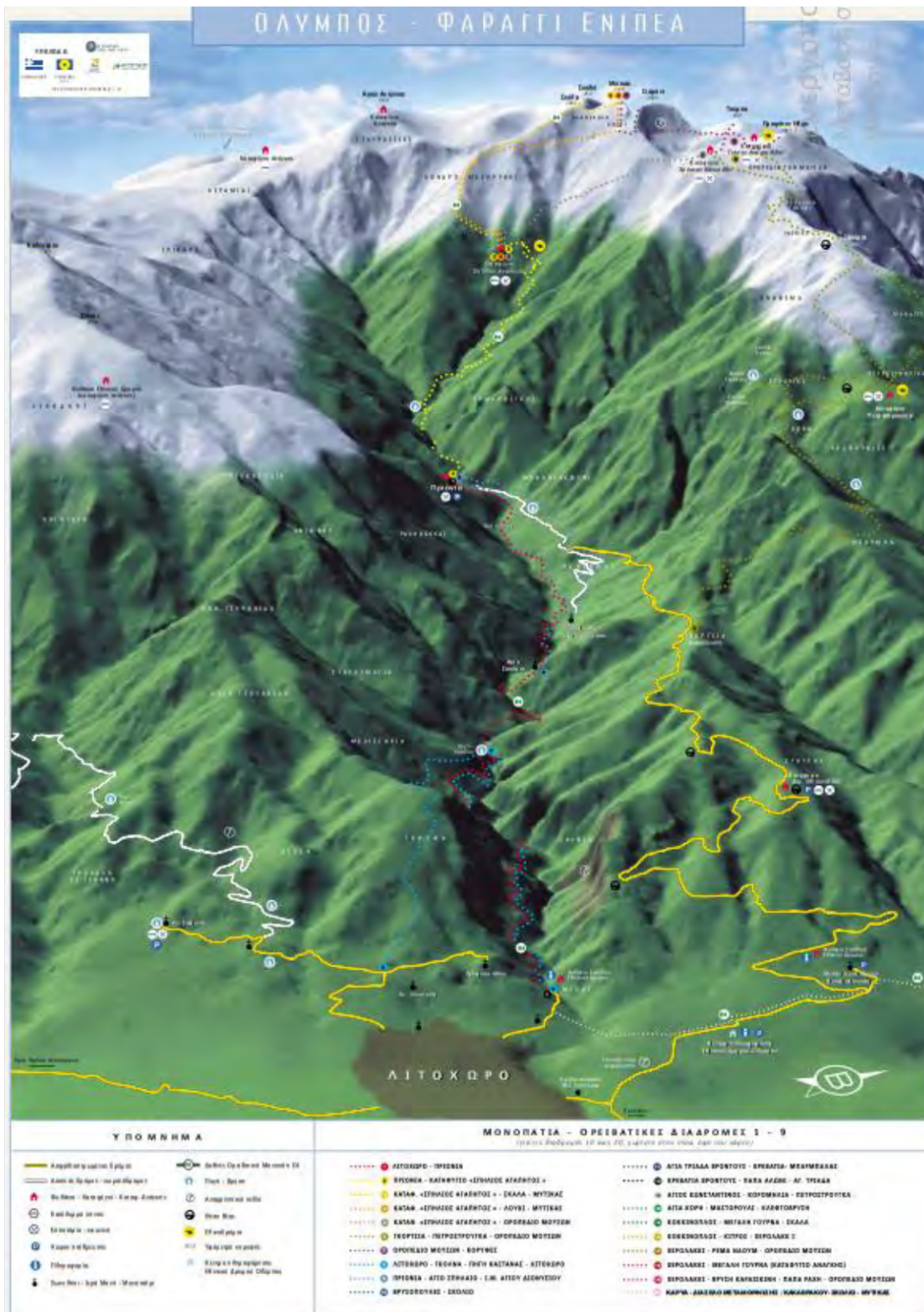
Ο Όλυμπος θεωρείται κατοικία των 12 Θεών της ελληνικής μυθολογίας και το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας (2.917μ), χαρακτηρισμένος Εθνικός Δρυμός από το 1938, ενώ το 1981 έχει χαρακτηριστεί από την UNESCO διατηρητέο οικοσύστημα της παγκόσμιας βιόσφαιρας, καταχωρημένο στον κατάλογο NATURA 2000, ως ζώνη ειδικής προστασίας και τόπος κοινοτικού ενδιαφέροντος (Πασχαλούδης, 2004). Το 1985 ανακηρύχθηκε αρχαιολογικός και ιστορικός τόπος. Οι δρόμοι και τα μονοπάτια που διασχίζουν τον ορεινό όγκο, επιτρέπουν στον επισκέπτη να γνωρίσει το βουνό, το πλήθος χλωρίδας και πανίδας που διαθέτει και το φυσικό κάλος του. (Επιμελητήριο Πιερίας, 2018)

Η υψηλή πολιτισμική και οικολογική αξία της ευρύτερης περιοχής έχει αναγνωρισθεί σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, γεγονός που αντανακλάται στο αυστηρό και εκτεταμένο καθεστώς προστασίας που έχει θεσπιστεί αλλά και στο χαρακτηρισμό 24 θέσεων ως χώρων αρχαιολογικής αξίας, 28 μνημείων, την ύπαρξη 22 θρησκευτικών χώρων ιδιαίτερης ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας.

Ο τομέας του τουρισμού αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και η περιοχή μελέτης παρουσιάζει μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω της πολυμορφίας του τοπίου, του πολιτιστικού της πλούτου, του ιστορικού και αρχαιολογικού περιβάλλοντος διεθνούς ακτινοβολίας και των αξιόλογων φυσικών πόρων, τις προστατευόμενες περιοχές, τα υδατικά αποθέματα που διαθέτει, καθώς και την άμεση σύνδεση με τα εθνικά και διεθνή μεταφορικά και ενεργειακά δίκτυα.

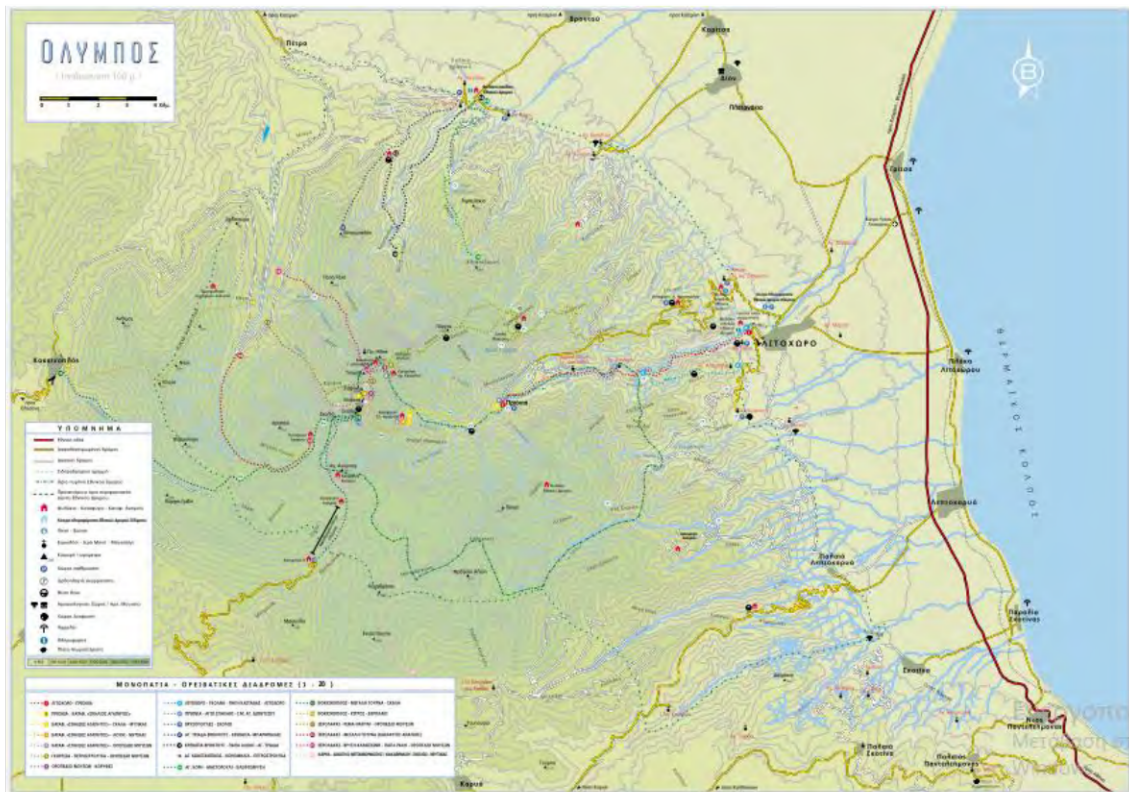
Τέλος, παρατίθενται χάρτες οι οποίοι παρουσιάζουν την συνολική εικόνα της περιοχής μελέτης, τα καταφύγια, τα μονοπάτια και τις διαδρομές, καθώς και τις διάφορες υποδομές που εντοπίζονται στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου.

Χάρτης 11: Μονοπάτια-Ορειβατικές Διαδρομές (1)

Πηγή: <https://ypen.gov.gr>

Χάρτης 12: Μονοπάτια-Ορειβατικές Διαδρομές (2)

Πηγή: <https://ypen.gov.gr>

Κύρια επιδίωξη είναι η διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ωστόσο επιδίωξη αποτελεί και η ανάπτυξη της περιοχής. Οι ορεινές περιοχές παρέμεναν μέχρι πριν λίγα χρόνια αναξιοποίητες, ενώ υπήρχαν προοπτικές ανάπτυξης, βέβαια τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στροφή των διεθνών τουριστικών τάσεων στο ορεινό τουρισμό. Επομένως, η ποικιλία του χώρου και των πόρων καθιστά ιδιαίτερα προνομακή την ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, σαν χώρο εφαρμογής και ανάπτυξης εναλλακτικών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης. Οι νέες αντιλήψεις και η σύγχρονη τουριστική συμπεριφορά, ελκύουν όλο και μεγαλύτερο αριθμό τουριστών σε εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού. Ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει καταλυτικό μοχλό της γνώσης της ιστορίας, του πολιτισμού, των παραδόσεων των λαών και της ποικιλομορφίας τους και της προστασίας των πλούσιων φυσικών πόρων (Ζαχαράτος και Τσάρτας, 1999).

3.8. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ

Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου δέχεται πιέσεις από διάφορους παράγοντες, οι οποίοι διακρίνονται σε φυσικούς παράγοντες και παράγοντες από την άσκηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στις ανθρωπογενείς επιδράσεις κατατάσσονται οι επεμβάσεις από κατοίκους ή επισκέπτες της περιοχής, επιβαρύνοντας το οικοσύστημα του Ολύμπου.

➤ Περιβαλλοντικές πιέσεις

Οι βασικοί φυσικοί παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου είναι οι εξής.

- Πρώτος παράγοντας είναι η δράση του κλίματος στο συγκεκριμένο γεωλογικό υπόβαθρο, όπου συγκεκριμένα οι μεγάλες ημερήσιες μεταβολές της θερμοκρασίας, κυρίως σε περιοχές με μεγάλο υψόμετρο, προκαλούν αποσάθρωση και θρυμματισμό του ρωγματοποιημένου ασβεστόλιθου, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται το έδαφος. Ωστόσο, πρόκειται για έναν φυσικό παράγοντα που δεν μπορεί να υπολογιστεί και να ελεγχθεί.
- Δεύτερος παράγοντας είναι η διαβρωτική δράση των απορροϊκών νερών, η οποία προκαλείται από τις έντονες κλίσεις και σε συνδυασμό με τις έντονες βροχοπτώσεις, συμβάλλουν στην μεγέθυνση του φαινομένου αυτού. Πρόκειται για έναν παράγοντα που μπορεί να περιοριστεί με κατάλληλα μέτρα και έργα προστασίας.
- Το βασικό φυσικό αίτιο που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τον Όλυμπο είναι οι πυρκαγιές που προκαλούνται από κεραυνούς, κυρίως στα πευκοδάση. Ο κίνδυνος πυρκαγιάς είναι αυξημένος κυρίως τους θερινούς μήνες, λόγω των υψηλών θερμοκρασιών. Σχεδόν όλα τα δάση του δρυμού έχουν υποστεί εκτεταμένες και έντονες πυρκαγιές, χωρίς τις οποίες η βλάστηση του Ολύμπου θα ήταν πολύ περισσότερο πυκνή από όσο είναι σήμερα και αυτό επιβεβαιώνεται από την απουσία ηλικιωμένων ατόμων σε χαμηλότερα υψόμετρα (Ανδρεδάκης 1996). Η εκδήλωση του φαινομένου σχετίζεται με την ελλιπή, ή και ανύπαρκτη διαχείριση του δασικού οικοσυστήματος και την απουσία μηχανισμών ελέγχου, με αποτέλεσμα τη συγκέντρωση μεγάλων ποσοτήτων νεκρής βιομάζας που αυξάνουν τον κίνδυνο εκδήλωσης πυρκαγιών. Το συγκεκριμένο φαινόμενο δύναται να αντιμετωπιστεί μέσα από το πλαίσιο της αντιπυρικής προστασίας.

- Τέταρτος παράγοντας είναι οι ασθένειες που μπορεί να προκαλέσουν μείωση του αριθμού των ειδών και κατά συνέπεια στην υποβάθμιση των οικοσυστημάτων του βουνού.
- Τέλος, ένα άλλο φυσικό αίτιο είναι οι χιονολισθήσεις στο βουνό του Ολύμπου, ένα φαινόμενο που προκαλείται λόγω του έντονου ανάγλυφου του εδάφους και λόγω ότι ορισμένες περιοχές μεγάλων υψομέτρων, διαθέτουν χαμηλή βλάστηση, επομένως δεν μπορούν να συγκρατήσουν τις μάζες χιονιού. Το φαινόμενο αυτό είναι μικρής έκτασης και δεν προκαλεί ιδιαίτερα προβλήματα.

➤ Πιέσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες

Τα προβλήματα από την άσκηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στον Όλυμπο θεωρούνται πιο σοβαρά, καθώς με τις ανθρώπινες επεμβάσεις προκαλούνται σοβαρές αλλοιώσεις και καταστροφές στα διάφορα οικοσυστήματα του βουνού. Οι συνεχείς ανθρώπινες επεμβάσεις έχουν αλλοιώσει το τοπίο της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου. Ορισμένες από τις δραστηριότητες που έχουν προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στους τύπους βλάστησης και στα είδη, ασκούνταν στο παρελθόν με μεγάλη ένταση, ενώ πλέον έχουν περιορισθεί σημαντικά, λόγω του καθεστώτος προστασίας. Σύμφωνα με το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, οι επεμβάσεις αυτές είναι οι εξής.

- Πρώτος και κύριος παράγοντας είναι οι πυρκαγιές που προκαλούνται από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, οι οποίες προκύπτουν από την αύξηση της επισκεψιμότητας στον Όλυμπο, επομένως αυξάνονται και οι πιθανότητες πρόκλησης πυρκαγιάς από αμέλεια. Άλλα αίτια που μπορεί να συμβάλλουν στην εκδήλωση πυρκαγιών στο βουνό, είναι η ύπαρξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων περιμετρικά του, η μεγάλη συσσώρευση βιομάζας, καθώς και η ύπαρξη του Πεδίου Βολής Αρμάτων.
- Επόμενος παράγοντας είναι η κτηνοτροφική δραστηριότητα η οποία έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, ιδιαίτερα στην δυτική πλευρά του βουνού η κτηνοτροφική δραστηριότητα είναι έντονη, με αποτέλεσμα η υπέρμετρη και ανεξέλεγκτη βόσκηση σε ευαίσθητες περιοχές να αποτελούν απειλή.
- Παράγοντας που ασκεί πιέσεις στη σύσταση του Ολύμπου είναι οι λαθροϋλοτομίες. Οι αυθαίρετες υλοτομίες προκαλούν υποβάθμιση της βιολογικής και οικολογικής ποικιλομορφίας του οικοσυστήματος και αισθητική υποβάθμιση της περιοχής, ενώ ταυτόχρονα αυξάνουν τον κίνδυνο εκδήλωσης πυρκαγιάς λόγω των υπολειμμάτων

που ξεραίνονται και γίνονται εστίες έναρξης πυρκαγιών κατά τη θερινή περίοδο. Οι λαθροϋλοτομίες έχουν σήμερα περιοριστεί, ωστόσο στο παρελθόν ήταν έντονες, γινόταν σε μεγάλη έκταση και αφορούσαν σχεδόν όλα τα είδη της περιοχής του Δρυμού, όπως πεύκη, ελάτη, οξιά, δρυς και τα δάση του ρόμπολου. (Ζάγκας 1994β)

- Στη συνέχεια, σημαντικός παράγοντας αποτελεί και η λαθροθηρία, που είναι αποτέλεσμα της έλλειψης συνείδησης. Ειδικότερα, παρατηρούνται έντονα κρούσματα θήρας ειδών, όπως του αγριόγιδου. Η φύλαξη και η ενημέρωση με σκοπό την ενίσχυση της οικολογικής συνείδησης αποτελούν βασικούς παράγοντες μείωσης του φαινομένου. Η λαθροθηρία αποτελεί σοβαρή απειλή, καθώς προκαλεί μείωση των πληθυσμών των προστατευόμενων και απειλούμενων ειδών της άγριας πανίδας της περιοχής. Χαρακτηριστική είναι η μείωση του πληθυσμού του αγριόγιδου λόγω της θήρας, αλλά και εξαιτίας διαφόρων ασθενειών ή της γενικότερης κατάστασης διατήρησης των ενδιαιτημάτων του (Μαλακού 1985).
- Ο επόμενος παράγοντας αφορά τα έργα υποδομής, τα οποία αποτελούν την πιο ορατή παρέμβαση του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον, καθώς μειώνουν την αισθητική του τοπίου. Η κατασκευή παράνομων κτισμάτων, κατασκευών και η διάνοιξη δρόμων, σε πολλές περιπτώσεις σε μεγάλο υψόμετρο και με αρκετά μεγάλες διαστάσεις των γεωμετρικών στοιχείων τους, όπως το ύψος πρηνών, τις προηγούμενες δεκαετίες ήταν έντονη. Πλέον το φαινόμενο αυτό έχει περιοριστεί, ωστόσο, οι δρόμοι που ήδη διανοίχτηκαν υπάρχουν ακόμα, αλλοιώνοντας την αισθητική του τοπίου του Ολύμπου, προκαλώντας καταστροφή μεγάλου πλάτους ζώνης βλάστησης και συμβάλλοντας στην ανεξέλεγκτη κυκλοφορία οχημάτων. Η κατασκευή των δρόμων έχει τη μεγαλύτερη αρνητική επίδραση, καθώς αποτελεί μεγάλης κλίμακας έργο.
- Η βόσκηση στα δάση της περιοχής του Δρυμού τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί και όσο περιορίζεται στις επιτρεπόμενες εκτάσεις της Περιφερειακής Ζώνης δεν αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για το οικοσύστημα του Ολύμπου. Απαραίτητος είναι ωστόσο ο έλεγχος της άσκησης της βόσκησης, να πραγματοποιείται μέσα στα νόμιμα πλαίσια, ώστε να μην επιβαρύνει τη σύνθεση του βουνού. Η άσκηση της κτηνοτροφίας έχει επίσης περιοριστεί, όμως το βασικότερο πρόβλημα είναι η βόσκηση σε τμήματα των εκτάσεων που είχαν πληγεί από πυρκαγιές. Αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης βόσκησης είναι η καταστροφή της βλάστησης και ιδίως των σπάνιων ειδών, η διάβρωση των εδαφών και η υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων.

- Πίεση αποτελεί επίσης, η ανεξέλεγκτη απόθεση απορριμμάτων στο βουνό από επισκέπτες, η ελλιπής διαχείριση των απορριμμάτων, καθώς και παράνομη εναπόθεση οικιακών, οικοδομικών και όλων των ειδών απορριμμάτων σε μη επιτρεπτές θέσεις. Υπάρχουν είδη απορριμμάτων που λόγω της χημικής τους σύνθεσης αποικοδομούνται δύσκολα ή καθόλου, παραμένοντας στην προστατευόμενη περιοχή, με αποτέλεσμα να μειώνουν σημαντικά την αισθητική αξία του βουνού και να το υποβαθμίζουν.
- Τέλος, υφίσταται και λοιπές απειλές για την περιοχή του Ολύμπου, όπως το πεδίο Βολής Αρμάτων που υπάρχει στις υπώρειες του βουνού, περιοχή πάνω από τα Δίον, που συμβάλλει στην αύξηση απειλής πυρκαγιάς και έρχεται σε σύγκρουση με το πολιτιστικό και φυσικό τοπίο του βουνού, ενώ επίσης υποβαθμίζει περιβαλλοντικά και αισθητικά το τοπίο, λόγω της απόθεσης απορριμμάτων.
- Κύριος παράγοντας είναι και οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τομέα του τουρισμού. Συγκεκριμένα ο ανεξέλεγκτος τρόπος με τον οποίο ασκείται, αποτελεί βασικό αίτιο υποβάθμισης της ποιότητας και σύνθεσης του βουνού, καθώς και αλλοίωσης των ποιοτικών χαρακτηριστικών του. Η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής προσφέρει θετικά αλλά και αρνητικά αποτελέσματα στον τόπο προορισμού. Η συμβολή του τουρισμού φέρει θετικές επιπτώσεις στην περιοχή, όπως η ενίσχυση της οικονομίας και η βελτίωση της ποιότητας των έργων υποδομής. Ωστόσο ο τομέας του τουρισμού, προκαλεί και αρνητικές επιπτώσεις όπως, οι έντονες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις εποχιακά, σε θέσεις όπως στα Πριόνια και στον Ενιπέα, επομένως προκαλούνται χωρικές και χρονικές υπερφορτίσεις στους φυσικούς αποδέκτες της περιοχής. Επίσης, επίπτωση του τομέα είναι οι αλλαγές στις χρήσεις γης προκειμένου να ικανοποιηθεί ζήτηση σε ξενοδοχειακά καταλύματα, χώρους αναψυχής και εστιατόρια και η αυθαίρετη δόμηση που υποβαθμίζει το τοπίο και αλλοιώνει τον χαρακτήρα, την ταυτότητα και τη φυσιογνωμία της περιοχής. Η εποχιακή αυξημένη κυκλοφορία αυτοκινήτων, αποτελεί επίσης πίεση καθώς προκαλεί ηχορύπανση και μόλυνση της ατμόσφαιρας. Σημαντική πίεση είναι και η αυξημένη κίνηση των οχημάτων, κυρίως στην επαρχιακή οδό Λιτόχωρο - Πριόνια, ενώ ταυτόχρονα υπερσυγκέντρωση και άναρχη στάθμευση των οχημάτων σε χώρους στάθμευσης, καθώς και ανεπάρκεια ή και απουσία μηχανισμού αποτελεσματικής αντιμετώπισης ατυχημάτων. Επιπλέον, πρόβλημα αποτελεί η καταστροφή σημάτων, ενημερωτικών υποδομών και άλλων τεχνικών έργων και υλικών, η απουσία τεχνικών έργων και κατασκευών, για την ασφάλεια των

επισκεπτών. Η συντήρηση των μονοπατιών που χρησιμοποιούνται από τους πεζοπόρους και τους ορειβάτες και των υποδομών χαρακτηρίζεται ως ανεπαρκής, η οποία σήμερα γίνεται με τη συμβολή των εθελοντών. (Ε.Π.Μ. Εθνικού Δρυμού Ολύμπου 2004).

Σύμφωνα με τα παραπάνω και με την φέρουσα ικανότητα του βουνού, η υφιστάμενη τουριστική αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα. (Διαμαντόπουλος και συν. 2003). Υπάρχει αναγκαιότητα για μεγαλύτερη εξειδίκευση του τουριστικού προϊόντος και διαφοροποίηση της τουριστικής ζήτησης, άρα ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Κυρίως είναι απαραίτητη η άσκηση του βιώσιμου τουρισμού στην προστατευόμενη περιοχή του Ολύμπου, ώστε να υπάρξουν οφέλη προς το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία, διαφορετικά οι αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προβούν μη αναστρέψιμες.

Στον τουρισμό, η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας προήλθε από την ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων που προκάλεσε ο μαζικός τουρισμός και εφαρμόστηκε με στόχο την περιβαλλοντική προστασία. Για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή, δεν πρέπει να παρατηρείται υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας του τόπου υποδοχής και πρέπει να προστατεύονται οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της.

Για να μπορέσει η τουριστική δραστηριότητα να είναι μακροπρόθεσμα βιώσιμη, θα πρέπει ο αριθμός των τουριστών και η κατανομή τους στους τουριστικούς προορισμούς να βρίσκεται υπό έλεγχο. Η μέτρηση της φέρουσας ικανότητας αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για τον σχεδιασμό της ανάπτυξης βιώσιμων τουριστικών προτύπων. Με βασικό άξονα τη φέρουσα ικανότητα, επιτυγχάνεται η ποιοτικότερη χρήση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων των προορισμών, η χάραξη αναπτυξιακής τουριστικής πολιτικής και η προστασία του περιβάλλοντος.

3.9. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στη συγκεκριμένη ενότητα καταγράφονται κατευθύνσεις που δόθηκαν από τα χωροταξικά εργαλεία, οι οποίες έχουν σχέση με το τοπίο, αλλά και κατευθύνσεις που αφορούν την περιοχή μελέτης.

3.9.1. ΕΙΔΙΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009)

Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 3155/2013) αναθεωρήθηκε το 2013. Στο εν λόγω πλαίσιο πραγματοποιούνταν διαχωρισμός των αναπτυσσόμενων από τις αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές, ενώ επίσης προσδιορίζονταν οι περιοχές που θεωρούνταν κατάλληλες για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού. Το 2015 ακυρώθηκε το ΕΧΠ Τουρισμού του 2013, καθώς πολλοί φορείς και περιβαλλοντικές ομάδες απευθύνθηκαν στο ΣτΕ (Συμβούλιο της Επικρατείας) κατά της συγκεκριμένης αναθεώρησης. Έπειτα από την ακύρωση του ΕΧΠ Τουρισμού του 2015, σε ισχύ είναι το ΕΧΠ του 2009 και η χωροθέτηση και αδειοδότηση των τουριστικών υποδομών ακολουθεί τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων.

Ο ελλαδικός χώρος κατηγοριοποιείται και προσεγγίζεται σύμφωνα με την ένταση και το είδος της τουριστικής δραστηριότητας, τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και την ευαισθησία των πόρων που διαθέτει και διαχωρίζεται σε κατηγορίες περιοχών. Η περιοχή μελέτης, δηλαδή το τμήμα του Ολύμπου που εντοπίζεται εντός των διοικητικών συνόρων της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας, σύμφωνα με το Διάγραμμα του ΕΧΠ για τον Τουρισμό με τίτλο «Χάρτης Βασικών Κατευθύνσεων Χωρικής Οργάνωσης του τουρισμού», εντάσσεται στην κατηγορία Β και ειδικότερα στην υποκατηγορία Β2, Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού (άρθρο 5 του ΕΧΠ).

Σύμφωνα με το Άρθρο 4, όπου πραγματοποιείται κατηγοριοποίηση του εθνικού χώρου, η υπό μελέτη περιοχή εντάσσεται στις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από παρουσία ιδιαίτερων φυσικών και πολιτισμικών

χαρακτηριστικών, σχετικά αξιόλογη ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, περιορισμένη αξιοποίηση τουριστικών πόρων, δυνατότητα επιπλέον διαφοροποίησης και εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος σε σχέση με τις ήδη αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές και ύπαρξη ή προγραμματιζόμενη ανάπτυξη αποδεκτού επιπέδου υποδομών (άρθρο 4 του ΕΧΠ). Στη συνέχεια πραγματοποιείται καταγραφή των κατευθύνσεων χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης όπως αναφέρονται στο άρθρο 5 του ΕΧΠ για τον Τουρισμό.

- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των φυσικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών, κ.α., σημείων του χώρου με «μοναδικά» χαρακτηριστικά καθώς και του χαρακτήρα, της κλίμακας και των χαρακτηριστικών των οικισμών.
- Λήψη μέτρων για την έγκαιρη πρόληψη φαινομένων υποβάθμισης της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και συνδυασμένη προβολή τους.
- Συγκρότηση τοπικών πολυθεματικών δικτύων και βελτίωση της προσβασιμότητας μεταξύ των πόλων και των πόρων που τα συγκροτούν με περιβαλλοντικά ήπιες παρεμβάσεις στις οδικές συνδέσεις.
- Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψης και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσειά, τεχνολογικά – θεματικά πάρκα, κ.λπ.).
- Περιορισμός της δόμησης νέων υποδομών φιλοξενίας, εστίασης και λοιπών σχετικών με τον τουρισμό υποδομών, στον Ηπειρωτικό χώρο, εντός οικισμών καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όριά τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%). Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει: α) Για την επέκταση υφισταμένων εγκαταστάσεων για λόγους βιωσιμότητας των μονάδων, β) για την δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών με ή χωρίς υποδομές φιλοξενίας που από τη φύση τους συνδέονται με την αξιοποίηση πόρων με έντονη χωρική εξάρτηση π.χ. (ιαματικές πηγές) και γ) για τη δημιουργία ενός μικρού αριθμού ολοκληρωμένων τουριστικών αναπτύξεων του άρθρου 9 του παρόντος για την υποστήριξη των ευρύτερων περιοχών στις οποίες εντάσσονται.
- Προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων (μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, τάξεις) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και των ειδικών μορφών που υποστηρίζουν.

- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος συμπεριλαμβανομένης της προστασίας της βιοποικιλότητας και του τοπίου.
- Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων.
- Αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού, κ.α.)
- Στήριξη δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην αναβάθμιση της εικόνας και γενικότερα στην ανάδειξη και προβολή των χαρακτηριστικών και της φυσιογνωμίας του αγροτικού χώρου.
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών («δρόμοι» καπνού, αμπέλου, ελιάς κ.α.) περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης.
- Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης απασχολούμενων σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Eco - Management and Audit Scheme - EMAS).
- Προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών ή και παραδοσιακών μεταποιητικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών, κ.ά.).
- Ενίσχυση του προσανατολισμού των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο (Leader+, ΟΠΑΑΧ) προς μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη, πέραν της αποκλειστικής χρηματοδότησης καταλυμάτων.
- Προώθηση τοπικών συμφώνων ποιότητας.

Επομένως, ένας από τους κύριους στόχους του ΕΧΠ για τον Τουρισμό είναι η προώθηση μίας ισόρροπης ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας, η οποία βασίζεται στα φυσικά, πολιτιστικά, καθώς και κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής. Ταυτόχρονα τονίζεται η αναγκαιότητα για προστασία, ανάδειξη και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου, καθώς και η διατήρηση της βιοποικιλότητας. Ειδικότερα για την περιοχή μελέτης η οποία ανήκει στις περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού δίνονται κατευθύνσεις ρυθμιστικού αλλά και κανονιστικού χαρακτήρα.

3.9.2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΦΕΚ2464/2008)

Στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), δίνονται οι αναγκαίοι όροι, περιορισμοί και κατευθύνσεις που αφορούν την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της περιοχής μελέτης, αυτή εντάσσεται στις περιοχές αποκλεισμού και ζώνες ασυμβατότητας, αναφορικά με τη χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων (άρθρο 6, ΕΧΠ ΑΠΕ). Στο εν λόγω πλαίσιο τονίζεται πως πρέπει να αποκλείεται η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός:

- Των κηρυγμένων διατηρητέων μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και άλλων μνημείων μείζονος σημασίας.
- Των περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης. Ένα τμήμα της περιοχής μελέτης εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία.
- Των ορίων των Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας.
- Των πυρήνων των εθνικών δρυμών και των κηρυγμένων μνημείων της φύσης και των αισθητικών δασών. Ένα τμήμα της περιοχής μελέτης εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία.
- Των οικοτόπων προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί ως τόποι κοινοτικής σημασίας στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000. Ένα τμήμα της περιοχής μελέτης εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία.
- Των εντός σχεδίων πόλεων και ορίων οικισμών προ του 1923 ή κάτω των 2.000 κατοίκων περιοχών.
- Των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα.
- Των ατύπως διαμορφωμένων, στο πλαίσιο της εκτός σχεδίου δόμησης, τουριστικών και οικιστικών περιοχών.
- Των ακτών κολύμβησης.
- Των τμημάτων των λατομικών περιοχών και μεταλλευτικών και εξορυκτικών ζωνών που λειτουργούν επιφανειακά.

Στη συνέχεια, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της περιοχής μελέτης, εντάσσεται στις περιοχές αποκλεισμού, αναφορικά με τη χωροθέτηση Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων (Μ.ΥΗ.Ε.) (άρθρο 14, ΕΧΠ ΑΠΕ). Αναφορικά με τους κανόνες χωροθέτησης των Μ.ΥΗ.Ε., το ΕΧΠ για τις ΑΠΕ τονίζει πως η χωροθέτησή τους αποκλείεται εντός:

- Των κηρυγμένων διατηρητέων μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και των άλλων μνημείων μείζονος σημασίας.
  - Των περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης.
  - Των Υγροτόπων διεθνούς σημασίας.
  - Των πυρήνων των Εθνικών Δρυμών, των κηρυγμένων μνημείων της φύσης και των αισθητικών δασών.
  - Των οικοτόπων προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί ως τόποι κοινοτικής σημασίας στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000.
  - Των παραδοσιακών οικισμών και των ιστορικών κέντρων ή τμημάτων πόλεων.
  - Των τμημάτων των λατομικών περιοχών και μεταλλευτικών και εξορυκτικών ζωνών που λειτουργούν επιφανειακά.
  - Άλλων περιοχών ή ζωνών που υπάγονται σήμερα σε ειδικό καθεστώς χρήσεων γης.
- Αναφορικά με τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας, ως ζώνες αποκλεισμού στις οποίες πρέπει να αποκλείεται η εγκατάστασή τους και στις οποίες εντάσσεται η περιοχή μελέτης, ορίζονται οι εξής κατηγορίες περιοχών (άρθρο 17, παρ.2., ΕΧΠ ΑΠΕ):

- Των κηρυγμένων διατηρητέων μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και άλλων μνημείων μείζονος σημασίας.
- Οι περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης και του τοπίου.
- Οι πυρήνες των Εθνικών Δρυμών, τα κηρυγμένα μνημεία της φύσης και τα αισθητικά δάση.
- Οι οικότοποι προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας του δικτύου ΦΥΣΗ 2000.
- Τα δάση και οι γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας.
- Άλλες περιοχές ή ζώνες που υπάγονται σήμερα σε ειδικό καθεστώς χρήσεων γης.

Έπειτα, σχετικά με τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο, ως ζώνες αποκλεισμού, δηλαδή ζώνες στις οποίες πρέπει

να αποκλείεται η εγκατάστασή τους, ορίζονται οι περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ.1 του εν λόγω Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ. Σύμφωνα με το πλαίσιο, η περιοχή μελέτης συγκαταλέγεται στις περιοχές αποκλεισμού, όπου η χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο δεν προβλέπεται (άρθρο 18, παρ.2., ΕΧΠ ΑΠΕ).

Τέλος, αναφορικά με τις εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης της γεωθερμικής ενέργειας, ως ζώνες αποκλεισμού, δηλαδή ως περιοχές στις οποίες δεν επιτρέπεται η εγκατάστασή τους, ορίζονται οι περιοχές που προσδιορίζονται από τα εδάφια με τα στοιχεία α – ι της παραγράφου 1 του άρθρου 6 καθώς και ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όρια των παραπάνω περιοχών με τα στοιχεία στ, ζ και η. Επομένως, εφόσον η περιοχή μελέτης συγκαταλέγεται σε αυτές τις κατηγορίες περιοχών, αποκλείεται από τις περιοχές προτεραιότητας και εντάσσεται στις περιοχές αποκλεισμού (άρθρο 19, παρ.1., ΕΧΠ ΑΠΕ).

Πίνακας 20: Αποστάσεις αιολικών εγκαταστάσεων από γεινιάζουσες χρήσεις γης και δραστηριότητες

Β. Αποστάσεις από περιοχές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος	
Ασύμβατη χρήση	Ελάχιστη απόσταση εγκατάστασης από την ασύμβατη χρήση
Περιοχές απολύτου προστασίας της Φύσης και προστασίας της φύσης του άρθρου 19 παρ.1, 2 ν.1650/86 (Α' 160)	Σύμφωνα με την εγκεκριμένη Ε.Π.Μ. ή το σχετικό π.δ. (του άρθρου 21 του ν. 1650/86) ή την σχετική Κ.Υ.Α. (ν. 3044/02)
<ul style="list-style-type: none"> - Πυρήνες των Εθνικών Δρυμών, κηρυγμένα μνημεία της φύσης, αισθητικά δάση που δεν περιλαμβάνονται στις περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης των παρ. 1 και 2 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986. - Οι υγράτοποι RAMSAR - Οι οικότοποι προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας του δικτύου ΦΥΣΗ 2000 σύμφωνα με την απόφαση 2006/613/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 259 της 21.9.2006, σ. 1). 	Κρίνεται κατά περίπτωση στο πλαίσιο της ΕΠΟ
Ακτές καλύψεως, που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα παρακολούθησης της ποιότητας των νερών καλύψεως που συντονίζεται από το Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.	1500μ. ²
Περιοχές ΖΕΠ ορνιθοπανίδας (SPA)	Κρίνεται κατά περίπτωση στο πλαίσιο της ΕΠΟ, μετά από ειδική ορνιθολογική μελέτη

Γ. Αποστάσεις από περιοχές και στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς	
Ασύμβατη χρήση	Ελάχιστη απόσταση ²εγκατάστασης από την ασύμβατη χρήση
Εγγεγραμμένα στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς και τα άλλα μείζονος σημασίας μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι και ιστορικοί τόποι της παρ. 5. εδάφια ββ του άρθρου 50 του Ν. 3028/02	3.000 μ.
Ζώνη απολύτου προστασίας (Ζώνη Α) λοιπών αρχαιολογικών χώρων	A=7d, όπου (d) η διάμετρος της φτερωτής της ανεμογεννήτριας, τουλάχιστον 500 μ.
Κηρυγμένα πολιτιστικά μνημεία και ιστορικοί τόποι	A=7d, όπου (d) η διάμετρος της φτερωτής της ανεμογεννήτριας, τουλάχιστον 500 μ.

Δ. Αποστάσεις από οικιστικές δραστηριότητες	
Ασύμβατη χρήση	Ελάχιστη απόσταση² εγκατάστασης από την ασύμβατη χρήση
Πόλεις και οικισμοί με πληθυσμό >2000 κατοίκων ή οικισμοί με πληθυσμό < 2000 κατοίκων που χαρακτηρίζονται ως δυναμικοί, τουριστικοί ή αξιόλογοι κατά την έννοια του άρθρου 2 του π.δ. 24.4/3.5.1985	1.000 μ. από το όριο ³ του οικισμού ή του σχεδίου πόλης κατά περίπτωση
Παραδοσιακοί οικισμοί	1.500 μ. από το όριο ³ του οικισμού ⁴ Κατά παρέκκλιση από τα παραπάνω είναι δυνατή με απόφαση του Γ.Γ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας Δ/νσης του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. η μείωση της ως άνω απόστασης μέχρι τα 1000 μ. εφόσον ο αριθμός των κατοικιών που συνθέτουν τον οικισμό είναι μικρότερος των είκοσι.
Λοιποί οικισμοί	500 μ. από το όριο ³ του οικισμού
Οργανωμένη δόμηση Α' ή Β' κατοικίας (Π.Ε.Ρ.Π.Ο., Συνεταιρισμοί κλπ) ή και διαμορφωμένες περιοχές Β' κατοικίας, όπως αναγνωρίζονται στο πλαίσιο της Μ.Π.Ε. κάθε μεμονωμένης εγκατάστασης οικολογικού πάρκου	1.000 μ. από τα όρια του σχεδίου ή της διαμορφωμένης περιοχής αντίστοιχα.
Ιερές Μονές	500 μ. από τα όρια της Μονής
Μεμονωμένη κατοικία (νομίμως υφιστάμενη)	Εξασφάλιση ελάχιστου επιπέδου θορύβου μικρότερου των 45 db.

Πηγή: Παράρτημα ΙΙ, ΕΧΠ για τις ΑΠΕ (ΦΕΚ2464/2008)

3.9.3. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (ΦΕΚ151/2009)

Στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, ενσωματώνονται οι αναγκαίοι όροι, περιορισμοί και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος.

Η σημασία της προστασία του περιβάλλοντος έχει μεγαλύτερη βαρύτητα για την βιομηχανική πολιτική, καθώς ενσωματώνεται πλήρως η περιβαλλοντική διάσταση στο σύνολο των λειτουργιών και παραγωγικών διαδικασιών. Ένα μέσο ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της βιομηχανικής δραστηριότητας αποτελεί η προώθηση οργανωμένων μορφών χωροθέτησης της βιομηχανίας. Ιδιαίτερα κοντά στη περιοχή μελέτης όπου διέρχεται ο άξονας ανάπτυξης Πάτρα - Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Καβάλα προτείνεται η δημιουργία οργανωμένου υποδοχέα βιομηχανικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΕΧΠ Βιομηχανίας).

Αναφορικά με τον ορεινό χώρο, στον οποίο εντάσσεται και ο Όλυμπος, είναι απαραίτητο να διατηρηθεί ένας ιστός βιομηχανικών μονάδων, ιδίως αυτών που αξιοποιούν τοπικούς πόρους, όμως σύμφωνα με μέτρα τα οποία αποσκοπούν στην αποφυγή αλλοίωσης του τοπίου και των συγκρούσεων με άλλες χρήσεις, των δυσμενών επιπτώσεων στους παραδοσιακούς οικισμούς, καθώς και στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος. (άρθρο 4, ΕΧΠ Βιομηχανίας).

Στη συνέχεια δίνονται κατευθύνσεις κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα για τη στρατηγική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας και συγκεκριμένα κατευθύνσεις για ορισμένες κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων (υποκλάδους ή μονάδες) ή για ζητήματα ειδικού χαρακτήρα που συνδέονται με τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας. Αναφορικά με τις κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων με χωροθετική εξάρτηση από αγροτικές πρώτες ύλες, περιλαμβάνονται αγροτικές βιομηχανίες που πληρούν ένα από τα παρακάτω κριτήρια (άρθρο 5, ΕΧΠ Βιομηχανίας):

- Βιομηχανικές δραστηριότητες που χρησιμοποιούν αγροτικές πρώτες ύλες ιδιαίτερα ευπαθείς στη μεταφορά.
- Βιομηχανικές μονάδες μεταποίησης προϊόντων γεωγραφικής ένδειξης (Π.Γ.Ε.) ή/και προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (Π.Ο.Π.).
- Βιομηχανικές δραστηριότητες που χρησιμοποιούν αγροτικές πρώτες ύλες που προέρχονται από σχετικά ευρείες ζώνες αγροτικής γης υψηλής παραγωγικότητας ή ανάλογου χαρακτήρα.

Επίσης, για την ίδρυση ή το μετασχηματισμό υφιστάμενων μονάδων που ανήκουν σε δραστηριότητες της παρούσας παραγράφου δίδονται κατευθύνσεις, όπως να είναι αποδεκτή η χωροθέτησή τους σε περιοχές του δικτύου ΦΥΣΗ (NATURA) 2000, εκτός των οικοτόπων κοινοτικής προτεραιότητας σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται από τα νομικά καθεστάτα προστασίας τους (άρθρο 5, ΕΧΠ Βιομηχανίας).

Έπειτα, παρατίθενται διάφορα κριτήρια και συμβατότητες χωροθέτησης των βιομηχανικών μονάδων και υποδοχέων που συνδέονται με τα χαρακτηριστικά της περιοχής χωροθέτησης. Δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων στους οικοτόπους προτεραιότητας, στις περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης που καθορίζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 19 παρ. 1 και 2 και 21 του ν. 1650/1986, καθώς επίσης και στους πυρήνες εθνικών δρυμών, στα διατηρητέα μνημεία της φύσης, στα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου το σύνολο της εδαφικής περιφέρειας ενός Ο.Τ.Α. ή ενός νησιού χαρακτηρίζεται τοιουτοτρόπως και στα αισθητικά δάση που δεν περιλαμβάνονται στην προηγούμενη περίπτωση. Στην παραθαλάσσια ζώνη είναι απαραίτητο να αποθαρρύνεται η χωροθέτηση βιομηχανικών μονάδων, με εξαίρεση των προβλεπόμενων στο άρθρο 5 παρ.3 (άρθρο 8, ΕΧΠ Βιομηχανίας).

Τέλος, δίνονται κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας σε Περιφερειακό και Νομαρχιακό Επίπεδο. Αναφορικά με το Χωροταξικό πρότυπο της βιομηχανίας, ένα από τα ισχυρά σημεία της μεταποίησης είναι και το Λιτόχωρο το οποίο εντάσσεται στην περιοχή μελέτης, με μικρότερης σημασίας συγκεντρώσεις στο βόρειο και νότιο τμήμα του. Επίσης, παρατηρούνται συγκρούσεις με την τουριστική δραστηριότητα και ιδιαίτερα στην περιοχή του Ολύμπου, που αποτελεί σημαντική τουριστική ενότητα με δυνατότητες ανάπτυξης ορεινού τουρισμού, δεν αποτελεί προτεραιότητα η βιομηχανία. Σε αντίθεση, η στήριξη της βιοτεχνίας στις πιο ορεινές περιοχές είναι σκόπιμη, αλλά χωρίς να ανατραπούν οι βασικοί χωρικοί προσανατολισμοί της μεταποίησης (Παράρτημα Ι, ΕΧΠ Βιομηχανίας).

Οι προαναφερθείσες κατευθύνσεις είναι αυτές που δύνανται να συσχετιστούν με την περιοχή μελέτης σε ζητήματα σχετικά με τη χωρική οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας.

3.9.4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΠΧΠ), (ΦΕΚ 485Δ/20.08.2020)

Σύμφωνα με το ΠΧΠ της Κεντρικής Μακεδονίας και αναφορικά με τη χωροταξική ένταξη της στα ευρύτερα χωρικά σύνολα, παρατηρείται ύπαρξη τουριστικών πόρων, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι φυσικοί και πολιτιστικοί. Οι πόροι αυτοί είναι χωροθετημένοι σε ένα διαπεριφερειακό κύκλωμα και συνεπώς ευνοούν την ανάπτυξη διαπεριφερειακών διαδρομών που αφορούν το ίδιο είδος τουρισμού, όπως ενδεικτικά ο ορεινός, ο οικοτουρισμός, ο θρησκευτικός, ή και δικτυώσεων όπως ο τουρισμός κρουαζιέρας και ο πολιτιστικός (άρθρο 2, ΠΧΠ ΚΜ).

Σύμφωνα με το αναπτυξιακό πρότυπο της περιφέρειας ένας από τους βασικούς στρατηγικούς στόχους της είναι η σταδιακή αναπτυξιακή της ανάδειξη με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και στους πόρους της. Δύο από της στρατηγικές αναπτυξιακές προτεραιότητες είναι η εστίαση στον ποιοτικό τουρισμό μέσω της διεύρυνσης του τουριστικού προϊόντος, της σύνδεσής του με δίκτυα εναλλακτικού τουρισμού, καθώς και μέσω της σύνδεση με τον πολιτισμό και τους περιβαλλοντικούς πόρους. Προτεραιότητα αποτελεί επίσης η προστασία της βιοποικιλότητας και η διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος. Επομένως, σημαντική αποτελεί η ανάπτυξη νέων και βελτιστοποίηση των υφιστάμενων

μορφών τουρισμού με ταυτόχρονη διαφύλαξη και αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος (άρθρο 3, ΠΧΠ ΚΜ).

Ο ανατολικός χερσαίος άξονας ανάπτυξης εθνικής εμβέλειας διέρχεται από την ΠΕ της Πιερίας, ενώ σημαντική πύλη αποτελεί η περιοχή Νέου Παντελεήμονα-Τεμπών προς Θεσσαλία και νότια Ελλάδα (ΠΑΘΕ). Οι κόμβοι μπορούν να διαμορφωθούν σε κέντρα δραστηριοτήτων εμπορικού χαρακτήρα ή/και αναψυχής (άρθρο 5, ΠΧΠ ΚΜ).

Στη συνέχεια προσδιορίζονται Ευρύτερες Αναπτυξιακές Ζώνες, οι οποίες διαθέτουν ομοιογενή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, για τις οποίες δίνονται κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση μονάδων ή υποδοχέων των αντίστοιχων κλάδων. Αναφορικά με την Ευρύτερη Αναπτυξιακή Ζώνη κτηνοτροφίας-πτηνοτροφίας, πυρήνας πτηνοτροφίας κάποιας κλίμακας υπάρχει στην ΠΕ Πιερίας, όπου σημαντική κατεύθυνση αποτελεί η αποφυγή συγκρούσεων χρήσεων γης, καθώς και η βιώσιμη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ημιορεινών και ορεινών περιοχών. (άρθρο 6, ΠΧΠ ΚΜ).

Στο επόμενο άρθρο του πλαισίου παρουσιάζονται οι Αναπτυξιακές Χωρικές Ενότητες (ΑΧΕ). Ειδικότερα, η Ορεινή - Ημιορεινή Ευρύτερη Ζώνη περιλαμβάνει περιοχές υψομέτρου άνω των 400μ και διαμορφώνει φραγμό επικοινωνίας προς ΒΔ, Δυτικά, Νότια, ΒΑ και Ανατολικά και εσωτερικό φραγμό μεταξύ δυτικού και ανατολικού τμήματος της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Καλύπτει τη μεγαλύτερη έκταση Ζωνών Ειδικής Προστασίας/Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA2000) και των δασικών οικοσυστημάτων της. Η συγκεκριμένη ζώνη κινδυνεύει από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως είναι ο κίνδυνος δασικών πυρκαγιών. Οι στρατηγικοί στόχοι που την αφορούν είναι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος, η ενίσχυση της τάσης επιστροφής στον αγροτικό τομέα, η επικέντρωση του τουρισμού σε εμπλουτισμό και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος. Η Ορεινή - Ημιορεινή Ευρύτερη Ζώνη συγκροτείται από την χωρική ενότητα ΑΧΕ 3, η οποία αντιστοιχεί στο τμήμα της ορεινής Ευρύτερης Χωρικής Ενότητας που ορίζει το δυτικό και το νότιο όριο της Περιφέρειας έως τον Αλιάκμονα και την Εγνατία Οδό και περιλαμβάνει τον Εθνικό Δρυμό και το Αρχαιολογικό Πάρκο Ολύμπου. Επίσης, καλύπτεται από προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στο μεγαλύτερο μέρος της. Οι στρατηγικοί στόχοι για την ΑΧΕ 3 είναι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού πλεονεκτήματος ως αναπτυξιακού πόρου και όρου ποιότητας ζωής, η

απεξάρτηση του αγροτικού τομέα από τις ενισχύσεις, η ενίσχυση της τάσης επιστροφής στον τομέα και η αναδιάρθρωση του προς την κατεύθυνση της πολυλειτουργικής γεωργίας/ κτηνοτροφίας, η επικέντρωση του τουρισμού στην υψηλής ποιότητας ζήτηση μέσα από εμπλουτισμό και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος, ανάπτυξη ειδικών, εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε σύνδεση με τον πολιτισμό και τους περιβαλλοντικούς πόρους και η προστασία της βιοποικιλότητας (άρθρο 7, ΠΧΠ ΚΜ).

Έπειτα, η Παράκτια Ευρύτερη Ζώνη περιλαμβάνει περιοχές υψομέτρου κάτω των 100 μ σε επαφή με την ακτογραμμή, με κυρίαρχο τομέα τον τουρισμό. Χαρακτηρίζεται ως περιβαλλοντικά κρίσιμη λόγω της σπουδαιότητάς της για την βιοποικιλότητα, την ποιότητα διαβίωσης αλλά και για την στήριξη της οικονομίας. Δέχεται πιέσεις από την οικιστική ανάπτυξη και είναι ευάλωτη στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Οι στόχοι που προωθούνται είναι η επικέντρωση του τουρισμού στην υψηλής ποιότητας ζήτηση, διασύνδεση νέων μορφών τουρισμού με το κυρίαρχο πρότυπο, άμβλυνση της εποχικότητας και σύνδεση του βιώσιμου τουρισμού με τον πολιτισμό και περιβαλλοντικούς πόρους, διασφάλιση της αποδοτικότητας στη χρήση των πόρων και αποτροπή των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή. Στρατηγικοί στόχοι που την αφορούν είναι η επικέντρωση στην υψηλής ποιότητας ζήτηση μέσα από ποιοτική αναβάθμιση του τομέα, εμπλουτισμό και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος, διασύνδεση νέων μορφών τουρισμού με το κυρίαρχο πρότυπο, άμβλυνση της εποχικότητας και σύνδεση με τον πολιτισμό και τους περιβαλλοντικούς πόρους, η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού πλεονεκτήματος μέσα από βιώσιμη διαχείριση, βελτιστοποίηση περιβαλλοντικού αποτελέσματος σε κάθε παρέμβαση μέσω στόχων για την Φέρουσα Ικανότητα, αποτροπή των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή (άρθρο 7, ΠΧΠ ΚΜ).

Αναφορικά με τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας, το δίκτυο προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας αποτελείται από 3 Εθνικά Πάρκα Υγροτόπων και έναν Εθνικό Δρυμό (Ολύμπου), τις περιοχές που ανήκουν στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Προστατευόμενων Περιοχών του Δικτύου Natura 2000, και τις περιοχές που έχουν οριστεί ως Καταφύγια Άγριας Ζωής. Επίσης, περιλαμβάνει και Μνημεία της Φύσης. Στις προστατευόμενες περιοχές περιφερειακού ενδιαφέροντος περιλαμβάνονται οι μικροί υγροβιότοποι οι οποίοι σχηματίζονται στην παράκτια ζώνη και οι οποίες λειτουργούν

συμπληρωματικά ως προς τις οικοσυστημικές τους υπηρεσίες με τις περιοχές του Εθνικού Καταλόγου στον Παράκτιο χώρο. Το σύνολο του πολιτιστικού αποθέματος της περιφέρειας διακρίνεται σε δύο κατηγορίες, στο ιστορικό απόθεμα που περιλαμβάνει τους αρχαιολογικούς χώρους, τα μνημεία, τα μουσεία, καθώς και την πολεοδομική και αρχιτεκτονική κληρονομιά. Ενώ, η επόμενη κατηγορία περιλαμβάνει το σύγχρονο πολιτιστικό απόθεμα, το οποίο προκύπτει από τη δημιουργικότητα των σύγχρονων κατοίκων, έχει ως υποδομές τα σύγχρονα μουσεία, θέατρα και χώρους προβολών, συναυλιών και δημιουργίας, περιλαμβάνει τις υποδομές της εκπαίδευσης και παραγωγής τεχνών και σχετίζεται με την λειτουργία του αστικού χώρου. Το Διεθνούς Ενδιαφέροντος και Σημασίας Ιστορικό απόθεμα που αποτελεί τουριστικό πόρο υψηλής αξίας περιλαμβάνει τον Όλυμπο, ο οποίος αποτελεί μυθολογικό τόπο και λειτουργεί συμπληρωματικά με τους αρχαιολογικούς χώρους και το Δίον που είναι αρχαίος οικισμός και διαθέτει μουσειακές υποδομές (άρθρο 8, ΠΧΠ ΚΜ).

Έπειτα, στο συγκεκριμένο πλαίσιο δίνονται βασικές προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Για την βιοποικιλότητα, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι για τη διατήρηση της θα πρέπει πέρα από την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας, να ενισχυθούν οι πρακτικές βιώσιμης διαχείρισης. Κατευθύνσεις για την επίτευξη των στόχων είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, βάσει της εφαρμογής σχεδίων χρήσεων γης μέσω ΕΠΜ και Σχεδίων Διαχείρισης σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3937/2011. Η υποχρέωση συμμόρφωσης της εγκατάστασης δραστηριοτήτων και έργων στις ανάγκες και προβλέψεις των Σχεδίων Διαχείρισης και των αντίστοιχων διαταγμάτων προστασίας. Απαραίτητη η διασφάλιση της διατήρησης των οικολογικών διαδρόμων που συνδέουν τις διαφορετικές περιοχές της Περιφέρειας και η λήψη μέτρων πρόληψης τυχόν επιπτώσεων, που θα μειώσουν την συνεκτικότητα του δικτύου προστατευόμενων περιοχών κατά τη λήψη αποφάσεων χωροθέτησης έργων και δραστηριοτήτων, καθώς και η ενίσχυση των δυνατοτήτων χρήσης των υπηρεσιών του οικοσυστήματος στο αναπτυξιακό πρότυπο της περιοχής. Στην αγροτική πολιτική θα πρέπει να αποτιμηθούν οι οικοσυστημικές υπηρεσίες και να αναπτυχθούν οι συνέργειες που είναι ικανές να δημιουργήσει η τοπική βιοποικιλότητα στην ανταγωνιστικότητα του πρωτογενή τομέα. Η διαφύλαξη του

γενετικού αποθέματος και των τοπικών κτηνοτροφικών ποικιλιών, μέσα και από την προστασία περιοχών καλλιέργειας του. Η επανεκτίμηση των δυνατοτήτων χρήσης των υδάτων σε ρέματα και μικρά ποτάμια σύμφωνα με τα τρέχοντα κλιματολογικά στοιχεία, προκειμένου να εξασφαλίζεται η οικολογική λειτουργία τους. Διασφάλιση της λειτουργικότητας των οικολογικών διάδρομων εντός αστικών περιοχών, ειδικά των ρεμάτων, οι οποίοι συνδέουν το αστικό πράσινο με περιαστικούς οικοτόπους και παράκτιες περιοχές. Στις ήδη διαμορφωμένες αστικές περιοχές τέτοια στοιχεία θα πρέπει να αναδειχθούν και να προστατευθούν (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Για θέματα που αφορούν την πρόληψη και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή προωθείται η ενίσχυση της εφαρμογής των βέλτιστων διαθέσιμων πρακτικών και τεχνολογιών για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, την ενσωμάτωση των ΑΠΕ, σύμφωνα με τις εθνικές δεσμεύσεις που απορρέουν έναντι των σχετικών διεθνών και ευρωπαϊκών πολιτικών για την κλιματική αλλαγή. Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, το πλαίσιο σε περιφερειακό επίπεδο τίθεται από το Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, με βάση τον ν. 4414/2016 (Α' 149) την υπουργική απόφαση 11258/2017 (Β' 873), και τη Δημόσια Πολιτική Πρόληψης Δασικών Πυρκαγιών 2019-2021 (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Για την διαχείριση των υδάτων, δίνονται κατευθύνσεις όπως η ενίσχυση των δικτύων ύδρευσης σε όλες τις οικιστικές περιοχές με στόχο την εξοικονόμηση των απωλειών και την αντικατάσταση ελλειμματικών πηγών ύδρευσης από άλλες. Χωροθέτηση και υλοποίηση έργων που θα επιτρέψουν την κατάργηση των γεωτρήσεων σε ευαίσθητες περιβαλλοντικά και επιβαρυνμένες περιοχές, όπως οι παράκτιες περιοχές, ώστε να εξισορροπηθεί το υδατικό ισοζύγιο. Ενίσχυση της αποδοτικότητας των αρδευτικών δικτύων με την υλοποίηση έργων αντικατάστασης/εκσυγχρονισμού, αλλά και περιορισμού ανάπτυξης των διάσπαρτων χρήσεων σε περιοχές ανάπτυξης των αρδευτικών δικτύων. Οριοθέτηση και υιοθέτηση των ζωνών προστασίας έργων και σημείων υδροληψίας κατά τον ορισμό επεκτάσεων ή ζωνών εγκατάστασης δραστηριοτήτων και κατά την εφαρμογή πολεοδομικών μελετών. Ορισμός απαγορεύσεων και περιορισμών νέων υδροληπτικών έργων και επεκτάσεων, σε περιοχές που ορίζονται ως Υπόγεια Υδατικά Συστήματα (ΥΗΣ) σε κακή κατάσταση από τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών. Αποφυγή εγκατάστασης νέων/επέκτασης

υφιστάμενων μονάδων υδατοκαλλιέργειας σε Υδατικά Συστήματα (ΥΣ) που χαρακτηρίζονται ως κατώτερης της καλής κατάστασης από τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών. Καθορισμός ζωνών και ορίων για την εγκατάσταση ιχθυοκαλλιεργειών εσωτερικών υδάτων και υδροηλεκτρικών έργων με βάση υφιστάμενες κλιματολογικές συνθήκες και απορροές κατά τρόπο τέτοιο ώστε να διασφαλίζεται πλήρως η καλή οικολογική λειτουργία κάθε λιμναίου ή ποτάμιου σώματος. Ενσωμάτωση/προσαρμογή των ρυθμίσεων ΤΠΣ/ ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ των μέτρων για την προστασία των Υδατικών Συστημάτων (ΥΣ) που προτείνονται από τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Για την αντιμετώπιση του αντιπλημμυρικού κινδύνου, άμεση ενσωμάτωση στα ΤΠΣ/ ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ των μέτρων για τη μείωση της πιθανότητας πλημμύρας και τον περιορισμό των πιθανών της επιπτώσεων στις Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας που προβλέπουν τα θεσμοθετημένα Σχέδια Διαχείρισης των Κινδύνων Πλημμύρας. Να αποφεύγεται η εγκατάσταση νέων οικιστικών ή επαγγελματικών χρήσεων σε περιοχές υψηλού κινδύνου, ενώ σε υφιστάμενους υποδοχείς είναι απαραίτητο να διασφαλιστούν τα έργα που θα μειώσουν ή εξαλείψουν τον κίνδυνο πλημμύρας ή των επιπτώσεων της. Να αυξηθεί η διαπερατότητα του εδάφους στον αστικό χώρο, ώστε να αποφευχθούν τα πλημμυρικά φαινόμενα (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Όσον αφορά τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων επιβάλλεται η εφαρμογή του ισχύοντος Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Απορριμμάτων. Ιδιαίτερη ανάγκη προβλέψεων για τη διαχείριση αποβλήτων βιομηχανικών δραστηριοτήτων, επικίνδυνων αποβλήτων, αποβλήτων εκσκαφών και κατεδαφίσεων, και υγειονομικών αποβλήτων (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης απαιτούνται μέτρα πρόληψης στα οποία περιλαμβάνονται η αντικατάσταση των προτύπων μετακίνησης στις αστικές περιοχές και ανάπτυξη βιώσιμων και λειτουργικών ΜΜΜ. Θα πρέπει να εκπονηθούν μελέτες βιώσιμης αστικής κινητικότητας και μελέτες προστασίας από τον θόρυβο σε όλες τις πόλεις της Περιφέρειας, άνω των 25.000 κατοίκων. Διείσδυση του Φυσικού Αερίου μέσω της επέκτασης στις περιοχές της Κατερίνης. Ενίσχυση του περιφερειακού δικτύου παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης μέσω της εγκατάστασης νέων σταθμών μέτρησης τουλάχιστον στις κεντρικές περιοχές της Κατερίνης (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Με στόχο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της αξίας του ως κύριου συγκριτικού πλεονεκτήματος για την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος, δίνονται κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση του τουρισμού. Για την τουριστική ανάπτυξη σε ορεινές περιοχές, απαραίτητη λήψη μέτρων για την προστασία των δασικών οικοσυστημάτων από τον σχεδιασμό έργων βελτίωσης της προσβασιμότητας και μέτρα για την αποτροπή γραμμικής ανάπτυξης χρήσεων περί των οδών. Επίσης, οι τουριστικές δραστηριότητες θα πρέπει να υλοποιούνται με σεβασμό στην άγρια ζωή και στο ευρύτερο φυσικό περιβάλλον. Για την άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι όροι και περιορισμοί περί της δόμησης που ισχύουν σε κάθε περιοχή από τα ΤΠΣ/ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ή από τα διατάγματα προστασίας στις περιοχές των προστατευόμενων περιοχών και τη δασική νομοθεσία, πληρούν τις προϋποθέσεις, όπως η αξιοποίηση των περιοχών να είναι συμβατή με τις προβλέψεις του εγκεκριμένου Διαχειριστικού Σχεδίου της περιοχής και παρέχονται από τους φορείς εκμετάλλευσης εγκαταστάσεων ή χρήσεων αντισταθμιστικά οφέλη για την υλοποίησή του, η εγκατάσταση κτισμάτων ή η διάνοιξη οδών, πεζοδρόμων ή μονοπατιών δεν κατακερματίζει οικοτόπους υψηλής οικολογικής σημασίας και δε δημιουργεί συνθήκες σημαντικής όχλησης, η εγκατάσταση υποδομών και κατασκευών, θα πρέπει να οδεύει στους λιγότερο αξιόλογους οικοτόπους της κάθε περιοχής (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Προβλέπονται κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης και κυρίως της παράκτιας ζώνης του Θερμαϊκού, όπως αυτή ορίζεται από τους Ν. Πόρους ως το Ακρωτήριο Ποσειδί. Διασφάλιση της οικολογικής συνέχειας των υγροτόπων του Θερμαϊκού, εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου πολυετούς σχεδίου για την αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών. Κατά την εκπόνηση υποκείμενων χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων και εφαρμογών, να προβλέπονται τα εξής, σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου για τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου, ο προσδιορισμός και οριοθέτηση, εκτός των προστατευόμενων ζωνών, ανοικτών περιοχών στις οποίες η αστική ανάπτυξη και άλλες δραστηριότητες είναι περιορισμένες ή απαγορευμένες, περιορισμός της γραμμικής επέκτασης της αστικής ανάπτυξης και της δημιουργίας νέας υποδομής μεταφορών κατά μήκος της ακτής, εξασφάλιση προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος αναφορικά με τη χωροθέτηση και την εκτέλεση των γεωργικών και

βιομηχανικών δραστηριοτήτων ώστε να προστατεύονται τα παράκτια οικοσυστήματα και τα τοπία και να αποτρέπεται η ρύπανση της θάλασσας, των υδάτων, του αέρα και του εδάφους, ενθάρρυνση του αειφόρου παράκτιου τουρισμού με τον οποίο διατηρούνται τα παράκτια οικοσυστήματα, οι φυσικοί πόροι, η πολιτιστική κληρονομιά και τα τοπία. Λήψη μέτρων για να ρυθμιστούν ή να απαγορευθούν οι δραστηριότητες που μπορούν να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στους υγροτόπους και τις εκβολές ποταμών και ρεμάτων. Ανάλυση της αποκατάστασης των υποβαθμισμένων παράκτιων υγροτόπων με σκοπό την επανενεργοποίηση του θετικού ρόλου τους στις οικολογικές διεργασίες των παράκτιων ζωνών. Κατά τη σύνταξη νέων ΤΠΣ/ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και ειδικά κατά τον ορισμό ζωνών χωροθέτησης χρήσεων, να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των αναγκών και δυνατοτήτων της παράκτιας ζώνης σε μια ευρύτερη περιοχή και όχι μόνο στην περιοχή του Δήμου. Ήδη εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια θα πρέπει επίσης άμεσα να τροποποιηθούν προκειμένου να ενσωματωθούν οι παραπάνω ρυθμίσεις και να πραγματοποιηθούν διορθώσεις σε περιπτώσεις ασυμβατότητας (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος επιβάλλεται να καθορίζονται, βάσει της σημαντικότητας και της ελκυστικότητας των πολιτιστικών πόρων, οι απαιτούμενες περιμετρικές ζώνες ανάδειξης του περιβάλλοντος χώρου και υποδοχής λειτουργιών εξυπηρέτησης των επισκεπτών τους με στόχο τόσο τη διατήρηση της αξίας τους. Προωθείται η ενίσχυση της δικτύωσης των πολιτιστικών πόρων που αφορά τόσο στην εννοιολογική και ψηφιακή όσο και στη φυσική δικτύωση των περιοχών, η οποία θα επιτρέπει την απρόσκοπτη μετακίνηση επισκεπτών από όλες τις χωρικές ενότητες της περιφέρειας, με κύριες προτεραιότητες την ενίσχυση της ακτοπλοϊκής σύνδεσης Χαλκιδικής - Πιερίας και Σταυρού - Θάσου - Αγίου Όρους για την εξυπηρέτηση εσωτερικών τουριστικών μετακινήσεων ο σύνδεσης Δίου - Βεργίνας – Πέλλας. Επίσης, δημιουργία δικτύου ποδηλάτου περιφερειακής κλίμακας και σύνδεση με το ευρωπαϊκό δίκτυο EUROVELO. Με στόχο την προστασία του πολιτιστικού αποθέματος από τις πιέσεις εξάπλωσης των τουριστικών, οικιστικών και λοιπών χρήσεων, και ταυτόχρονα την ανάδειξη του, μέσω αυτής της προστασίας ως καθοριστικού πόρου της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα προβλέπονται κατευθύνσεις, ενίσχυση των ανασκαφικών εργασιών και ολοκλήρωση της

οριοθέτησης των αρχαιολογικών χώρων - ζωνών προστασίας και την ανάγκη διατήρησης περιμετρικών χώρων για την εγκατάσταση υποδομής για την προσβασιμότητα και ανάδειξη τους, ενσωμάτωση στο τουριστικό προϊόν των αρχαιολογικών χώρων που βρίσκονται εντός τουριστικών ζωνών όπως το Κάστρο του Πλαταμώνα και οι πηγές και τα αρχαιολογικά ευρήματα στον ΝΑ Όλυμπο, με την υλοποίηση έργων - δράσεων ανάδειξης, προστασίας, πρόσβασης (άρθρο 10, ΠΧΠ ΚΜ).

Στη συνέχεια δίνονται στρατηγικές και ειδικές κατευθύνσεις για το Τοπίο της Κεντρικής Μακεδονίας, το οποίο αποτελεί μέρος της φυσικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς. Η περιφερειακή στρατηγική για το Τοπίο έχει ως στόχο την κατάργηση των πρακτικών που το υποβαθμίζουν, τη λήψη προληπτικών και θεραπευτικών μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας του και την ανάδειξη του ως ένα σημαντικό πόρο για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας. Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός θα πρέπει να λάβει υπόψη του τις δυνατότητες και να λάβει μέτρα και δράσεις για την ενίσχυσή τους. Βάσει του σχεδιασμού, οι συνδέσεις είναι το τοπίο του Ολύμπου και η φήμη του ονόματός του με τη συνολική τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας και τη διεθνή αναγνώριση των περιφερειακών προϊόντων και το ορεινό τοπίο με την ενίσχυση βιώσιμων πρωτοβουλιών για την τοπική ανάπτυξη στον ορεινό όγκο και την ανάπτυξη της αειφόρου ορεινής δασοπονίας. Οι ζώνες τοπίων που εντοπίζονται στην περιφέρεια έχουν χαρακτηριστεί και αξιολογηθεί με βάση την αξία τους σε Διεθνούς, Εθνικής και Περιφερειακής αξίας ή σε Ιδιαίτερος Υποβαθμισμένα. Σύμφωνα με την αξιολόγηση η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου χαρακτηρίζεται ως διεθνούς αξίας και το αντικείμενο προστασίας είναι ο Εθνικός Δρυμός και ο Αρχαιολογικός χώρος του Ολύμπου. Οι κατευθύνσεις που δίνονται για την περιοχή του Ολύμπου είναι ο έλεγχος των τουριστικών και οικιστικών, πιέσεων που αλλοιώνουν την αισθητική εικόνα, κύρια στην παράκτια ζώνη της Ολυμπιακής Ακτής (ΑΧΕ 6 και ΑΧΕ 9), μέσα από την εξειδίκευση μορφολογικών κανόνων και έργα εξωραϊσμού των οικιστικών, παραθεριστικών και τουριστικών υποδοχέων, την οργάνωση της υφιστάμενης εκτός σχεδίου δόμησης και τον περιορισμό περαιτέρω εξάπλωσής της. Επιπλέον ως παγκόσμιο απόθεμα, ο Όλυμπος θα πρέπει να διατηρηθεί επισκέψιμος, πάντα κάτω από τα όρια της φέρουσας ικανότητάς του. Η διατήρηση της πεζής ανάβασης και η απαγόρευση κυκλοφορίας οχημάτων ή άλλων μορφών μηχανικής ανάβασης πέραν της μονής Αγ.

Διονυσίου πρέπει να προστατευτεί, καθώς η διάνοιξη οδών ή στυλωμάτων θα διαταράξει ανεπανόρθωτα την ακεραιότητα του τοπίου. Για την ανάδειξη των περιπατητικών διαδρομών του Ολύμπου θα πρέπει να υλοποιηθούν παρεμβάσεις για τη σήμανση, την ασφάλεια και τη μείωση των οχλήσεων σε εναρμόνιση με την αισθητική του τοπίου και με τη χρήση φυσικών υλικών (άρθρο 11, ΠΧΠ ΚΜ).

Σύμφωνα με τη χωρική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και συγκεκριμένα του πρωτογενή τομέα παραγωγής, στην Ορεινή Ευρύτερη Ζώνη και ιδίως στις περιοχές που περιλαμβάνουν τμήματα της ΕΑΖ Κτηνοτροφίας-Πτηνοτροφίας, προωθείται η δημιουργία Κτηνοτροφικών Πάρκων. Επίσης, προωθείται η βιώσιμη διαχείριση των αποβλήτων των μονάδων κτηνοτροφίας πτηνοτροφίας. Ενίσχυση και ανάδειξη της παραγωγής τοπικών προϊόντων με στόχο να ενδυναμωθούν τα ήδη χαρακτηρισμένα και να ενταχθούν νέα Προϊόντα Τοπικής Προέλευσης και να εξεταστεί η τυποποίηση προϊόντων υψηλής ποιότητας από προστατευόμενες περιοχές παγκόσμιας ή ευρωπαϊκής σημασίας. Ειδικότερα, κατευθύνσεις για την ΑΧΕ 3, δίνονται κατευθύνσεις, όπως ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, δασοπονίας και μελισσοκομίας με παράλληλη υψηλή προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φύσης στις περιοχές του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Σύνδεση της αγροτικής δραστηριότητας με την προώθηση ειδικών - εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο ιαματικός, οικοτουρισμός, περιπατητικός τουρισμός. Οριοθέτηση ευρύτερων ζωνών για την εγκατάσταση της κτηνοτροφικής δραστηριότητας και την εφαρμογή αειφόρας βόσκησης, υπό τις προϋποθέσεις των Διαχειριστικών Σχεδίων Βόσκησης. Ρύθμιση των σχέσεων κτηνοτροφίας – τουρισμού. Αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής ανάλογα με την ποιότητα και την ποσότητα των υδάτων κάθε περιοχής. Για την ΑΧΕ 6, Παράκτια Ευρύτερη Ζώνη στα παράλια της Πιερίας, προτείνεται αναδιάρθρωση προς την κατεύθυνση της εξωστρεφούς γεωργίας/κτηνοτροφίας και διατήρηση γεωργικής γης με προσοχή στις περιοχές του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000, σύμφωνα με τις διατάξεις της υπουργική απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/47695/2669/2018 (Δ' 294), όπως αυτή συμπληρώθηκε με το (Δ' 317), καθώς και με το υπό έκδοση Προεδρικό Διάταγμα του Εθνικού Πάρκου Δέλτα Αξιού Λουδία - Αλιάκμονα και το άρθρο 11 του παρόντος. Ενίσχυση υδατοκαλλιέργειας και διευθέτηση συγκρούσεων με τις περιοχές προστασίας της φύσης, διατήρηση γεωργικής χρήσης έναντι πιέσεων από τουριστική δραστηριότητα και

παραθεριστική κατοικία, σύνδεση της αγροτικής δραστηριότητας με την τουριστική. Για την ΑΧΕ 9, Πεδινή μη Παράκτια Ευρύτερη Ζώνης, επανασυγκρότηση των οικονομικών συνδέσεων γεωργίας, μεταποίησης και εφοδιαστικής και διευθέτηση των μεταξύ τους συγκρούσεων χρήσεων. Ενίσχυση της αλυσίδας αξίας του αγροδιατροφικού τομέα αλλά και του ευρύτερου τομέα της μεταποίησης, ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και διευθέτηση των περιοχών συγκέντρωσης της, όπως και της πτηνοτροφίας. Οργάνωση της κτηνοτροφικής παραγωγής στο νοτιοδυτικό τμήμα της περιοχής εκτός των περιοχών προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του Ολύμπου, διατήρηση της γεωργικής χρήσης γης, προστασία της αρδευόμενης γης και διευθετήσεις έναντι των πιέσεων από άλλους τομείς. Διατήρηση της γεωργικής χρήσης γης και προστασία της αρδευόμενης γης με προσοχή στις περιοχές του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 στο βόρειο και νότιο-ανατολικό άκρο της ΑΧΕ 9. Εξειδίκευση των ζωνών με επιτρεπόμενες χρήσεις και των ΠΟΑΠΔ πρωτογενούς τομέα, εκμετάλλευση του γεωθερμικού δυναμικού προς όφελος της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού τομέα, μέριμα για τη διατήρηση του εδαφοϋδατικού δυναμικού, αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής ανάλογα με την ποιότητα και την ποσότητα των υδάτων κάθε περιοχής. Σε περιοχές προστασίας όπου ο υδροφόρος ορίζοντας είναι επιβαρυνμένος θα πρέπει να απαγορεύονται οι υδροβόρες καλλιέργειες και να ενθαρρύνονται οι ξηρικές, όπως και οι βιολογικές (άρθρο 12, ΠΧΠ ΚΜ).

Αναφορικά με την Ενέργεια και τις ΑΠΕ, η ολοκλήρωση και λειτουργία του ΤΑΡ αποτελεί προτεραιότητα. Η αξιοποίηση του σημαντικού αιολικού δυναμικού αποτελεί προτεραιότητα, όπως επίσης και η εγκατάσταση μικρών μονάδων σε συνέργεια με την ανάπτυξη έξυπνων συστημάτων διαχείρισης σε αστικές περιοχές. Βασική κατεύθυνση αποτελεί, επίσης, η ενθάρρυνση της δημιουργίας ΜΥΗΣ, ιδίως στην Ορεινή Ευρύτερη Ζώνη του παρόντος. Για την εγκατάσταση νέων Μ.ΥΗ.Ε ή την ανανέωση λειτουργίας μιας μονάδας θα πρέπει υποχρεωτικά να έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες καθορισμού της φέρουσας ικανότητας του υδάτινου σώματος λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες κλιματολογικές συνθήκες, άλλα και τις μεσοπρόθεσμες τάσεις. Η εγκατάσταση Φ/Β και αιολικών πάρκων πρέπει να αποφεύγεται εντός ζωνών προστασίας του αγροτικού τοπίου, εντός των εθνικών πάρκων και γενικότερα περιοχών προστασίας (Natura 2000, δασικές περιοχές). Η

χωροθέτηση εγκαταστάσεων αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις επιπτώσεις στο τοπίο και τις ενδεχόμενες παρενέργειες σε άλλους τομείς για τους οποίους το τοπίο έχει ιδιαίτερη σημασία. Στο πλαίσιο αυτό, δίνεται αρνητική χωροταξική κατεύθυνση για εγκατάστασή τους στις σημαντικές ζώνες τοπίου, καθώς και στις περιοχές που περιλαμβάνονται στην ΕΑΖ Τουρισμού (άρθρο 12, ΠΧΠ ΚΜ).

Για την Μεταποίηση προτείνεται η στήριξη της με εκσυγχρονισμό ή και επέκταση των υφιστάμενων μεγάλων εγκαταστάσεων και κορεσμένων Βιομηχανικών Πάρκων, η ανάπτυξη νέων Οργανωμένων Υποδοχέων Μεταποιητικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων του Ν.3982/2011, η εξυγίανση των υφιστάμενων Άτυπων Βιομηχανικών Ζωνών (ΑΒΖ) μέσω ανάπτυξης Επιχειρηματικών Πάρκων Εξυγίανσης ή Μεμονωμένων Μεγάλων Μονάδων, και η προώθηση και νέων επενδύσεων. Ειδικότερα, για την ΑΧΕ 3 δίδονται κατευθύνσεις, όπως και την ΑΧΕ 9 επιτρέπεται υπό όρους η παραμονή ή η νέα εγκατάσταση μικρών επιχειρήσεων τυποποίησης και αξιοποίησης πρωτογενών προϊόντων ή και άλλων κλάδων, με στόχο την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Μεγάλη απαίτηση για προστασία του περιβάλλοντος και διασφάλιση της αποδοτικότητας στη χρήση των πόρων. Αντίθετα, για την οργάνωση των μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, στις περιοχές όπου ήδη υπάρχουν ισχυρές τάσεις συγκέντρωσης αποτελεί προτεραιότητα η οργάνωσή τους σε Επιχειρηματικά Πάρκα, χωρίς να αποκλείεται η παραμονή τους στις υφιστάμενες θέσεις όπου αυτό δεν έρχεται σε αντίθεση με τις υφιστάμενες νομίμως άλλες χρήσεις. Για την ΑΧΕ 9 της ευρύτερης πεδινής ζώνης, θα πρέπει να εξετάζεται η δυνατότητα εγκατάστασης αγροτοβιομηχανικών μονάδων πρώτης μεταποίησης και τυποποίησης των αγροτικών προϊόντων της έως και μέσης όχλησης, υπό τον όρο ότι δεν πρόκειται για εγκατάσταση σε εκτάσεις αρδευόμενες ή με σημαντικά εγχειοβελτιωτικά έργα. Οργάνωση των μεταποιητικών χρήσεων στον περιαστικό χώρο της Κατερίνης (πολεοδόμηση περιοχών υψηλής πυκνότητας) και λήψη μέτρων περιορισμού της εκτός σχεδίου ανάπτυξης επαγγελματικών χρήσεων στην παράκτια ζώνη της Νότιας Πιερίας (άρθρο 12, ΠΧΠ ΚΜ).

Για τον τομέα της εφοδιαστικής, προτείνεται η δημιουργία - ανάπτυξη Οργανωμένων Υποδοχέων Μεταποιητικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων, Εμπορευματικών Κέντρων και ζωνών Χονδρεμπορίου στις άτυπες συγκεντρώσεις σημαντικών επενδύσεων, όπως στις περιοχές Κατερίνης. Η αξιοποίηση ακινήτων

που παρουσιάζουν δυνατότητες διαμεταφοράς, δηλαδή συνδέονται με το οδικό δίκτυο και δύνανται να συνδεθούν με το σιδηροδρομικό δίκτυο, για τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων εφοδιαστικής αλυσίδας. Προωθείται η οργάνωση υποδοχέων για την εξυπηρέτηση της εφοδιαστικής αλυσίδας της παράκτιας - τουριστικής ζώνης με έμφαση στη ρύθμιση των διαμετακομιστικών χρήσεων στην περιαστική ζώνη της Κατερίνης, προώθηση του εμπορευματικού κέντρου τοπικού χαρακτήρα για την εξυπηρέτηση της παραγωγής της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (άρθρο 12, ΠΧΠ ΚΜ).

Γενικές χωρικές κατευθύνσεις για τον τουριστικό τομέα είναι οι παρακάτω, στις ζώνες αναπτυγμένου ή αναπτυσσόμενου τουρισμού, η στρατηγική είναι η εξυγίανση του χωρικού προτύπου, την ποιοτική αναβάθμιση και τη διεύρυνση προς συμπληρωματικές μορφές τουρισμού. Στην ζώνη των περιοχών που ενδείκνυται για την ανάπτυξη ειδικών-εναλλακτικών μορφών τουρισμού, κατεύθυνση είναι η ποσοτική ενίσχυση με παράλληλη διαφοροποίηση και σε άλλες μορφές συμβατές με τα ειδικά χαρακτηριστικά του ορεινού χώρου. Αναφορικά με τους όρους της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές, δίδονται κατευθύνσεις και συγκεκριμένα για περιοχές ενδεικνύμενες για την ανάπτυξη ειδικών-εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ελάχιστη απαιτούμενη επιφάνεια γηπέδου τα δέκα (10) στρέμματα και μέγιστη πυκνότητα 8, 9 και 10 κλινών/στρέμμα για ξενοδοχεία 5, 4 και 3 αστέρων, αντιστοίχως. Ειδικές κατευθύνσεις για τον τουρισμό είναι οι εξής, ενθάρρυνση των οργανωμένων μορφών ανάπτυξης του τουρισμού, ως μέσου που οδηγεί σε ορθολογικότερη οργάνωση του χώρου και περιορισμό της άναρχης εκτός σχεδίου δόμησης. Ενθάρρυνση του εμπλουτισμού περιοχών και μονάδων με ειδικές τουριστικές υποδομές που διευρύνουν θεματικά και χρονικά την τουριστική προσφορά και ανάπτυξη της οργανωμένης τουριστικής κατοικίας. Όσον αφορά την παραθεριστική κατοικία, προωθούνται τα εργαλεία σχεδιασμού οργανωμένης δόμησης παραθεριστικής κατοικίας. Δημιουργία διαδρομών αρχαιολογικού τουρισμού με επίκεντρο το Δίον-Πέλλα-Βεργίνα, δημιουργία διαδρομών οικοτουρισμού-τουρισμού φύσης στον Όλυμπο, δυτικό τμήμα της Κεντρικής Μακεδονίας σε ενιαίο σύστημα με περιοχές της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και χιονοδρομικού τουρισμού. Ενίσχυση του πολιτιστικού κεφαλαίου, ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και διασύνδεσή τους με τον τουρισμό, ενίσχυση των

υποδομών θαλάσσιου τουρισμού/ δικτύου μαρινών με προτεραιότητα στην αναβάθμιση υπαρχόντων αγκυροβολίων. Εκπόνηση σχεδίων branding-place marketing για τα δίκτυα αρχαιολογικού τουρισμού, βελτίωση της βιώσιμης κινητικότητας ειδικά σε σχέση με τις τουριστικές - παραθεριστικές ροές και την τροφοδοσία τους. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης διατήρηση επαρκούς μεγέθους φυσικών περιοχών κατά μήκος του παράκτιου μετώπου, περιορισμός της εκτός σχεδίου παραθεριστικής κατοικίας και οριοθέτηση των οικιστικών θυλάκων. Ειδικότερα για την ΑΧΕ 3, επικέντρωση στην υψηλής ποιότητας ζήτηση με ανάπτυξη νέων μορφών, άμβλυνση της εποχικότητας και σύνδεση με τον πολιτισμό και τους περιβαλλοντικούς πόρους, σύνδεση της αγροτικής δραστηριότητας με την προώθηση ειδικών-εναλλακτικών μορφών τουρισμού με παράλληλη προστασία της φύσης στις περιοχές του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Για την ΑΧΕ 6 παράλια της Πιερίας, απεξάρτηση του τουρισμού από τη διεθνή συγκυρία και επικέντρωση του στην υψηλής ποιότητας ζήτηση μέσα από ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό και διεύρυνση τουριστικού προϊόντος, διασύνδεση με νέες μορφές τουρισμού, άμβλυνση της εποχικότητας και σύνδεση με τον πολιτισμό και τους περιβαλλοντικούς πόρους. Διευθέτηση συγκρούσεων ως προς τις περιοχές του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 και τις ΠΑΥ/ΠΟΑΥ. Ανασυγκρότηση/αναδιοργάνωση υποδομών και οικοδομικού αποθέματος για διατήρηση της φέρουσας ικανότητας, ενθάρρυνση μεγάλων επενδύσεων εθνικής ή ευρύτερης περιφερειακής εμβέλειας, ιδίως με οργανωμένη μορφή, δημιουργία ακτοπλοϊκής σύνδεσης Νότιας Πιερίας - Κασσάνδρας για την απευθείας μετάβαση τουριστικών ροών προς τις περιοχές του Ολύμπου - Δίου και την ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής κινητικότητας των τουριστικών προορισμών της Περιφέρειας (άρθρο 12, ΠΧΠ ΚΜ).

Αναφορικά με τη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων μεταφορικής υποδομής, θεωρείται σκόπιμη η ενίσχυση του δικτύου τουριστικών λιμένων, η εξέταση της εφικτότητας και βιωσιμότητας δημιουργίας υδατοδρομίων στις παραθαλάσσιες περιοχές και κυρίως στις περιοχές τουριστικών μαρινών, η εξέταση ακτοπλοϊκής σύνδεσης μεταξύ Χαλκιδικής - Πιερίας, κυρίως μέσω των λιμανιών Ν. Μουδανιών και Λιτοχώρου (άρθρο 13, ΠΧΠ ΚΜ).

Κάθε υποκείμενη διαδικασία σχεδιασμού και κάθε σχετικό σχέδιο, ρύθμιση ή πολεοδομική παρέμβαση, στοχεύει στην προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών ή παραδοσιακών οικιστικών συνόλων καθώς και ιστορικών τόπων και μνημείων και επίσης επιδιώκει τη λειτουργική ενσωμάτωση ή αναβάθμιση συνόλων ή μεμονωμένων στοιχείων του τοπίου (άρθρο 15, ΠΧΠ ΚΜ).

Στη συνέχεια δίνονται όροι, περιορισμοί και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος. Διασφάλιση των φυσικών διεργασιών, της αποδοτικότητας των φυσικών πόρων, της ισορροπίας των οικοσυστημάτων και της μοναδικότητάς τους. Για την βιώσιμη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών όπως του Ευρωπαϊκού Δικτύου Natura 2000 και των στοιχείων που τις χαρακτηρίζουν όπως είδη χλωρίδας και πανίδας, οικοσυστήματα κλπ. στο στάδιο αξιολόγησης των προτάσεων σχεδιασμού να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής ώστε να διαπιστώνεται η οικολογική σημασία της, οι όροι και περιορισμοί που προβλέπονται από τις ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις προστασίας και διαχείρισης, για την προστασία της βιοποικιλότητας, των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας θα πρέπει να τηρούνται οι όροι και περιορισμοί που απορρέουν από την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία των περιοχών του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000. (άρθρο 19, ΠΧΠ ΚΜ).

Κατάλληλα κριτήρια επιλογής καθορισμού των ζωνών προστασίας, οι οποίες να περιλαμβάνουν απαιτήσεις ως προς τη συμβατότητα για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην περιοχή. Επίσης να δίνεται προτεραιότητα στην προώθηση των δράσεων που ενισχύουν της προστασία και ανάδειξη φυσικών ενδιατημάτων. Αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και ειδικότερα αυτών που βρίσκονται εντός οικοτόπων, να εφαρμόζονται βέλτιστες τεχνικές σε έργα και δραστηριότητες, προκειμένου να ελαχιστοποιείται περιβαλλοντική υποβάθμιση, να εφαρμόζονται συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Για την προστασία των εδαφών σε προστατευόμενες ή μη περιοχές και την αποφυγή απώλειας, ρύπανσης ή υποβάθμισής τους, θα πρέπει να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή της επιβάρυνσης του εδάφους, να ενθαρρύνεται η υλοποίηση έργων σε κατάλληλες περιοχές, αποφεύγοντας κατά το δυνατόν την χωροθέτησή τους σε περιοχές με μοναδικό χαρακτήρα τοπίου και με μεγάλη αισθητική αξία. (άρθρο 19, ΠΧΠ ΚΜ).

Για θέματα που αφορούν τη διαχείριση των στερεών/επικίνδυνων αποβλήτων θα πρέπει να γίνεται ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων. Να ενθαρρύνονται παρεμβάσεις ανάκτησης, ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων, να εφαρμόζονται. Να προωθούνται έργα, δράσεις και παρεμβάσεις που ενθαρρύνουν την χρήση καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης επικινδύνων αποβλήτων, ελαιωδών ουσιών, αλάτων, ή άλλων ρύπων στο έδαφος. Για θέματα αντιμετώπισης κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικινδύνων ουσιών, να λαμβάνονται υπόψη οι διατάξεις της κοινή υπουργική απόφαση 172058/2016 (Β' 354) - SEVESO III και ιδιαίτερα το άρθρο 12 αυτής. Για θέματα που αφορούν στη διαχείριση των υγρών αποβλήτων θα πρέπει, να προωθηθεί κατά προτεραιότητα η προβλεπόμενη αποπεράτωση και άμεση λειτουργία όλων των Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ). Να προωθηθεί κατά προτεραιότητα η ολοκλήρωση των δικτύων αποχέτευσης όλων των οικισμών, η κατάργηση των βόθρων και να δοθεί μέριμνα για τη διαχείριση λυμάτων οικισμών. Να εφαρμόζονται οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές για την ελαχιστοποίηση των υγρών αποβλήτων, καθώς και για τη συλλογή και επεξεργασία τους. (άρθρο 19, ΠΧΠ ΚΜ).

Για την προστασία και αξιοποίηση των δασικών πόρων θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η Εθνική Στρατηγική για τα Δάση, να λαμβάνεται μέριμνα για την μικρότερη δυνατή επέμβαση στα δασικά οικοσυστήματα και να συντάσσονται ειδικές μελέτες αποκατάστασης του περιβάλλοντος, σε περίπτωση έργων και δραστηριοτήτων προς υλοποίηση σε εκτάσεις που emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της δασικής νομοθεσίας. Να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό των αντιπλημμυρικών έργων ο ενιαίος χαρακτήρας του ρεμάτων, η προστασία της φυσικής τους οντότητας και η αξιοποίησή του ως φυσικό στοιχείο μέσα στους οικισμούς/πόλεις. Να παρακολουθούνται τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, να διασφαλίζεται ότι οι δράσεις δεν θα ενέχουν κινδύνους για την υποβάθμιση θέσεων και ευρημάτων πολιτιστικού, ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Να αποφεύγεται η εγκατάσταση μη συμβατών έργων/δραστηριοτήτων εντός οριοθετημένων και θεσμοθετημένων περιοχών πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Ανάδειξη της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής φυσιογνωμίας κάθε περιοχής. (άρθρο 19, ΠΧΠ ΚΜ).

Για την προστασία του τοπίου θα πρέπει να διασφαλίζεται το τοπίο και οι συνιστώσες που το απαρτίζουν και να λαμβάνονται μέτρα αποκατάστασης του τοπίου, όπου αυτό απαιτείται, στις μελέτες διαχείρισης και αποκατάστασης τοπίων να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα σε όλες τις παραμέτρους του φυσικού περιβάλλοντος μέσω της ενεργοποίησης των μηχανισμών του ν.3937/2011 για τη βιοποικιλότητα. Να γίνει αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της Μελέτης Τοπίου που συντάχθηκε στο πλαίσιο της αναθεώρησης του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ. Για την προστασία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας θα πρέπει να εφαρμόζονται οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές σε έργα/δραστηριότητες για να ελαχιστοποιηθεί η περιβαλλοντική όχληση από την παραγωγή κάθε είδους αποβλήτων, να εφαρμόζεται σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης, να εφαρμόζονται προγράμματα διαχείρισης ρίσκου. Να εφαρμόζονται προγράμματα πρόληψης και διαχείρισης ατυχημάτων. Για τα θέματα που αφορούν στην μεταφορική Υποδομή να προωθείται η συμπλήρωση του οδικού δικτύου με τη βέλτιστη αξιοποίηση και ορθολογική διαχείριση της υφιστάμενης οδικής υποδομής καθώς και με την ανάπτυξη νέων υπεραστικών οδικών συνδέσεων. Ο σχεδιασμός και η χωροθέτηση των έργων/δραστηριοτήτων γίνεται ώστε να ελαχιστοποιούνται οι επιπτώσεις στα υλικά περιουσιακά στοιχεία. Για τα θέματα που αφορούν στα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ), θα πρέπει να περιλαμβάνεται η αύξηση των ανοικτών, ελεύθερων και δημόσιων χώρων, η ανάδειξη του αξιόλογου οικιστικού αποθέματος και της ιστορικής κληρονομιάς, η βιώσιμη κινητικότητα του πληθυσμού και η εκμηδένιση κινδύνων πολιτικής προστασίας. Στο πλαίσιο των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού, είναι αναγκαία η προώθηση των διαδικασιών για τον καθορισμό και την οριοθέτηση των υποδοχέων των διαφόρων παραγωγικών δραστηριοτήτων (άρθρο 19, ΠΧΠ ΚΜ).

Παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων προκειμένου να εντοπιστούν εγκαίρως απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να ληφθούν τα κατάλληλα επανορθωτικά μέτρα. Η αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης γίνεται με συγκριτική αποτίμηση των στοιχείων των διαδοχικών εκθέσεων. Σκοπός της μελέτης των παραπάνω στοιχείων αποτελεί η ποσοτικοποίηση των περιβαλλοντικών μεταβολών, η σύγκριση με τις εκτιμήσεις της ΣΜΠΕ και τις εξελίξεις στο θεσμικό

πλαίσιο για το περιβάλλον, καθώς και η διαπίστωση της αναγκαιότητας ή μη ανάληψης διορθωτικών ενεργειών. Σε περίπτωση διαπίστωσης αποκλίσεων από τις εκτιμήσεις της, προτείνονται κατάλληλα επανορθωτικά μέτρα. Οι αρμόδιες ελεγκτικές περιβαλλοντικές αρχές ελέγχουν την τήρηση των όρων, περιορισμών και κατευθύνσεων που τίθενται στην παρούσα (άρθρο 20, ΠΧΠ ΚΜ).

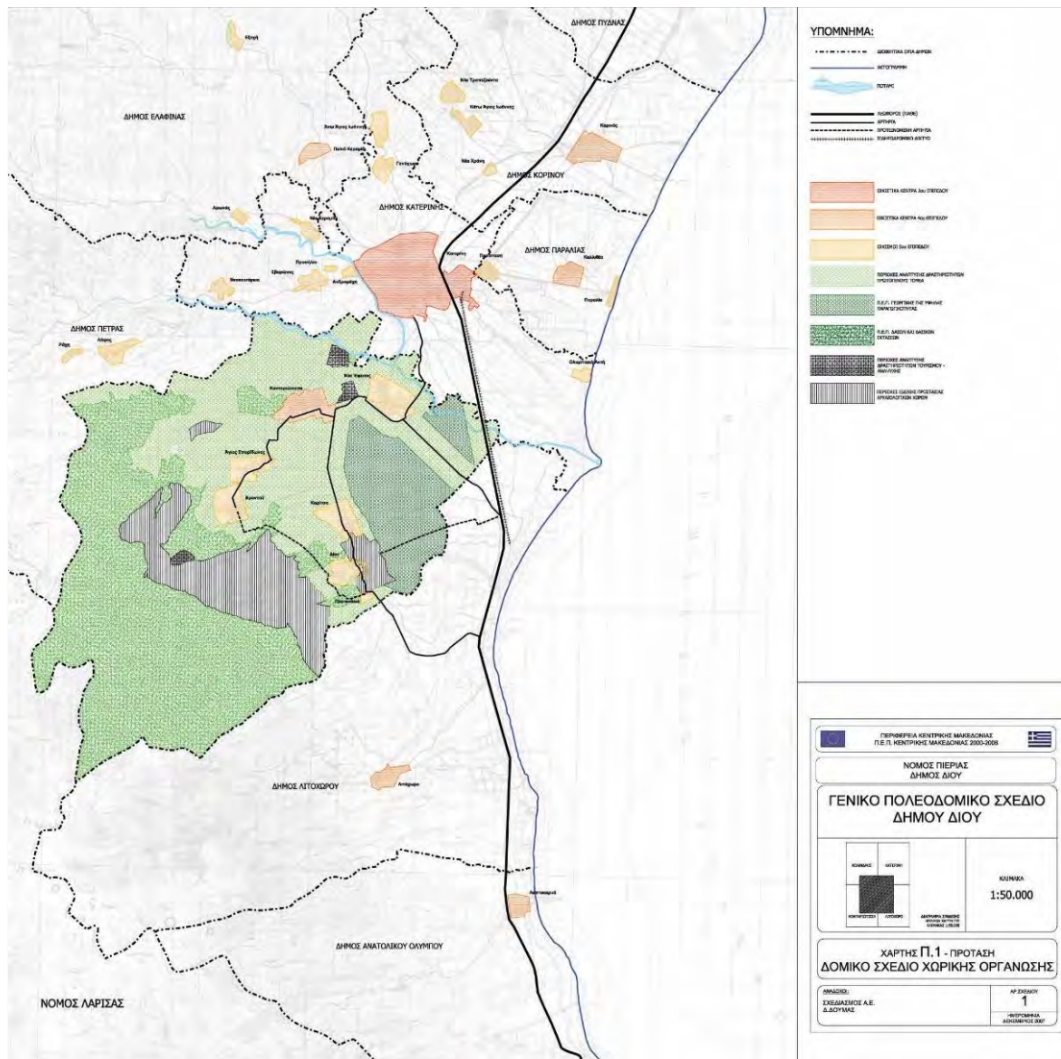
3.9.5. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Η περιοχή μελέτης δε παρουσιάζει ένα ξεκάθαρα αντιληπτό πολεοδομικό ιστό, καθώς πρόκειται για ένα σύνολο οικισμών που απλώνονται διάσπαρτα στον ορεινό όγκο του περικού Ολύμπου ή γειτνιάζουν άμεσα με αυτό.

Το ισχύον ΓΠΣ για την περιοχή μελέτης που είναι ο Δήμος Δίου Ολύμπου είναι το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Δίου του 2008 (Φ.Ε.Κ. 64/Τ.Α.Α.Π./14.2.2008), που αποτελούσε δήμος πριν το πρόγραμμα Καλλικράτης. Ωστόσο, δεν υπάρχει κάποιο αντίστοιχο σχέδιο για τους πρώην δήμους Ανατολικού Ολύμπου και Λιτοχώρου.

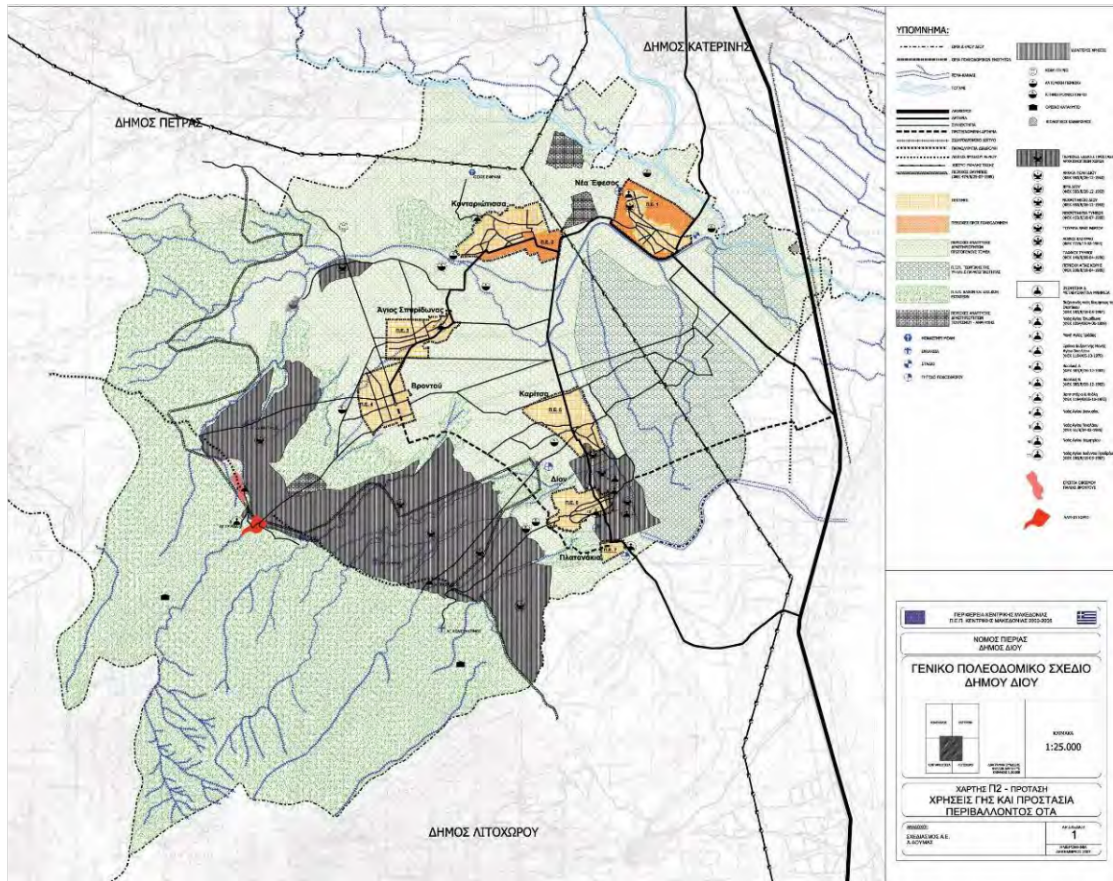
Στη συνέχεια παρατίθενται οι χάρτες από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Δίου του 2008.

Χάρτης 13: Δομικό Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης

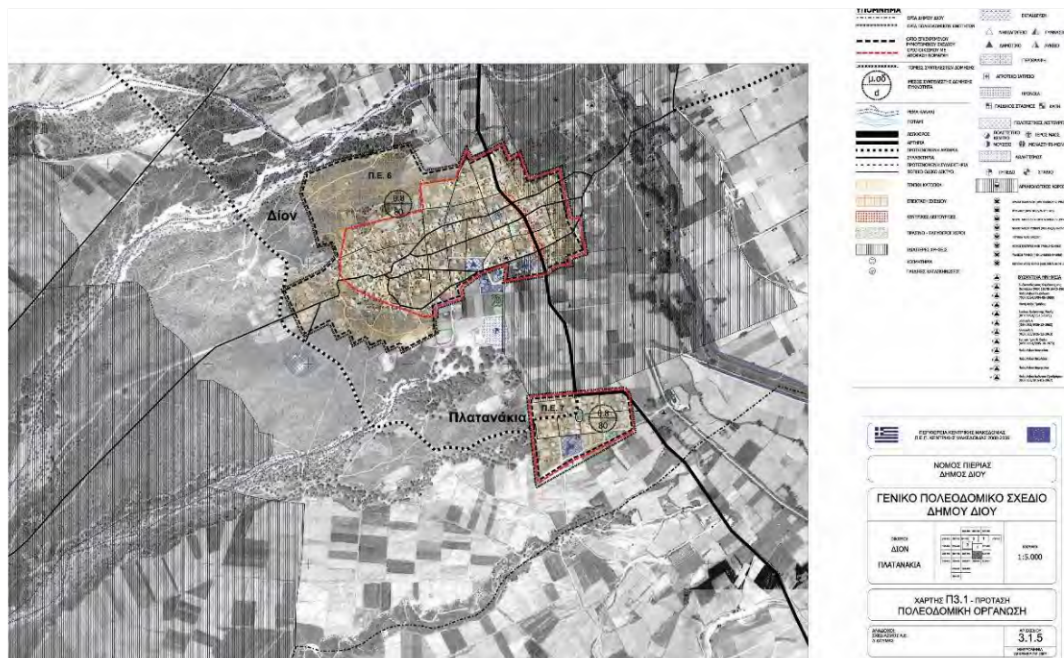
Πηγή: ΓΠΣ Δίου 2008, (Φ.Ε.Κ. 64/Τ.Α.Α.Π./14.2.2008)

Χάρτης 14: Χρήσεις Γης και Προστασία Περιβάλλοντος

Πηγή: ΓΠΣ Δίου 2008, (Φ.Ε.Κ. 64/Τ.Α.Α.Π./14.2.2008)

Χάρτης 15: Πρόταση Πολεοδομικής Οργάνωσης Δίου

Πηγή: ΓΠΣ Δίου 2008, (Φ.Ε.Κ. 64/Τ.Α.Α.Π./14.2.2008)

Συμπερασματικά, αναφερόμενοι σε οικισμούς που εντοπίζονται στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου και θέτοντας ως στόχο τη διαφύλαξη της μορφολογικής ιδιαιτερότητας τους, καθώς και την βιώσιμη ανάπτυξή τους και την αρμονική συνύπαρξή τους με το φυσικό περιβάλλον και το τοπίο του Ολύμπου το ΓΠΣ του Δήμου Δίου του 2008 δεν επαρκεί. Είναι απαραίτητη η έγκριση ενός σχεδίου που αφορά το σύνολο των οικισμών του νέου δήμου Δίου Ολύμπου, που θα κατηγοριοποιεί τους οικισμούς και θα ορίζει όρους και περιορισμούς δόμησης λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και της ευρύτερης περιοχής, όπου κρίνεται απαραίτητο. Με αυτό τον τρόπο είναι δυνατό να δοθούν οι κατάλληλοι περιορισμοί δόμησης τους. Ο σχεδιασμός δεν έχει προχωρήσει αρκετά, ή σχεδόν καθόλου, και βήματα προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να γίνουν άμεσα. Οι ανάγκες δεν καλύπτονται από το ισχύον ΓΠΣ του 2008, όπου παράλληλα στο εν λόγω σχέδιο δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη, ειδική κατεύθυνση ή και αναφορά για το τοπίο του Ολύμπου.

Ανακεφαλαιώνοντας, η αναλυτική παρουσίαση των κυριότερων στοιχείων της περιοχής μελέτης, δηλαδή του ορεινού όγκου του Ολύμπου και της ευρύτερης περιοχής του, στο εν λόγω κεφάλαιο, καθώς και η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, πραγματοποιήθηκε ώστε να δοθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα για την δυναμική που έχει και εν δυνάμει να αναπτύξει μελλοντικά. Ειδικότερα, παρατέθηκαν δεδομένα αναφορικά με τη γεωγραφική θέση, τη διοικητική δομή, τα πληθυσμιακά και οικονομικά στοιχεία, το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, το καθεστώς προστασίας στο οποίο υπόκειται, καθώς και οι διατάξεις του χωροταξικού σχεδιασμού στις οποίες υπόκειται. Μέσα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης διεξάγονται ορισμένα βασικά συμπεράσματα αναφορικά με την ταυτότητα, τον χαρακτήρα αλλά και τις προοπτικές ανάπτυξης που παρουσιάζει. Η περιοχή μελέτης αποτελεί σπουδαίο φυσικό, πολιτιστικό αλλά και αναπτυξιακό πόρο και διαθέτει σπουδαία αξία διεθνούς εμβέλειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ UNESCO

4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ UNESCO

Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό γνωστός ως UNESCO, αποτελεί οργάνωση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), και εδρεύει στο Παρίσι. Η οργάνωση αυτή ιδρύθηκε στις 4 Νοεμβρίου του έτους 1946, μετά τον Β' Παγκοσμίου Πολέμου, σηματοδοτώντας την καθιέρωση της Παγκόσμιας Ειρήνης από τις Συμμαχικές Δυνάμεις, ώστε να αποτραπούν παρόμοιες μελλοντικές καταστροφές (<https://en.unesco.org/>).

Οι στόχοι του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) διεκπεραιώνονται μέσα από προγράμματα, οργανώσεις και ταμεία, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που περιέχονται στον Καταστατικό Χάρτη (www.unric.org/). Συγκεκριμένα, μέσα από το πλαίσιο του άρθρου 57 του Καταστατικού Χάρτη, ιδρύθηκε η οργάνωση της UNESCO, όπου μεταξύ άλλων προτείνεται η ανάπτυξη μίας εξειδικευμένης υπηρεσίας, με σκοπό την συνέργεια των Ηνωμένων Εθνών για θέματα που αφορούν τον Πολιτισμό και την Παιδεία.

Το έτος υπογραφής του Καταστατικού Χάρτη της UNESCO είναι στις 16 Νοεμβρίου 1945, που ίσχυε από τις 4 Νοεμβρίου 1946 και επικυρώθηκε από διάφορες χώρες, όπως η Ελλάδα. Σκοπός της υπογραφής του Χάρτη από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών είναι η επίτευξη της ειρήνης (Καταστατικός Χάρτης της UNESCO, <https://en.unesco.org/>).

Σύμφωνα με την UNESCO η επίτευξη της ειρήνης βασίζεται στην συνεργασία μεταξύ των κρατών (www.unric.org/). Επομένως η ανάπτυξη της οργάνωσης αυτής έγινε για την επίτευξη της ειρήνης και την διασφάλιση της ευημερίας, μέσα από το πλαίσιο του πολιτισμού, της παιδείας και της επιστήμης. Αυτό κατορθώνεται με τη «διατήρηση και προστασία την παγκόσμιας κληρονομιάς των βιβλίων, των έργων τέχνης και μνημείων της ιστορίας και της επιστήμης...», που πραγματεύεται η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς.

Ο Ψυχρός Πόλεμος, η ίδρυση του CERN (European Centre for Nuclear Research), τα θέματα της πυρηνικής ενέργειας, η παιδεία και η ιδεολογία πάνω στην οποία

στηρίχθηκε η ίδρυση της UNESCO για την διασφάλιση της ειρήνης, αποτέλεσαν το έναυσμα για την καθιέρωση της άποψης ότι ο κόσμος είναι το μέρος που κατοικούν όλοι οι πολίτες, μοιράζονται το ίδιο φυσικό περιβάλλον και το πολιτιστικό απόθεμα, τα οποία συνδέονται μεταξύ τους στον χώρο και τον χρόνο (Καταστατικός Χάρτης της UNESCO, <https://en.unesco.org>).

4.2. UNESCO ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η UNESCO μέσα από τις δράσεις της προασπίζεται τη προστασία και διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη συμβάσεων και οδηγιών σε διεθνή επίπεδο, για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, ενώ ταυτόχρονα παρέχει χρηματοδοτήσεις.

Στην λίστα των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς που έχει δημιουργήσει έχουν ενταχθεί μέχρι σήμερα 1154 ιδιότητες. Από τις προστατευόμενες ιδιότητες αυτές, οι 897 είναι μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, οι 218 είναι μνημεία φυσικής κληρονομιάς, οι 39 είναι μικτά μνημεία, οι 52 είναι μνημεία τα οποία κινδυνεύουν λόγω πιέσεων που ασκούνται σε αυτά και οι 43 αφορούν διασυνοριακά μνημεία

Η UNESCO πρωτοπόρησε στον τομέα του περιβάλλοντος, καθώς προηγήθηκε των κανόνων για περιβαλλοντική συνείδηση, επισημαίνοντας πρώτη τον κίνδυνο της εξάντλησης των φυσικών πόρων. Το γεγονός αυτό συνέβαλε στην ανάπτυξη προγραμμάτων όπως το IHP (International Hydrological Program) το έτος 1970 και το MAB (Man and Biosphere) το 1971. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι ο πλανήτης διαθέτει σπουδαίο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, όμως οι ανθρώπινες δραστηριότητες υπερβαίνουν τη φέρουσα ικανότητά του, με αποτέλεσμα να υπάρχουν κίνδυνοι που είναι αναγκαίο να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν (From Ideas to Actions: 70 years of UNESCO (<https://en.unesco.org>)). Ταυτόχρονα, οι κίνδυνοι αφορούν πολιτιστικά μνημεία του κόσμου, το οποίο αποτέλεσε έναυσμα για την ανάληψη πρωτοβουλιών μεταξύ των κυβερνήσεων, την ανάπτυξη προγραμμάτων χρηματοδότησης, καθώς και την καθιέρωση μέτρων και δράσεων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας και της ταυτότητας κάθε λαού, ενώ το φυσικό περιβάλλον αποτελεί το χώρο στον οποίο δραστηριοποιούνται οι άνθρωποι και διαμορφώνουν την πολιτιστική τους

ταυτότητα. (Federico Mayor Zaragoza, UNESCO Director-General). Η αντίληψη για την κοινή κληρονομιά συνέβαλε στην σύνταξη της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς στις 16 Νοεμβρίου 1972, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1975. Σκοπός της σύμβασης ήταν η υιοθέτηση μίας διαφορετικής αντίληψης για την παγκοσμιοποίηση, σύμφωνα με την οποία η κληρονομιά των ανθρώπων ανήκει σε όλες τις χώρες και είναι υποχρέωση τους να την προστατεύσουν.

Η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς εστιάζει σε πέντε ζητήματα, στην ανάγκη για προστασία σε παγκόσμιο επίπεδο, στην σύνδεση του πολιτισμού με τη φύση, στην ιδεολογία της κοινής κληρονομιάς, στην οποία έγκειται η υποχρέωση διατήρησης της και μεταβίβασής της στις επόμενες γενιές, στην έννοια της Εξαίρετης Παγκόσμιας Αξίας (Outstanding Universal Value) και στην ανάγκη συνεργασίας σε διεθνή επίπεδο. Τα ζητήματα αυτά εντάσσονται στους στόχους της UNESCO και συνέβαλαν στη δημιουργία της Λίστας Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage List) της UNESCO, αλλά και της Λίστας Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο (World heritage List in Danger).

Οι δράσεις της UNESCO που αφορούν την κληρονομιά, δεν περιορίζονται στον εντοπισμό και στην προστασία, αλλά αναλύει και εκτιμά τις εξελίξεις που συμβαίνουν σε παγκόσμια κλίμακα, με βασική συνιστώσα τον χρόνο. Ταυτόχρονα, οι ενέργειες αποσκοπούν στην αναγνώριση της συμβολής της κληρονομιάς στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, στην ποιότητα του περιβάλλοντος, στην διασφάλιση της ειρήνης, και στην εξάλειψη των ανισοτήτων, συνεπώς στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης (<https://en.unesco.org/themes/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity>).

Συνεπώς, η ένταξη ενός στοιχείου φυσικού ή πολιτιστικού στη Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης στις διαδικασίες και οδηγίες της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, αναφέρονται στο κείμενο πολιτικής για την Σύμβαση, όπου τονίζεται η αναγκαιότητα ύπαρξης μίας κοινής πολιτικής για όλα τα κράτη, σύμφωνα με την οποία να επιδιώκεται ισόρροπη βιώσιμη ανάπτυξη, τα στοιχεία της παγκόσμιας κληρονομιάς να προστατεύονται και να διατηρούνται μέσα από διάφορες δράσεις, χωρίς να κινδυνεύει η Μοναδική

Οικουμενική Αξία (OUV) τους, με στόχο την ευημερία των κοινωνιών. (<https://en.unesco.org>)

Επομένως, για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι αναγκαία η διαμόρφωση μέτρων και δράσεων για την προστασία και ορθολογική διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και η ένταξή τους στο πλαίσιο του χωρικού σχεδιασμού. Στην περίπτωση αυτή είναι χρήσιμες οι μεταβατικές ζώνες (buffer zones), οι οποίες λειτουργούν ως εργαλεία του σχεδιασμού.

Όλα τα παραπάνω αποσκοπούν στην υλοποίηση των στόχων της ειρήνης και της ασφάλειας, αποτρέποντας κάθε μορφή εχθροπραξίας. Συνθέτουν λοιπόν, ένα πλαίσιο βάση του οποίου προστατεύεται η παγκόσμια κληρονομιά, προωθείται η ορθολογική της διαχείριση, σύμφωνα με τις οδηγίες της UNESCO. Έτσι, για την εκτίμηση των συνεπειών που απορρέουν από την ένταξη ενός μνημείου στη Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς, είναι απαραίτητη η μελέτη των στόχων της Σύμβασης.

4.3. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO (1972), καθώς και η Λίστα Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς που λειτουργεί συμπληρωματικά, αποτελεί βασικό εργαλείο για την προστασία και την βιώσιμη ορθολογική διαχείριση των Μνημείων του Πολιτισμού και της Φύσης. Βέβαια, για τους ίδιους σκοπούς έχουν συνταχθεί σε διεθνές, κοινοτικό αλλά και εθνικό επίπεδο, συμβάσεις, κατευθύνσεις, πολιτικές, κανονιστικές διατάξεις και έχουν αναπτυχθεί εργαλεία, που πέρα από τις δράσεις της UNESCO, προασπίζουν την προστασία της Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες που έχει κυρώσει πολλές διεθνείς και κοινοτικές συμβάσεις και έχει εντάξει τις συμβάσεις αυτές στην εθνική της νομοθεσία, επομένως διαθέτει τα αναγκαία εργαλεία για την προστασία και διασφάλιση της κληρονομιάς της.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, υφίσταται ο Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ.3911/92 του Συμβουλίου της 9^{ης} Δεκεμβρίου 1992, αναφέρεται στην εξαγωγή των πολιτιστικών αγαθών και η Οδηγία 93/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 1993, που

πραγματεύεται την επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών που έχουν παρθεί παράνομα (www.yppo.gr).

Ταυτόχρονα, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στο πλαίσιο Διεθνών Οργανισμών, υπάρχουν πολλοί κανονισμοί και οδηγίες, που αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά και έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα, οι οποίοι παρατίθενται με χρονολογική σειρά. Το έτος 1954 στη Χάγη, συντάχθηκε η Σύμβαση για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, το 1964 δημιουργήθηκε η Χάρτα της Βενετίας, ενώ το 1969 στο Λονδίνο το Συμβούλιο της Ευρώπης θέσπισε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς. Στη συνέχεια, το 1970 στο Παρίσι, ορίστηκε η Σύμβαση για τα μέσα απαγόρευσης και παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μετάβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών από την UNESCO και το 1972 επικυρώθηκε στο Παρίσι η Σύμβαση της UNESCO για την προστασία της παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Ακολούθησε το 1975 η Διακήρυξη του Άμστερνταμ και η Διάσκεψη του Ελσίνκι, καθώς το 1976 συντάχθηκε η Χάρτα του ICOMOS για τον Πολιτιστικό Τουρισμό και η Σύσταση για τη Διαφύλαξη και το Σύγχρονο Ρόλο των Ιστορικών Περιοχών. Ύστερα, το 1985 προτάθηκε, η Σύμβαση για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης από το Συμβούλιο της Ευρώπης στην Γρανάδα, ενώ το 1987 η Διεθνής Χάρτα για την προστασία των Ιστορικών πόλεων. Το 1992 στη Βαλέτα της Μάλτας αναθεωρήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς, το 1995 στην Ρώμη της Ιταλίας ορίστηκε η Σύμβαση Unidroit για τα παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά και το έτος 1999 στη Χάγη παρουσιάστηκε το Πρωτόκολλο II στη Σύμβαση της Χάγης του 1954 για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης από την UNESCO, ενώ ταυτόχρονα το 1999 στο Παρίσι πάλι από την UNESCO θεσπίστηκε η Σύμβαση για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέλος, το έτος 2004 συντάχθηκαν, τα Διεθνή Κείμενα για τον Τουρισμό και τον Πολιτισμό, ενώ το 2005 η Σύμβαση για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων, στο Παρίσι από την UNESCO (<http://www.ypeka.gr>).

Επίσης, έχουν δοθεί οδηγίες που αφορούν τα ζητήματα της φυσικής κληρονομιάς, όπως η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, η οποία εντάχθηκε στην εθνική νομοθεσία. Η

συγκεκριμένη οδηγία ενσωματώθηκε με δύο ΚΥΑ, πρώτα με την ΚΥΑ 33318/3028/11-12-1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» και στην συνέχεια με την ΚΥΑ Η.Π. 14849/853/Ε103/4-4-2008 (ΦΕΚ 645/Β/11-4-08) «Τροποποίηση των υπ' αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β'1289) και υπ' αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β'992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Ακολούθησε η Οδηγία 2009/147/ΕΟΚ (πρώην 79/409/ΕΟΚ) περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, η οποία συντάχθηκε ώστε να διασφαλίσει την προστασία, βιώσιμη διαχείριση και τον έλεγχο της εκμετάλλευσης όλων των αγρίων πτηνών στην Ευρώπη. Τέλος δόθηκε η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) και υιοθετήθηκε από την εθνική νομοθεσία με την ΥΑ 414985/29-11-85 (ΦΕΚ Β'757) «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας», καθώς και την ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/1-9-10 (ΦΕΚ 1495/Β/6-9-10) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της» που ακολουθεί τις κατευθύνσεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των αγρίων πτηνών», που ορίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 2 Απριλίου του 1979 και κωδικοποιήθηκε σύμφωνα με την οδηγία 2009/147/ΕΚ. Επίσης η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στη ελληνική νομοθεσία με την ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/17-2-2012 (ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012) «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ» (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ» (<http://www.ypeka.gr>).

Στο πλαίσιο των συμβάσεων βάση χρονολογικής σειράς συντάχθηκε το 1951 στη Ρώμη από τον ΟΗΕ η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία φυρών, του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO). Ακολούθησαν η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων κατά την διεθνή μεταφορά τους που έλαβε μέρος στο Παρίσι το 1973 από το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Σύμβαση για το διεθνές εμπόριο ειδών

της άγριας πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση (Σύμβαση CITES) στην Ελβετία και Ουάσιγκτον το 1973, καθώς και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των ζώων στις εκτροφές από το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Στρασβούργο το 1976. Το 1979 συντάχθηκαν, στο Στρασβούργο το Πρόσθετο πρωτόκολλο για την προστασία των προς σφαγή ζώων κατά την διεθνή μεταφορά τους από το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Σύμβαση Βόννης για την διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας στη Βόννη της Γερμανίας και η Σύμβαση Βέρνης για την διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης από το Συμβούλιο της Ευρώπης που έλαβε μέρος στη Βέρνη. Στη συνέχεια, ορίστηκε στη Γενεύη το 1983 από τον ΟΗΕ η Διεθνής Συμφωνία για την τροπική ξυλεία, το 1986 από το Συμβούλιο της Ευρώπης η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς και το 1987 πάλι από το Συμβούλιο της Ευρώπης η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων συντροφιάς. Στο Ρίο ντε Τζανέιρο το έτος 1992 υπογράφηκε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη βιολογική ποικιλότητα, ενώ το 1994 στο Παρίσι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της απερίμωσης στις χώρες που αντιμετωπίζουν σοβαρή ξηρασία και απερίμωση, ιδιαίτερα στην Αφρική, από τον ΟΗΕ. Έπειτα, ακολούθησε η αναθεώρηση της Διεθνής Σύμβασης για την προστασία φυτών από τον ΟΗΕ στην Ρώμη το 1997, ο καθορισμός του Πρωτόκολλου τροποποίησης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς, στο Ναϊρόμπι το 2000 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και του Πρωτόκολλου της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την βιολογική ποικιλότητα στο Ναϊρόμπι το 2003 από τον ΟΗΕ. Τελευταίες είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου που κυρώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2003, η Αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων κατά τη διεθνή μεταφορά τους, στο Κισινάου από το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Σύμβαση για το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δασών που πραγματοποιήθηκε από την Κυβέρνηση της Φινλανδίας το 2005.

Η προστασία του πολιτιστικού αποθέματος, μέσα από την διεθνή, κοινοτική και εθνική νομοθεσία, καθιερώθηκε πριν από την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Όμως, η εμφάνιση κινδύνων που προέκυψαν από την ανεξέλεγκτη ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως ενδεικτικά η υποβάθμιση των φυσικών πόρων και

η κλιματική αλλαγή, είχε ως αποτέλεσμα την αύξησή της ανάγκης για ανάπτυξη μέτρων και κατευθύνσεων, που αφορούν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Επομένως, για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης είναι σημαντική η κατανόηση της λειτουργίας του φυσικού περιβάλλοντος και όλων των διαστάσεων του, σε σχέση με τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει την προστασία της Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά μέσα από διάφορους νόμους, με βασικότερο τον ο Ν.3028/2002 «για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», σύμφωνα με τον οποίο δόθηκε για πρώτη φορά μία πλήρης συστηματική προσέγγιση για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο συγκεκριμένος νόμος συνέβαλλε, στην εννοιολογική διεύρυνση της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην οποία ενέταξε τα υλικά καθώς και τα άυλα πολιτιστικά στοιχεία, αλλά και στον χωρικό και χρονικό προσδιορισμό του καθεστώτος προστασίας. Παράλληλα, ενέταξε καινούργιες αρχές που αποσκοπούν στην προστασία του πολιτισμού της χώρας, ενώ επίσης πρόσθεσε την χωρική διάσταση της κληρονομιάς, μέσα από τον καθορισμό και την οριοθέτηση των ιστορικών περιοχών και αρχαιολογικών χώρων (Παπαγεωργίου Μ., Λαΐνας Ι., Νικολακόπουλος Χρ., 2010).

Ο συγκεκριμένος νόμος προσφέρει τη δυνατότητα χρήσης εργαλείων, που συμβάλλουν στη διασφάλιση της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στα βασικότερα εργαλεία του νόμου ανήκει η Ζώνη Προστασίας Α΄, η Ζώνη Προστασίας Β΄, καθώς και οι Ιστορικοί Τόποι. Η πρώτη είναι μία ζώνη που περιλαμβάνει περιοχές απόλυτης προστασίας, εντός της οποίας απαγορεύεται οποιαδήποτε μορφή δόμησης, πέραν των αναγκαίων βοηθητικών κατασκευών και εγκαταστάσεων των μνημείων που είναι υπό καθεστώς προστασίας. Η Ζώνη Προστασίας Β΄ αποτελεί μία μεταβατική ζώνη (buffer zone), εντός της οποίας θέτονται περιορισμοί στις χρήσεις γης, τη δόμηση και τη χωροθέτηση των δραστηριοτήτων. Η συγκεκριμένη ζώνη, είναι η περιοχή σύνδεσης του προστατευόμενου μνημείου με τον χώρο που το περιβάλλει και επιδιώκει την ένωση μεταξύ τους, λειτουργικά, ιστορικά και αισθητικά. Τελευταίο σημαντικό εργαλείο του νόμου, είναι οι Ιστορικοί Τόποι, που «νοούνται οι εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς που αποτέλεσαν ή που υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν το χώρο εξαιρετών ιστορικών ή μυθικών γεγονότων, ή εκτάσεις που περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται μνημεία

μεταγενέστερου του 1830. Είτε σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης μεταγενέστερα του 1830, τα οποία συνιστούν χαρακτηριστικούς και ομοιογενείς χώρους, που είναι δυνατόν να οριοθετηθούν τοπογραφικά, και των οποίων επιβάλλεται η προστασία λόγω της λαογραφικής, εθνολογικής, κοινωνικής, τεχνικής, αρχιτεκτονικής ή επιστημονικής σημασίας τους» (Ν.3028/2002).

Αναφορικά με την διασφάλιση της προστασίας και την ορθολογική διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος υπάρχει η ακόλουθη νομοθεσία, με πρώτο το Π.Δ. 67/81 (ΦΕΚ 23/Α/81) «Περί Προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της έρευνας επ' αυτών», το οποίο ορίστηκε από το ΦΕΚ 43/Α/1981. Στη συνέχεια ακολουθεί ο ν.3044/02 (ΦΕΚ197/Α/27-8-02) «Μεταφορά συντελεστή δόμησης και ρυθμίσεις άλλων θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων» και ο ν.4109/2013 (ΦΕΚ 16/Α/23-1-2013) «Κατάργηση και συγχώνευση νομικών προσώπων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα - Σύσταση Γενική Γραμματεία για το συντονισμό του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις». Έπειτα, ο πιο σημαντικός νόμος είναι ο Ν.1650/86 (ΦΕΚ 160/Α/18-10-86) «Για την προστασία του περιβάλλοντος», ο οποίος τροποποιήθηκε με το Ν. 3937/11 (ΦΕΚ 60/Α/31-3-2011) «Διατήρησης της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». Είναι σπουδαίος νόμος, καθώς ορίζει ρυθμίσεις οι οποίες είναι αναγκαίες για την επίτευξη της αειφόρου διαχείρισης και της προστασίας της βιοποικιλότητας, σπουδαίου εθνικού πόρου (www.ypeka.gr).

Σύμφωνα με τον τελευταίο νόμο Ν. 3937/11, θεσπίζονται κατηγορίες που αφορούν το φυσικό περιβάλλον, που είναι οι Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, οι Περιοχές προστασίας της φύσης και τα Φυσικά πάρκα που διακρίνονται σε Εθνικά ή Περιφερειακά πάρκα. Έπειτα είναι οι Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών, οι οποίες διακρίνονται σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.), σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.) και στα Καταφύγια Άγριας Ζωής (Κ.Α.Ζ.) ή σε συνδυασμό αυτών, ενώ ακολουθούν τα Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου, προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί ή Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (Ν. 3937/11).

Ανεξάρτητα από τις συμβάσεις, οδηγίες και νομοθεσίες που υπάρχουν σε εθνικό επίπεδο και αφορούν την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, την

προστασία τους επιδιώκουν ο αναπτυξιακός, ο περιβαλλοντικός, ο πολεοδομικός και ο χωροταξικός σχεδιασμός (Ν.3028/2002).

Συμπερασματικά, οι ενέργειες της UNESCO δρουν συνδυαστικά με τις ρυθμίσεις, τις συμβάσεις και τα νομοθετικά εργαλεία που έχουν θεσπιστεί, ώστε να διασφαλίσουν την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, της οποίας η αξία ανάλογα με την εμβέλειά της, χαρακτηρίζεται σε Κοινοτική ή Παγκόσμια, Εθνική, Περιφερειακή και Τοπική αξία.

Η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO είναι ξεχωριστή και πρωτοπόρα, καθώς επισημαίνει την μεγάλη αξία ορισμένων ιδιοτήτων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Επομένως, δεσμεύει τη διεθνή κοινότητα να τις προστατεύσουν, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην ανάπτυξη ενός ταμείου χρηματοδότησης για την πραγματοποίηση αυτού του σκοπού. Τα προστατευόμενα στοιχεία αφενός ανήκουν στο κράτος όπου εντοπίζονται, αφετέρου χαρακτηρίζονται ως παγκόσμια κληρονομιά, σηματοδοτώντας την ανάγκη προστασίας τους από όλα τα κράτη-μέλη, γεγονός το οποίο καθιστά το έργο της UNESCO σπουδαίο. Στη συνέχεια εντάσσει τα προστατευόμενα στοιχεία σε μία λίστα, αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο τις μοναδικές του ιδιότητες. Τέλος, θέτει ένα κοινό πλαίσιο για την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, μέσα στο οποίο ανεξάρτητα τον χαρακτήρα και τις διαφορετικές ανάγκες διαχείρισής τους, επιδιώκει την βιώσιμη προστασία τους (Batisse Michael & Bolla Gerard, σελ. 14).

4.4. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά (1972) προασπίζεται την προστασία της Εξαιρετικής Παγκόσμιας Αξίας των ιδιοτήτων της παγκόσμιας κληρονομιάς. Οι ιδιότητες αυτές έχουν μεγάλη σημασία για την κοινωνία, ωστόσο υπάρχει κίνδυνος υποβάθμισης της ποιότητάς τους ή ακόμα και αλλοίωσης τους. (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017)

Η UNESCO ανέλαβε την ευθύνη για την προστασία των συγκεκριμένων ιδιοτήτων και μαζί με την Σύμβαση δρα για την διασφάλιση της προστασίας, διατήρησης, ταυτοποίηση, ανάδειξη και μεταβίβαση της κληρονομιάς στις επόμενες γενεές. Η UNESCO για να στηρίξει τη λειτουργία της Σύμβασης, συνέστησε τη δημιουργία

της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς καθώς και του Ταμείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

Η εφαρμογή των οδηγιών της Σύμβασης ακολουθείται από κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες συμβάλλουν στην προστασία της κληρονομιάς, ορίζουν τη διαδικασία ένταξης των ιδιοτήτων στην Λίστα της Παγκόσμιας Κληρονομιάς και στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο. Ταυτόχρονα, δίνουν οδηγίες για θέματα που αφορούν τη διεθνή και εθνική στήριξη που παρέχεται για την υλοποίηση των στόχων της Σύμβασης, ενώ επίσης συμβάλλουν στη διαδικασία παροχής διεθνούς βοήθειας μέσω του Ταμείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς. (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017). Τα κράτη μέλη που αναλαμβάνουν να συμμετάσχουν στην διαδικασία υλοποίησης των στόχων της UNESCO, λαμβάνουν ταυτόχρονα την ευθύνη να συμβάλλουν στην εφαρμογή της Σύμβασης. (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017, σελ. 11).

Στη συνέχεια, η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς αξιολογεί, στηριζόμενη σε επιστημονικά τεκμηριωμένα επιχειρήματα. Η Επιτροπή για να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Σύμβασης, συνέταξε Στρατηγικούς Στόχους, που αναφέρονται και ως πέντε C (“the 5 Cs”). Αυτοί είναι η διατήρηση της παγκόσμιας κληρονομιάς με αποτελεσματικές μεθόδους (Conservation), η ενδυνάμωση του ρόλου των τοπικών κοινοτήτων για την υλοποίηση των στόχων στις Σύμβασης (Communities), η αύξηση της αξιοπιστίας της Λίστας Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Credibility), η αύξηση της αποτελεσματικής οικοδόμησης στις χώρες μέλη (Capacitybuilding) και τέλος η αύξηση της συμμετοχής και στήριξης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς μέσα από την επικοινωνία (Communication) (<http://whc.unesco.org/en/budap/estdeclaration>).

Τα συμβουλευτικά όργανα της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς είναι το ICCROM (the International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property), το ICOMOS (the International Council on Monuments and Cultural Property) και το IUCN (the International Union for Conservation of Nature).

Αρχικά το ICCROM, δηλαδή το Διεθνούς Κέντρου για την Μελέτη της Διατήρησης και της Αποκατάστασης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, έχει ως στόχο να

πραγματοποιεί μελετητικά προγράμματα και αναλύσεις, καθώς και να παρέχει τεχνική βοήθεια και να ενημερώνει για θέματα που αφορούν την ακίνητη και κινητή πολιτιστική κληρονομιά. Στη συνέχεια ο σκοπός του ICOMOS, του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων, αποτελεί ο έλεγχος της εφαρμογής των τεχνικών, της θεωρίας και των οδηγιών που τέθηκαν, σε θέματα διατήρησης αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς. Έπειτα, ρόλος της Διεθνούς Ένωσης για την Διατήρηση της Φύσης, IUCN είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων, μη κυβερνητικών οργανώσεων και των επιστημόνων.

4.5. Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι έννοιες της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς παρουσιάζονται στα άρθρα 1 και 2 της Σύμβασης. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης, η έννοια της Πολιτιστικής Κληρονομιάς αναφέρεται σε περιοχές, οι οποίες περιλαμβάνουν έργα κατασκευασμένα από ανθρώπους ή έργα που είναι αποτέλεσμα της συνέργειας των διεργασιών της φύσης και του ανθρώπου, καθώς και αρχαιολογικούς χώρους χαρακτηρισμένους από Εξαίρετη Οικουμενική Αξία, λόγω των αισθητικών και ιστορικών στοιχείων τους. Η εν λόγω έννοια, αναφέρεται επίσης σε μνημεία, όπως έργα γλυπτικής, ζωγραφικής και αρχιτεκτονικά, αρχαιολογικά στοιχεία, σπήλαια, επιγραφές, ή συνδυασμός τους, τα οποία είναι χαρακτηρισμένα από Εξαίρετη Οικουμενική Αξία, λόγω της τέχνης, επιστήμης και ιστορίας που φέρουν. Τέλος, η έννοια αναφέρεται σε σύνολα κτηρίων που είναι χωροθετημένα διάσπαρτα ή ενωμένα, τα οποία διαθέτουν Εξαίρετη Οικουμενική Αξία, λόγω της αρχιτεκτονικής τους, της θέσης τους στο τοπίο που εντοπίζονται και της ομοιογένειας που παρουσιάζουν (Basic Texts of the 1972 World Heritage Convention, UNESCO, 2005).

Στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης ο ορισμός της Φυσικής Κληρονομιάς αναφέρεται σε φυσικά τοπία ή φυσικές περιοχές χαρακτηρισμένες από Εξαίρετη Οικουμενική Αξία λόγω της ποιότητας διατήρησής τους και της φυσικής τους ομορφιάς, των οποίων τα όρια είναι ευδιάκριτα. Επίσης, η έννοια της φυσικής κληρονομιάς, αφορά τα φυσικά στοιχεία που αποτελούνται από βιολογικούς και φυσικούς σχηματισμούς, χαρακτηρισμένα με Εξαίρετη Οικουμενική Αξία, μέσα από το επιστημονικό πλαίσιο ή λόγω της αισθητικής τους. Η συγκεκριμένη έννοια

αναφέρεται επίσης σε γεωλογικούς και φυσιογραφικούς σχηματισμούς, σε περιοχές τοπογραφικά οριοθετημένες, οι οποίες αποτελούν βιότοπο απειλούμενων ειδών χλωρίδας ή πανίδας και χαρακτηρίζονται από Εξαιρετη Οικουμενική Αξία μέσα από το πλαίσιο της επιστήμης ή της διατήρησης.

Η Μικτή Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά αφορά ένα τμήμα ή όλες τις περιπτώσεις συγχρόνως, που παρουσιάζονται στα άρθρα 1 και 2 της Σύμβασης (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017).

Τα Πολιτιστικά Τοπία εστιάζουν στην πολιτιστική διάσταση των ιδιοτήτων και είναι έργα δημιουργημένα από την συνεργασία του ανθρώπου με τη φύση. Συγκεκριμένα, τα έργα αυτά αποτελούν πειστήριο της εξέλιξης των κοινωνιών και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με συνιστώσα το χρόνο, σε συνδυασμό με τους φυσικούς περιορισμούς και δυνατότητες που προκύπτουν από το φυσικό περιβάλλον και τις αλλαγές του δομημένου περιβάλλοντος μέσα από το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο. Ο ορισμός που έχει αποδοθεί για το Πολιτιστικό Τοπίο είναι ότι, «Το πολιτιστικό τοπίο είναι αυτό όπου ένα φυσικό τοπίο έχει διαμορφωθεί από μία πολιτιστική ομάδα. Ο πολιτισμός είναι ο παράγοντας, η φυσική περιοχή είναι το μέσον, και το πολιτιστικό τοπίο το αποτέλεσμα» Sauer (1925)(World Heritage Papers, 2002).

Έχουν οριστεί τρεις κατηγορίες για τα Πολιτιστικά Τοπία Παγκόσμιας Κληρονομιάς, όπου η πρώτη αφορά το Σαφώς Καθορισμένο Τοπίο, που πρόκειται για τοπία τα οποία σχηματίστηκαν από τον άνθρωπο, όπως ενδεικτικά είναι ένα πάρκο. Η επόμενη κατηγορία είναι το Οργανικά Αναπτυσσόμενο Τοπίο, το οποίο έχει σχηματιστεί έπειτα από την διοικητική, θρησκευτική, οικονομική και κοινωνική επιθυμία και διαθέτει την σημερινή του μορφή διότι αλληλεπίδρασε με το φυσικό περιβάλλον. Τα συγκεκριμένα τοπία διακρίνονται σε δύο υποκατηγορίες, στο Αναλλοίωτο Τοπίο και στο Συνεχές Τοπίο. Η πρώτη αφορά τα τοπία των οποίων η εξέλιξη έχει επέλθει σε κάποια χρονική στιγμή στο παρελθόν, όμως έχουν παραμείνει αναλλοίωτα τα χαρακτηριστικά του. Το Συνεχές Τοπίο, είναι το τοπίο το οποίο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τη σύγχρονη κοινωνία, συνδέεται με τη τον παραδοσιακό τρόπο ζωής της και η διαδικασία εξέλιξής του συνεχίζεται. Στη συνέχεια, η τελευταία κατηγορία των Πολιτιστικών Τοπίων Παγκόσμιας Κληρονομιάς είναι το Συνδεδεμένο Πολιτιστικό Τοπίο, στην οποία εντάσσονται τα

τοπία που περιλαμβάνονται στη λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς. Τα εν λόγω τοπία χαρακτηρίζονται από έντονα καλλιτεχνικά, θρησκευτικά και πολιτιστικά στοιχεία, συνδεδεμένα με τα φυσικά στοιχεία του περιβάλλοντος στο οποίο εντοπίζονται. Τα τοπία της συγκεκριμένης κατηγορίας, έχουν μεγάλη αξία που προέρχεται περισσότερο από το πλαίσιο του φυσικού περιβάλλοντος, παρά από τα υλικά πολιτιστικά στοιχεία που περιέχουν, τα οποία πιθανό να μην είναι σημαντικά ή/και να είναι απόντα.

Επίσης, οι Ιστορικές Πόλεις και Κέντρα Πόλεων διακρίνονται σε τρεις υποκατηγορίες, τις κατοικήσιμες, τις μη κατοικήσιμες και αυτές του 12ου αιώνα. Τα Κανάλια πρόκειται για διαδρόμους νερού κατασκευασμένα από τον άνθρωπο, των οποίων η αξία προέρχεται μέσα από το πλαίσιο της τεχνολογίας ή της ιστορίας. Θεωρούνται ως πολιτιστική κληρονομιά, διότι αποτελούν μνημειακό έργο ή αναπόσπαστο μέρος ενός σύνθετου Πολιτιστικού Τοπίου. Τέλος, οι Διαδρομές είναι διαδρομές με σπουδαία πολιτιστική αξία, λόγω των πολυεπίπεδων αλληλεπιδράσεων μεταξύ χωρών ή περιοχών που έλαβαν χώρα εκεί.

4.6. ΕΞΑΙΡΕΤΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΑΞΙΑ

Χαρακτηρίζοντας μία ιδιότητα από Εξαιρετή Οικουμενική Αξία, νοείται η πολιτιστική ή/και φυσική της σημασία, η οποία είναι τόσο σπουδαία που ξεπερνά τα εθνικά σύνορα και η αξία της αντανακλά στις παρούσες και μελλοντικές γενεές συνεπώς, είναι απαραίτητη η προστασία της.

Ο χαρακτηρισμός μίας ιδιότητας πραγματοποιείται σύμφωνα με τα κριτήρια που όρισε η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς, τα οποία είναι δέκα σε αριθμό και πρέπει να πληρείται τουλάχιστον ένα. Το πρώτο κριτήριο είναι να υπάρχει άμεση σύνδεση ή έμμεση με τις τοπικές παραδόσεις, με τα ιστορικά γεγονότα της περιοχής, με την ιδεολογία και την θρησκεία και με αξιόλογα καλλιτεχνικά ή λογοτεχνικά έργα για την διεθνή κοινότητα. Στη συνέχεια, για να θεωρηθεί μία ιδιότητα ότι κατέχει Εξαιρετή Οικουμενική Αξία, οφείλει να διαθέτει σπουδαία φυσικά συστατικά στοιχεία ή ακόμη περιοχές με αξιοσημείωτη φυσική αισθητική. Επίσης, κριτήριο αποτελεί να φέρει τουλάχιστον μία μαρτυρία για την ύπαρξη πολιτισμού στο παρελθόν ή διατηρητέου στη σύγχρονη εποχή και κάποιας παράδοσης. Έπειτα, οφείλει να διαθέτει σπουδαίες ανθρώπινες αξίες για μεγάλο χρονικό διάστημα ή σε μία πολιτιστική εποχή, στον τομέα της αρχιτεκτονικής, στις τέχνες, στον

πολεοδομικό ή τοπιακό σχεδιασμό και στην τεχνολογία. Να αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα πολιτισμού, χερσαίων ή θαλάσσιων υποδομών, ή ως στοιχείο αλληλεπίδρασης των ανθρώπων με το περιβάλλον, ιδίως στην περίπτωση που η αλληλεπίδραση αυτή δεν έχει προξενήσει υποβάθμιση του τοπίου. Να θεωρείται εξαιρετική ανθρώπινη δημιουργία, να αποτελεί παράδειγμα σπουδαίου τύπου κτηρίου, αρχιτεκτονικού ή τεχνολογικού συνόλου ή τοπίου που απεικονίζει αξιοσημείωτες στιγμές της ανθρώπινης ιστορίας. Να διαθέτει σημαντικά φυσικά ενδιαίτηματα, απειλούμενα είδη σημαντικά για την διεθνή κοινότητα μέσα από το πλαίσιο της επιστήμης. Επόμενο κριτήριο είναι να αποτελεί σημαντικό παράδειγμα βιολογικών και οικολογικών διεργασιών που επιδρούν στην εξέλιξη και ανάπτυξη των χερσαίων και υδάτινων οικοσυστημάτων και των ζωντανών τους οργανισμών. Τελευταίο κριτήριο είναι να αποτελεί παράδειγμα εξέλιξης της ιστορίας του πλανήτη και των γεωλογικών του διεργασιών που συνέβαλαν στον σχηματισμό των γεωλογικών και φυσιογραφικών του στοιχείων.

Για την κατοχύρωση του χαρακτηρισμού μίας ιδιότητας από Εξαιρετη Παγκόσμια Αξία, είναι απαραίτητο να κριθεί και από δύο επιπλέον παράγοντες, την αυθεντικότητα και την ακεραιότητα, καθώς επίσης οφείλει να διαθέτει επαρκή συστήματα προστασίας και διαχείρισης.

4.7. ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ

Η έννοια της αυθεντικότητας προέρχεται από την Χάρτα της Βενετίας (1964), η οποία στη συνέχεια ορίστηκε πλήρως στο Συνέδριο της Νάρα, που πραγματοποιήθηκε στην Ιαπωνία το 1994, σε συνεργασία της UNESCO, της ICCROM και της ICOMOS (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017). Η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς ενέκρινε τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το συνέδριο, έπειτα από την 18η Σύνοδό της στην Ταϊλάνδη το έτος 1994 και στη συνέχεια έπειτα από την εμπλοκή ειδικών, το περιεχόμενο της έννοιας της αυθεντικότητας εμπλουτίστηκε περαιτέρω (WHC-94/CONF.003/16).

Η έννοια της αυθεντικότητας αναφέρεται στον βαθμό τον οποίο οι πηγές που παρουσιάζουν την αξία μίας ιδιότητας, είναι έγκυρες και αξιόπιστες και οι πληροφορίες που προκύπτουν από τις πηγές για την κληρονομιά είναι επαρκείς και αληθείς για να πραγματοποιηθεί η εκτίμηση της αυθεντικότητάς της. Οι

συγκεκριμένες πληροφορίες χρησιμεύουν στην διαδικασία εξέτασης της ιδιότητας, μέσα από το κοινωνικό, ιστορικό, καλλιτεχνικό και επιστημονικό πλαίσιο. (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017, Annex 4, σελ.26-27).

Η έννοια της ακεραιότητας έγκειται στον έλεγχο της ολότητας της ιδιότητας και των αναλλοίωτων χαρακτηριστικών της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα κριτήρια της ακεραιότητας οφείλουν να τα πληρούν όλες οι ιδιότητες που προτείνονται για ένταξη στη λίστα της παγκόσμιας κληρονομιάς. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Σύμβασης, για τον έλεγχο της ακεραιότητας μίας ιδιότητας, πρέπει πρώτιστος να εξετασθούν τα στοιχεία που την απαρτίζουν αν είναι ικανά να της προσδώσουν τον χαρακτηρισμό της Εξαίρετης Οικουμενικής Αξίας. Επίσης, είναι απαραίτητο να ελεγχθεί το μέγεθός της, ώστε να είναι εφικτή η αναπαράσταση των χαρακτηριστικών και των διαδικασιών που την καθιστούν σημαντική για να ενταχθεί στη λίστα. Τέλος, είναι σημαντικό να εξετασθεί ο βαθμός, στον οποίο η ιδιότητα επηρεάζεται αρνητικά από τις διαδικασίες ανάπτυξης ή αν είναι παραμελημένη.

4.8. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι ενέργειες για την προστασία και διαχείριση της παγκόσμιας κληρονομιάς, οφείλουν να διασφαλίζουν την διατήρηση της Εξαίρετης Παγκόσμιας Αξίας των ιδιοτήτων, καθώς και την αυθεντικότητα και ακεραιότητά τους. Ταυτόχρονα, οι ιδιότητες της λίστας της παγκόσμιας κληρονομιάς είναι αναγκαίο να υπόκεινται σε ένα μακροπρόθεσμο νομικό, κανονιστικό, θεσμικό πλαίσιο προστασίας, ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητά τους. Για να καταστεί εφικτό, στο καθεστώς προστασίας που αφορά την προστασία των ιδιοτήτων, είναι σημαντικό να περιλαμβάνονται τα ακριβή τους όρια.

Τα κράτη μέλη είναι εξίσου υποχρεωμένα να προστατεύουν την κληρονομιά σε εθνικό, περιφερειακό, δημοτικό, τοπικό επίπεδο, να συντάσσουν κείμενα και να προτείνουν ενέργειες για την προστασία της. Συνεπώς, είναι υποχρέωσή τους να εξαλείψουν όλους τους πιθανούς κινδύνους που ασκούν πιέσεις στην παγκόσμια κληρονομιά και να διαχειριστούν τις αλλοιώσεις της, που προκύπτουν από

οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες και επιδρούν στην εξαιρετη παγκόσμια αξία της, καθώς και στην αυθεντικότητα και ακεραιότητά της. (Decision 39 COM 11)

Παράλληλα, για την επίτευξη της προστασίας της είναι αναγκαία η ανάπτυξη μία περιφερειακής ζώνης (buffer zone). Η εν λόγω ζώνη, είναι η περιοχή που περιβάλλει την έκταση στην οποία είναι χωροθετημένη η κληρονομιά και έχουν οριστεί σε αυτήν σαφείς περιορισμοί στις χρήσεις γης, ώστε να αποτραπούν πιέσεις από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017, σελ.30).

Η κάθε ιδιότητα που εντάσσεται στη λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς είναι απαραίτητο να συνοδεύεται από ένα σχέδιο διαχείρισής της, το οποίο για να χαρακτηριστεί ως αποτελεσματικό πρέπει να δημιουργείται σύμφωνα με τον τύπο, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της ιδιότητας, καθώς και των φυσικών και πολιτιστικών της στοιχείων. Τα συστήματα αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν εργαλεία του χωρικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, μηχανισμούς και πρακτικές για την επίτευξη του στόχου τους (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017, σελ. 31).

Τέλος, οι ιδιότητες της λίστας της παγκόσμιας κληρονομιάς, οφείλουν να υποστηρίζουν συμβατές δραστηριότητες, σύμφωνα με το περιεχόμενό τους, η οποίες οφείλουν να είναι πολιτιστικά και οικολογικά βιώσιμες και μπορούν να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Οι πολιτικές, στρατηγικές και τα νομοθετήματα που αφορούν την κληρονομιά είναι υποχρεωμένα να προασπίζουν την προστασία της, να συμβάλλουν στη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής της διάστασης, καθώς και να παρακινούν την συμμετοχή των ενδιαφερόμενων για την ορθολογική της διαχείριση και ανάδειξη.

4.9. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΛΙΣΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Για να ενταχθεί μία ιδιότητα στη λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς, πρωτίστως πρέπει να συνταχθεί το έντυπο ανακήρυξης, το οποίο θα εξετάσει η επιτροπή και θα περιέχονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες της ιδιότητας, καθώς και οι πηγές

τους (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2017, σελ. 32).

Για την ένταξη της ιδιότητας στη λίστα είναι αναγκαία η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων, όπως των μη κυβερνητικών και κερδοσκοπικών οργανώσεων, των τοπικών κοινωνιών και των ιδιωτικών οργανισμών, καθώς η προστασία της είναι και δική τους ευθύνη.

Το έντυπο για την ανακήρυξη μίας ιδιότητα στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς, που θα δοθεί για έλεγχο από την επιτροπή περιέχει εννέα κεφάλαια, στα οποία πραγματοποιείται η ταυτοποίηση της ιδιότητας, γίνεται η περιγραφής της και παρατίθενται επιχειρήματα για την ένταξή της. Επίσης, αναφέρεται η κατάσταση διατήρησής της, οι παράγοντες που ασκούν πιέσεις σε αυτή, προτείνονται δράσεις για την προστασία και διαχείρισής της και παρακολούθηση της διαδικασίας. Τέλος, αναφέρεται η τεκμηρίωση, τα στοιχεία των αρμόδιων αρχών και η υπογραφή του κράτους μέλους που πρότεινε την ιδιότητα για ένταξη στη λίστα.

Στη συνέχεια, η γραμματεία ελέγχει το περιεχόμενο του εντύπου και το παραδίδει στα συμβουλευτικά σώματα για αξιολόγηση, ενώ ταυτόχρονα δημοσιεύει τις αιτήσεις στην ιστοσελίδα του κέντρου παγκόσμιας κληρονομιάς. Η διαδικασία για την ένταξη της ιδιότητας στη λίστα, από την καταχώρησης της αίτησης μέχρι την απόφαση της επιτροπής διαρκεί περίπου ενάμιση χρόνο.

Έπειτα, τα συμβουλευτικά όργανα αξιολογούν τις ιδιότητες αν διαθέτουν εξαιρετική παγκόσμια αξία, αν πληρούν τα κριτήρια της αυθεντικότητας και ακεραιότητας και αν πληρούν τις απαιτήσεις προστασίας και διαχείρισής της. Συγκεκριμένα, η αξιολόγηση για ιδιότητες πολιτιστικής κληρονομιάς πραγματοποιείται από το ICOMOS, για τις ιδιότητες φυσικής κληρονομιάς από το IUCN και για τα πολιτιστικά τοπία και μικτά μνημεία από το ICOMOS σε συνεργασία με το IUCN. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι αντικειμενική και να στηρίζεται σε επιστημονικά επιχειρήματα, να στηρίζεται στις οδηγίες της σύμβασης και της επιτροπής και να είναι διαφανής. (Decision 28 COM 14B.57, Decision 30 COM 13 & Decision 39 COM 11).

Το τελικό στάδιο για την ένταξη μίας ιδιότητας στη λίστα είναι η απόφαση της επιτροπής παγκόσμιας κληρονομιάς. Στην περίπτωση που η επιτροπή εγκρίνει την ένταξή της συντάσσει μία δήλωση, στην οποία παραθέτει τα αποτελέσματά της

σχετικά με την εξαιρετη παγκόσμια αξία της ιδιότητας, τα κριτήρια που πλήρεις και τις εκτιμήσεις σχετικά με την ακεραιότητάς της, για τα πολιτιστικά και μικτά μνημεία εκτιμήσεις της αυθεντικότητάς της και το επίπεδο προστασίας και διαχείρισης αυτής.

4.10. TENTATIVE LIST

Η Tentative List είναι μία λίστα στην οποία εντάσσονται οι ιδιότητες που χαρακτηρίστηκαν από εξαιρετη παγκόσμια αξία και πρόκειται να συμπεριληφθούν στη λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς τα επόμενα χρόνια. Η συγκεκριμένη λίστα προβλέπεται από το άρθρο 11 της σύμβασης και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, καθώς δεν είναι εφικτό μία ιδιότητα να μπει στη λίστα της παγκόσμιας κληρονομιάς αν πρωτίστως δεν έχει ενταχθεί σε αυτή. Υποβάλλεται τουλάχιστον ένα χρόνο πριν την ένταξη της ιδιότητας και συντάσσεται από τα ενδιαφερόμενα μέρη και είναι υποχρέωση των κρατών μελών να την επικαιροποιούν κάθε δεκαετία.

4.11. Η UNESCO ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.11.1. ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ UNESCO ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα έχει συνυπογράψει την σύμβαση της UNESCO το έτος 1981, για την προστασία των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς. Στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO έχουν ενταχθεί δέκα οχτώ (18) μνημεία που υπάρχουν στην Ελλάδα, από τα οποία τα δέκα έξι (16) είναι χαρακτηρισμένα ως μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ τα δύο (2) είναι μικτά, δηλαδή μνημεία φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς συγχρόνως. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα μνημεία της Ελλάδας με χρονολογική σειρά σύμφωνα με το έτος ένταξής τους στη λίστα, ο χαρακτηρισμός τους και τα κριτήρια που πληρούν.

Πίνακας 21: Μνημεία στην λίστα Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα

A/A	Έτος	Ελληνικά Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς	Κατηγορία	Κριτήρια
1	1986	Ναός του Επικούριου Απόλλωνα στις Βάσσειες	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, ii, iii
2	1987	Αρχαιολογικός Χώρος Δελφών	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, ii, iii, iv, vi

3	1987	Ακρόπολη Αθηνών	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, ii, iii, iv, vi
4	1988	Άγιο Όρος	Μνημείο Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς	i, ii, iv, v, vi, vii
5	1988	Μετεώρα	Μνημείο Πολιτιστικής και Φυσικής κληρονομιάς	i, ii, iv, v, vii
6	1988	Παλαιοχριστιανικά και Βυζαντινά Μνημεία Θεσσαλονίκης	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, ii, iv
7	1988	Αρχαιολογικός Χώρος Επιδάφρου	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, ii, iii, iv, vi
8	1988	Μεσαιωνική Πόλη Ρόδου	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	ii, iv, v
9	1989	Αρχαιολογικός Χώρος Ολυμπίας	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, ii, iii, iv, vi
10	1989	Αρχαιολογικός Χώρος Μυστρά	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	ii, iii, iv
11	1990	Δήλος	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	ii, iii, iv, vi
12	1990	Μονή Δαφνίου, Μονή Οσίου Λουκά και Νέα Μονή Χίου	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, iv
13	1992	Πυθαγόρειο και Ηραίο Σάμου	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	ii, iii
14	1996	Αρχαιολογικός Χώρος των Αιγών, Βεργίνα	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, iii
15	1999	Μυκίνες και Τίρυνθα	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	i, ii, iii, iv, vi
16	1999	Ιστορικό κέντρο (Χώρα), Μονή Αγίου Ιωάννου Θεολόγου και Σπήλαιο της Αποκάλυψης στη Πάτμο	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	iii, iv, vi
17	2007	Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	iv
18	2016	Αρχαιολογικός Χώρος Φιλίππων	Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς	iii, iv

Πηγή: <https://whc.unesco.org/en/list>

4.11.2. Η TENTATIVE LIST ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στις 16 Ιανουαρίου 2014 η Ελλάδα υπέβαλλε δια του μονίμου αντιπροσώπου της στην UNESCO, την λίστα (Tentative List) με τις ιδιότητες που υπάρχουν στην επικράτειά της. Εκτιμάει ότι οι συγκεκριμένες ιδιότητες που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα, είναι απαραίτητο να ενταχθούν στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς, καθώς φέρουν Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία.

Πίνακας 22: Ιδιότητες που βρίσκονται στην Ελλάδα και περιλαμβάνονται στην Tentative List

A/A	Tentative List
1	Αρχαία Ελληνικά Θέατρα Διονύσου/Αθήνα, Αμφιαράειο/Αθήνα, Επιδαύρου/Αργολίδα, Μεγαλόπολης/Αρκαδία, Άργους, Δελφών, Ερέτριας, Λάρισας, Δήλου, Μήλου, Λίνδου, Οινιάδες/Ηπειρος, Δωδώνης/Ηπειρος, Απτέρας/Χανιά, Μαρώνειας/Ροδόπη
2	Αρχαίο Λαύριο/Αττική
3	Αρχαίοι Πύργοι του Αιγαίου Πελάγους Χείμαρρος/Νάξος, Άγιος Πέτρος/Άνδρος, Αγία Τριάδα/Αμοργός, Λευκός Πύργος/Σίφνος, Αγία Μαρίνα/Κέα, Δράκανο/Ικαρία, Καστελλορίζου/Ρόδος, Ρω/Ρόδος, Στρογγύλη/Ρόδος
4	Αρχαιολογικός Χώρος Αρχαίας Μεσσηνίας/Μεσσηνία
5	Αρχαιολογικός Χώρος Νικόπολης/Πρέβεζα
6	Κάστρο της Σπιναλόγκα/Λασιθί
7	Εθνικό Πάρκο του Φαραγγιού της Σαμαριάς/Χανιά
8	Οχυρά του Ύστερου Μεσαίωνα Κόρφου/Κέρκυρα, Ζάκυνθος, Κορώνη/Μεσσηνία, Μεθώνη/Μεσσηνία, Μπούρτζη-Παλαμίδι-Ακροναυπλία/Αργολίδα, Ηράκλειο, Χανιά, Ρόδος, Μυτιλήνη
9	Μινωικά Παλάτια Κνωσός/Κρήτη, Φαιστός/Κρήτη, Μάλια/Κρήτη, Ζάκρος/Κρήτη, Κυδωνιά/Κρήτη
10	Εθνικό Πάρκο Δαδιάς-Λευκίμμη/Εβρος, Σουφλί/Εβρος

11	Απολιθωμένου Δάσος Λέσβου/Λέσβος
12	Περιοχή Πρεσπών, Μικρή και Μεγάλη Πρέσπα που περιλαμβάνει Βυζαντινά και Μετά-Βυζαντινά Μνημεία/Φλώρινα
13	Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου/Πιερία
14	Ζαγοροχώρια, Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου/Ιωάννινα

Πηγή: <https://whc.unesco.org/en/tentativelists>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο σύμφωνα με την ανάλυση των χαρακτηριστικών της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου, την σπουδαία αξία και τις πιέσεις που ασκούνται σε αυτήν, προτείνονται ορισμένες δράσεις, μέτρα και πολιτικές. Στόχος των προτάσεων αποτελεί η περαιτέρω ανάδειξη της σπουδαίας αξίας του Ολύμπου, η προστασία και ορθολογική διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών του πόρων και του τοπίου και η βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Επίσης, οι εν λόγω προτάσεις θα υποβοηθήσουν την διαδικασία ένταξης του Ολύμπου στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO.

➤ Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

Ο Όλυμπος αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση βουνού, καθώς διαθέτει σπουδαίο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, ιδιαίτερο ανάγλυφο, μοναδικό τοπίο και διεθνή αναγνωρισιμότητα λόγω της μυθολογικής του διάστασης, προσελκύνοντας μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Ωστόσο, η άσκηση των τουριστικών δραστηριοτήτων, η κίνηση και διάχυση των επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, πραγματοποιείται χωρίς την ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού, με αποτέλεσμα να ασκούνται πιέσεις.

Με στόχο την πρόληψη των πιθανών αρνητικών ανθρωπογενών επιπτώσεων στα ευαίσθητα είδη και οικοτόπους του Ολύμπου, καθώς και για την επίτευξη της ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής, είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων και αναψυχής, συμβατών με τον χαρακτήρα της περιοχής. Επίσης, είναι αναγκαία η διατύπωση κατευθύνσεων για την οργάνωση και λειτουργία των τουριστικών δραστηριοτήτων, προς όφελος των

τοπικών κοινωνιών, ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις στη φύση και τη βιοποικιλότητα της προστατευόμενης περιοχής.

Συγκεκριμένα απαιτείται ο προσδιορισμός της τουριστικής φέρουσας ικανότητας του βουνού, σε σχέση με την άσκηση του τουρισμού, η ανάπτυξη συστήματος καταγραφής της κίνησης των επισκεπτών, η διαμόρφωση των όρων κίνησης και διάχυσης των επισκεπτών, η πρόληψη ατυχημάτων και η διασφάλιση της έγκαιρης ειδοποίησης των αρμόδιων φορέων/υπηρεσιών, με απώτερο στόχο την ελαχιστοποίηση των ανθρωπογενών επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα του Ολύμπου και την ικανοποίηση των επισκεπτών.

Το 1995, στο Λανζαρότε της Ισπανίας, στο πλαίσιο του Διεθνούς Συνεδρίου για τον Αειφόρο Τουρισμό, διατυπώνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, την UNESCO και το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), η Χάρτα για τον Αειφόρο Τουρισμό, σύμφωνα με την οποία, για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης αναγκαία προϋπόθεση είναι η μη υπέρβαση των ορίων της φέρουσας ικανότητας του τόπου υποδοχής και ο σεβασμός στα ιδιαίτερα γνωρίσματα της περιοχής, όπως η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του. Η υπέρβαση των ορίων της φέρουσας ικανότητας επιδρά αρνητικά στην λειτουργία και ανθεκτικότητα των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών συστημάτων, προκαλώντας δυσμενείς συνέπειες. Ο υπολογισμός της συμβάλλει στην υιοθέτηση του καταλληλότερου προτύπου ανάπτυξης, στην ορθολογική διαχείριση των δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο και στον καθορισμό ενός πλαισίου για την ανάπτυξη. Επίσης, επιτυγχάνεται η ορθολογική χρήση και προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, επομένως η χάραξη της ανάπτυξης βιώσιμων τουριστικών προτύπων.

Ο όρος αειφόρος ή βιώσιμος τουρισμός είναι ο τουρισμός που λαμβάνει υπόψη τις τωρινές και μελλοντικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πιθανές επιπτώσεις, ικανοποιώντας τις ανάγκες των επισκεπτών, του περιβάλλοντος και της κοινωνίας. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σέβεται τα τοπικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της κάθε τουριστικής περιοχής.

Η διασφάλιση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στηρίζεται σε ορισμένες αρχές, όπως είναι η προώθηση πολιτικών για τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό της

τουριστικής ανάπτυξης, με βάση τις αρχές της αειφορίας και με στόχο την οικονομική βιωσιμότητα. Έπειτα, απαραίτητη η ανάπτυξη βιώσιμου τουρισμού που προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής και τα διαφυλάσσει, ενώ παράλληλα επιδιώκει την ικανοποίηση των τουριστών. Εφαρμογή μέτρων και πολιτικών που στοχεύουν στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, του πολιτιστικού αποθέματος και του τοπίου. Ενώ, παράλληλα οι πολιτικές εστιάζουν στην πρόληψη και αντιμετώπιση των πιέσεων που ασκεί ο τουρισμός σε αυτά. Στη συνέχεια, αναγκαία είναι η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού που προσεγγίζουν τις αρχές της αειφορίας και λειτουργούν ως μοχλός της τοπικής ανάπτυξης, καθώς και η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών για θέματα που αφορούν το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα και το τοπίο. Τέλος, σημαντικές αρχές είναι η ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων και των τοπικών κοινωνιών και η ειδική μέριμνα για την ανάπτυξη του τουρισμού σε περιβαλλοντικά και πολιτισμικά ευαίσθητες περιοχές.

Τα οφέλη από την ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές διακρίνονται σε σχέση με το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία, όπως η αναγνώριση της αξίας τους και η προστασία και διατήρησή τους, η παραγωγή οικονομικού οφέλους και η αναβάθμιση του προφίλ του τόπου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Αντίστοιχα, πολλές είναι οι πιθανές αρνητικές συνέπειες, χωρίς την ύπαρξη κατάλληλου σχεδιασμού. Στο περιβάλλον οι συνέπειες είναι πολλές, όπως η αλλοίωση και υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και των ενδιαιτημάτων τους. Για την οικονομία και την κοινωνία οι συνέπειες αφορούν την ανάπτυξη και την ευμάρεια των πολιτών.

Σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία αποτελεί η ορθολογική οργάνωση και χρήση των πόρων, των υποδομών, των υπηρεσιών και των τουριστικών δραστηριοτήτων. Οι τοπικές κοινωνίες καλούνται να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν μακροπρόθεσμες συγκροτημένες τουριστικές πολιτικές και στρατηγικές. Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, η ανάδειξη και διατήρηση του τοπίου, των πολιτιστικών και φυσικών πόρων και η χωρική τους διάρθρωση, καθώς και η αντιμετώπιση των δυσμενών συνεπειών, αποτελούν τον πυρήνα που κατευθύνει τον στρατηγικό σχεδιασμό αειφόρου ανάπτυξης. Ο σχεδιασμός αποτελεί διαδικασία συνεχούς ελέγχου και επαναπροσδιορισμού, με

στόχο την επιλογή του καταλληλότερου προτύπου ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τα γνωρίσματα του κάθε τόπου.

Ο ολοκληρωμένος τουριστικός σχεδιασμός οφείλει να διασφαλίζει την ορθολογική χωρική οργάνωση της τουριστικής δραστηριότητας και τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, καθώς και την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και του τοπίου της. Επομένως, ο σχεδιασμός θέτει στόχους και καθορίζει κατάλληλα μέτρα για την ορθολογική διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας ενός τόπου.

Η περαιτέρω ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού στον Όλυμπο, θα συμβάλλει στην βιώσιμη διαχείριση και ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής, στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην ελαχιστοποίηση των πιέσεων που δέχεται η προστατευόμενη περιοχή και γενικότερα, στην ισορροπία μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού υιοθετούν τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς περιλαμβάνουν δραστηριότητες ήπιας μορφής, συμβάλουν στην τοπική ανάπτυξη, δεν υπερβαίνουν τα όρια της φέρουσας ικανότητας και διαφυλάσσουν τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. Θεμελιώδης αρχή των εν λόγω μορφών τουρισμού είναι η συνετή και ελεγχόμενη χρήση των πόρων, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, ο σεβασμός στην τοπική κουλτούρα και παράδοση.

Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες ειδικών μορφών τουρισμού που δύναται να φιλοξενήσει ο Όλυπος, όπως ο οικοτουρισμός, ο φυσιολατρικός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο δασικός τουρισμός, ο ορεινός τουρισμός κ.ά. Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο ενδείκνυται για την περαιτέρω ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού. Το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον του και τα γεωμορφολογικά του χαρακτηριστικά δίνουν την δυνατότητα ανάπτυξης αθλητικών δραστηριοτήτων, όπως η ορειβασία, η πεζοπορία και η ποδηλασία. Ο ποδηλατικός τουρισμός αυξάνεται σημαντικά τα τελευταία χρόνια και ο Όλυπος αποτελεί ιδανική τοποθεσία για την ανάπτυξη και προώθηση αυτού του είδους, μέσω της δημιουργίας δικτύου ποδηλάτου περιφερειακής κλίμακας και σύνδεση με το ευρωπαϊκό δίκτυο EUROVELO, όπως προτείνεται από το ΠΧΠ της Κεντρικής Μακεδονίας.

Μία ακόμα εναλλακτική μορφή που μπορεί να προωθηθεί περαιτέρω είναι ο οικοτουρισμός, που συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη και ενδείκνυται σε προστατευόμενες περιοχές. Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, δύναται να στηρίξει την τουριστική αυτή μορφή, καθώς διαθέτει αξιόλογα οικοσυστήματα και σπουδαία χλωρίδα και πανίδα. Επίσης, ο Όλυμπος ενδείκνυται για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, που αποτελεί μια βιώσιμη εναλλακτική προοπτική από κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής σκοπιάς και μπορεί να αναπτυχθεί καθώς το βουνό διαθέτει σπουδαίο πολιτιστικό απόθεμα και ιστορία.

Τέλος, η θεσμοθέτηση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων μέσω του καθορισμού των χρήσεων γης και των υποδομών, καθώς και μέσω κατάλληλων κατευθύνσεων, πρόκειται να συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιοχής. Επιπλέον, ο σχεδιασμός ζωνών όπου μπορούν να αναπτυχθούν τουριστικές δραστηριότητες, κρίνεται απαραίτητος, ώστε να αποφευχθεί η άναρχη δόμηση.

Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν σπουδαία τοπία, που συντίθενται από ιδιαίτερο φυσικό και πολιτισμικό πλούτο, επομένως αποτελούν πόλο έλξης τουριστών. Ωστόσο, οι περιοχές αυτές είναι εύθραυστες και ευάλωτες από την άσκηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, με κίνδυνο την αλλοίωσή τους. Ενώ λοιπόν, η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος δυσχεραίνει την εύρυθμη λειτουργία των τοπικών κοινωνιών. Επομένως, δημιουργείται η ανάγκη καθιέρωσης μιας νέας τουριστικής προσέγγισης, με σεβασμό στο περιβάλλον, στον πολιτισμό και στην τοπική κοινωνία, με στόχο την ισόρροπη οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιώσιμη ανάπτυξη.

➤ **Χάρτα για την Ανάπτυξη του Ορεινού Χώρου**

Με πρότυπο τις ήδη θεσμοθετημένες Χάρτες, προτείνεται η δημιουργία μιας Χάρτας για την Ανάπτυξη του Ορεινού Χώρου στην Ελλάδα, που θα αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στη δημιουργία ενός υπόβαθρου για την ανάπτυξη και διαχείριση των ορεινών περιοχών, την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαχείριση των φυσικών του πόρων. Επίσης, θα προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ορεινής περιοχής, οι πολιτικές ανάπτυξης θα συμβαδίζουν με τις ανάγκες της και θα μπορεί να χρησιμοποιείται από τους τοπικούς φορείς.

Η Χάρτα θα παρέχει τη δυνατότητα διαφοροποίησης και αναβάθμισης των ορεινών περιοχών του εθνικού χώρου. Το εν λόγω εργαλείο του χωρικού σχεδιασμού θα συμβάλλει στην εφαρμογή μιας πολιτικής για τις ορεινές περιοχές, στην ισόρροπη σχέση μεταξύ των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και φυσικού περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα δύναται να παρέχει κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ορεινού χώρου, καθώς και τρόπους αντιμετώπισης των προκλήσεων και πιέσεων.

Ειδικότερα, έχει ως κύριο στόχο την διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου αειφορικής ανάπτυξης του ορεινού χώρου, με ταυτόχρονη την προστασία και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου, καθώς και την ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Καθορίζει μια τυπολογία για τον ορεινό χώρο, δίνει κατευθύνσεις για την επίτευξη της χωρικής συνοχής, για την αξιοποίηση και αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και προτείνει δράσεις για την ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Η Χάρτα που προτείνεται, λειτουργεί συμπληρωματικά με τις στρατηγικές κατευθύνσεις ανάπτυξης των ορεινών περιοχών που προβλέπονται από τα θεσμοθετημένα εργαλεία του χωρικού σχεδιασμού. Κατευθύνσεις θα παρέχονται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μέσω της εξειδίκευσης. Θα αφορούν την αξιοποίηση και προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσα από τον προσδιορισμό προτεραιοτήτων χωρικής ανάπτυξης και την άρση των συγκρούσεων χρήσεων γης.

Για την ενίσχυση του ρόλου του ορεινού χώρου σε εθνικό επίπεδο, η Χάρτα προτείνει ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη των ορεινών περιοχών με ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων, προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ανάδειξή τους σε πόλο συνεργασιών και χώρο ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού.

Σε τοπικό επίπεδο, η Χάρτα θα παρέχει ένα πλούσιο και εξειδικευμένο υλικό. Όταν οι κατευθύνσεις διεισδύσουν στον πολεοδομικό σχεδιασμό, έπειτα από κατάλληλη προσαρμογή τους στις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής και στη συνέχεια αποτυπωθούν και ενσωματωθούν στα θεσμικά εργαλεία, όπως τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια, τότε θα έχουμε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση ορθολογικής ανάπτυξης των ορεινών περιοχών σε τοπικό επίπεδο.

Αναφορικά με το τοπίο, οι κατευθύνσεις της Χάρτας έρχονται να συμπληρωθούν και να εξειδικευτούν από αυτές που προτείνονται στα νέα αναθεωρημένα Περιφερειακά Πλαίσια, σύμφωνα με τα οποία το τοπίο αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας και αποτελεί αναπτυξιακό και περιβαλλοντικό πόρο.

Βασική προτεραιότητα της Χάρτας αποτελεί η προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη των περιοχών, οικισμών, τοπίων που διαθέτουν στοιχεία φυσικής πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, συνεπώς προτείνει κατευθύνσεις.

- Φυσικό περιβάλλον: Είναι απαραίτητη η χάραξη μιας εθνικής στρατηγικής που αφορά την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος, καθώς η χώρα διαθέτει σπουδαία φυσική κληρονομιά, ικανή να αξιοποιηθεί για την στήριξη της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.
- Πολιτιστικό περιβάλλον: Η Χάρτα προτείνει δημιουργία δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, οργάνωση χώρων και διαδρομών, ανάδειξη και αξιοποίησή τους σε συνεργασία των αρμόδιων αρχών. Επίσης, προτείνει την καθιέρωση τυπολογίας τοπίων και καταγραφή και αναγνώριση αυτών που χρήζουν παρεμβάσεων ανάδειξης και προστασίας.
- Τοπίο: Στο προοίμιο της Σύμβασης αναγνωρίζεται ότι το τοπίο αποτελεί βασικό συστατικό της Ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, απαραίτητο για την ανθρώπινη ευημερία. Επομένως, είναι αναγκαίος ο εντοπισμός όλων των τύπων τοπίου του ορεινού χώρου η εκτίμηση της αξίας τους και η διαμόρφωση πολιτικών που σχετίζονται με την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείρισή τους. Απαραίτητη η ένταξη τους στο σχεδιασμό, καθώς και η οριζόντια ενσωμάτωσή τους στις τομεακές πολιτικές, με έμφαση στις συμμετοχικές διαδικασίες. Ο βασικός σκοπός είναι η κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασής τους, πως εξελίχθηκαν σε συνάρτηση με το χρόνο και πως μπορεί να εξελιχθούν στο μέλλον.
- Οικιστικό Περιβάλλον: Για την ορθολογική και βιώσιμη αξιοποίηση του οικιστικού περιβάλλοντος, η Χάρτα προτείνει διάφορα μέτρα, όπως η αναβάθμιση της ποιότητας του οικιστικού χώρου, επιβολή κανόνων για τη δόμηση με γνώμονα τη διαφύλαξη της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας και την προσαρμογή στο τοπίο. Περιορισμός των οικιστικών επεκτάσεων και της διάχυτης δόμησης, με παράλληλη διασφάλιση της ορθολογικής χωροθέτησης νέων παραγωγικών λειτουργιών, με θέσπιση κατάλληλων κανονιστικών ρυθμίσεων και περιορισμών.

- Τουριστικές δραστηριότητες: Η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί ως μια από τις βασικές αιτίες διαμόρφωσης χωρικών δομών και επιταχυντής χωρικών μετασχηματισμών σε μια περιοχή. Συνεπώς, είναι αναγκαία η επίτευξη μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, όπως έχει προαναφερθεί. Για την προώθηση του ορεινού τουρισμού συγκεκριμένα, δίνονται κατευθύνσεις από το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό.

Οι ορεινές περιοχές διαθέτουν σπουδαίο τοπίο, φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, εύθραυστα και απειλούμενα. Ωστόσο, δεν έχει εφαρμοσθεί μια εθνική ολοκληρωμένη χωροταξική και αναπτυξιακή πολιτική για τους ορεινούς όγκους, όπως ο Όλυμπος. Η Χάρτα Ανάπτυξης του Ορεινού Χώρου μπορεί να αποτελέσει το εργαλείο για μία ολοκληρωμένη εθνική χωροταξική και αναπτυξιακή πολιτική, η οποία θα παρέχει τις απαραίτητες κατευθύνσεις για την επίτευξη ανάπτυξης στον ορεινό χώρο, αξιοποιώντας τα χαρακτηριστικά τους, ενισχύοντας τον οικονομικό, κοινωνικό, περιβαλλοντικό και πολιτισμικό τους ρόλο.

➤ Προτάσεις για τη Διαχείριση του Τοπίου

Η προσέγγιση του τοπίου μέσα από τον χωροταξικό σχεδιασμό έρχεται να καλύψει το έλλειμμα μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης πολιτικής τοπίου, καθώς ο σχεδιασμός επιδιώκει να αντιμετωπίσει προκλήσεις στα θέματα τοπίου, επιδιώκοντας ταυτόχρονα την ισορροπία μεταξύ ανάπτυξης και σεβασμού προς το περιβάλλον. Είναι πλέον κατανοητό ότι το τοπίο αποτελεί βασική παράμετρο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις διαδικασίες χωρικού σχεδιασμού με συστηματικό τρόπο, προωθώντας την αρμονική ένταξη στο τοπίο των μεταβολών που επιβάλλονται από τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές και περιβαλλοντικές διεργασίες. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η δημιουργία των ακόλουθων μηχανισμών για τη διαχείριση του Τοπίου:

• Παρατηρητήριο Τοπίου

Η δημιουργία Παρατηρητηρίου Τοπίου, μπορεί να αποτελέσει ικανή και αναγκαία συνθήκη για την διάγνωση σε τοπικό επίπεδο των χαρακτηριστικών του τοπίου, συμβάλλοντας στην άρτια διαχείριση του χώρου. Βασικός σκοπός του Παρατηρητηρίου θα είναι η ανάπτυξη της γνώσης και της ευαισθησίας της κοινωνίας για τα θέματα του ελληνικού τοπίου, καθώς και η ενίσχυση της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου. Επομένως, το παρατηρητήριο

του τοπίου θα αποτελέσει τη βάση για τη διαχείριση και την προστασία του τοπίου, από την κεντρική διοίκηση, την τοπική διοίκηση, τους επαγγελματικούς φορείς, την κοινωνία και τον ακαδημαϊκό χώρο.

Οι στόχοι του Παρατηρητηρίου είναι η ενσωμάτωση των στόχων που αφορούν την προστασία του τοπίου στον χωρικό σχεδιασμό και στις τομεακές πολιτικές, αλλά και η υιοθέτηση των αρχών και των στρατηγικών που έχουν τεθεί στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο. Στόχοι αποτελούν επίσης, η καθιέρωση μέτρων και δράσεων για την προστασία της ποιότητας του τοπίου, η ανάπτυξη μηχανισμών και εργαλείων για την παρατήρηση της εξέλιξης και των μεταβολών του, η εύρεση ενεργειών για τη βελτίωση και αποκατάσταση του σε περίπτωση υποβάθμισης, η δημιουργία καταλόγων τοπίου με στόχο την αναγνώριση και την κατηγοριοποίηση των διαφόρων ειδών τοπίου, οι οποίοι συμβάλλουν στην κατανόηση της εξέλιξης του τοπίου σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες κάθε περιοχής. Επιπλέον, οι εν λόγω κατάλογοι θα προσδιορίζουν τη μορφή του τοπίου που είναι επιθυμητή, αλλά και τα μέσα για την επίτευξή της, μέσα από το πλαίσιο μίας πολιτικής κατάλληλης για το συγκεκριμένο τοπίο. Τελευταίος στόχος αποτελεί η δημιουργία δεικτών τοπίου, οι οποίοι θα χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της εξέλιξης του, σε συνάρτηση με το χρόνο.

- Μηχανισμός για τη διαχείριση και προστασία του Ελληνικού Τοπίου: «Ταμείο για τη στήριξη του Ελληνικού Τοπίου»

Προτείνεται η δημιουργία μηχανισμού εφαρμογής και εξειδίκευσης των κατευθύνσεων για το τοπίο που προβλέπονται από τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού, κατά τα πρότυπα του ελβετικού Fond Suisse pour le Paysage που πρωτοεφαρμόστηκε το 1991 και στη συνέχεια υιοθετήθηκε από πολλές ευρωπαϊκές χώρες με τη συνδρομή του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το εργαλείο αυτό αποτελεί έναν μηχανισμό οικονομικής στήριξης για τη διαχείριση του τοπίου και των φυσικών και πολιτιστικών αξιών που αντιπροσωπεύει, το οποίο απευθύνεται σε φυσικά πρόσωπα στην Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση, αλλά και σε ΜΚΟ. Ο μηχανισμός αυτός μπορεί να αποτελείται από μια επιτροπή διοίκησης έργου και ένα ταμείο χρηματοδότησης των έργων σε μορφή ΣΔΙΤ. Ο μηχανισμός αυτός μπορεί να είναι αυτόνομος μηχανισμός χρηματοδότησης ή να ενταχθεί στο πρόγραμμα δράσης των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων.

Μέσω ενός τέτοιου Ταμείου για την στήριξη του Τοπίου είναι δυνατή η χρηματοδότηση έργων σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας, με προτεραιότητα σε εκείνα που προβλέπονται από τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια. Το Συμβούλιο της Ευρώπης και συγκεκριμένα η επιτροπή που ασχολείται με την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου όπως και η αρμόδια υπηρεσία της Ελβετίας που ασχολείται με το *Fond Suisse pour le Paysage*, έχουν δηλώσει τη διάθεσή τους για τεχνική και επιστημονική στήριξη επί του θέματος.

- Η Μέθοδος του Άτλαντα Τοπίου

Προτείνεται η δημιουργία ενός Άτλαντα Τοπίου εθνικής εμβέλειας, έχοντας ως πρότυπο τον Γαλλικό Νόμο «Για την Προστασία και τη Βελτιστοποίηση των Τοπίων». Στο πλαίσιο των σημαντικών μεταβολών που χαρακτηρίζουν το τοπίο του ευρωπαϊκού χώρου και συγκεκριμένα τα τοπία της Γαλλικής Επικράτειας, θεσμοθετήθηκε ο νόμος το 1993 με σκοπό να κατευθύνει και να ελέγξει την εξέλιξη των υφιστάμενων τοπίων, αλλά και να υποστηρίξει τη δημιουργία νέων. Ο Άτλας αποτέλεσε σπουδαίο εργαλείο για την επίτευξη των στόχων του γαλλικού νόμου περί προστασίας και βελτιστοποίησης των τοπίων.

Κύριος σκοπός του Άτλαντα Τοπίου είναι η καταγραφή όλων των τύπων τοπίου κάθε περιφέρειας, αξιολόγηση και κατηγοριοποίηση τους, καθώς και των μηχανισμών και πιέσεων που συμβάλλουν στον μετασχηματισμό τους, διαμορφώνοντας μια νέα θεώρηση για το τοπίο. Η εν λόγω καταγραφή θα αποτελέσει μέσο αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης και εργαλείο για τον μελλοντικό σχεδιασμό για θέματα που αφορούν το τοπίο. Αυτή η ενέργεια είναι απαραίτητη καθώς το τοπίο αποτελεί αναπτυξιακό πόρο, συνεπώς βασικό παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον σχεδιασμό της αναπτυξιακής διαδικασίας των περιφερειών. Ενώ, ταυτόχρονα είναι υποχρέωση τους η διασφάλιση της προστασίας και ορθολογικής του διαχείρισης. Στόχος αποτελεί επίσης, η διάχυση της γνώσης για θέματα που αφορούν το τοπίο, πέραν του επιστημονικού κλάδου, όπως αναφέρεται στις κατευθυντήριες αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου για τη συμμετοχή των πολιτών, των τοπικών και περιφερειακών αρχών, και άλλων ενδιαφερόμενων μερών στον καθορισμό και την εφαρμογή της πολιτικής για το τοπίο.

Μέσα από το πλαίσιο του Άτλαντα Τοπίου συνιστάται η δημιουργία ενός χάρτη που θα περιλαμβάνει όλα τα τοπία της χώρας, με κατηγοριοποιημένα στοιχεία και φωτογραφική τεκμηρίωση και ένα περιληπτικό έγγραφο, ψηφιακό ή έντυπο, με πληροφορίες για το καθένα. Οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες για την παροχή βοήθειας λήψης αποφάσεων για την ενσωμάτωση του τοπίου στις διάφορες τομεακές πολιτικές, στον περιφερειακό σχεδιασμό αλλά και την περιφερειακή ανάπτυξη. Η εφαρμογή του Άτλα θα συμβάλλει στη δημιουργία μιας κοινής «διαλέκτου», μιας κοινής ορολογίας στα θέματα του τοπίου, βοηθώντας έτσι τις αρμόδιες αρχές στις αποφάσεις, τις οποίες οφείλει να λάβει σχετικά με τη διαχείριση και προστασία του τοπίου. Η δημιουργία του Άτλαντα Τοπίου συμβάλλει στη σύζευξη χωροταξικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού.

Ήδη από την πρώτη φάση εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Τοπίου στην Ελλάδα, αναζητείται έμπνευση από πρακτικές που έχουν καθιερωθεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες με κωδικοποιημένο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του τοπίου. Τα νέα εργαλεία για τη διαχείριση του τοπίου και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε αυτό, είναι απαραίτητα για την επιβεβαίωση της αξίας του και την συμβολή στην οικοδόμηση μιας νέας στάσης ευθύνης απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία, αφού η πολιτική τοπίου μπορεί να επηρεάσει τις κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού και να προστατεύσει το περιβάλλον και την ταυτότητα του τόπου.

Το τοπίο είναι ένας ρυθμιστής του χώρου, δηλαδή μια παράμετρος που πρέπει να λαμβάνεται συστηματικά υπόψη από τις διαδικασίες χωροταξικού σχεδιασμού, προωθώντας την αρμονική ενσωμάτωση σε αυτό όλων των αλλαγών που επιβάλλονται από κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους. Ταυτόχρονα, μέσω της αμοιβαίας ανατροφοδότησης που υπάρχει μεταξύ τοπίου και χωροταξικού σχεδιασμού, δημιουργείται μια νέα δυναμική για αλλαγή στο σχεδιαστικό όραμα, τη φιλοσοφία και την έμπνευση, μια αλλαγή που θα επιτρέψει τη διατήρηση των ελληνικών τοπίων.

Όπως προκύπτει από τα έως τώρα παραδοτέα τεύχη τοπίων, που αντιστοιχούν στις επιμέρους Περιφέρειες, οι μελέτες παρουσιάζουν «αμηχανία» ως προς την ομογενοποίηση των προδιαγραφών. Επομένως, εκτός από την υιοθέτηση κατευθύνσεων για το τοπίο, απαιτείται περαιτέρω μια συνεχής προσπάθεια για τη δημιουργία πρόσθετων εργαλείων τοπίου που θα ενισχύσουν τη διάσταση του και

των τομεακών και χωρικών πολιτικών. Τα εργαλεία αυτού του τύπου αποτελούν σημαντικούς μηχανισμούς για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Τοπίου. Κάθε τομεακή πολιτική, καθώς και πολιτική τοπίου, εκφράζεται και προωθείται μέσω των χωρικών εργαλείων και ειδικότερα μέσω των περιφερειακών και τοπικών χωροταξικών σχεδίων και των κατευθύνσεων και μέτρων τους.

➤ Λοιπές Προτάσεις

- Εγκαθίδρυση συστήματος παρακολούθησης της κλιματικής αλλαγής στους αλπικούς τύπους οικοτόπων του Ολύμπου.
- Μελέτη φέρουσας ικανότητας και σχεδίου διαχείρισης επισκεπτών, με στόχο τον πρόληψη αρνητικών ανθρωπογενών επιπτώσεων στα ευαίσθητα είδη και οικοτόπους του Ολύμπου.
- Μελέτη ολοκληρωμένης διαχείρισης ρίσκου δασικών πυρκαγιών.
- Δασοτεχνικά έργα βελτίωσης τύπων οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΕ.
- Κατασκευή ταϊστρών και παρατηρητηρίων αρπακτικών πουλιών.
- Έργα διευθέτησης μονοπατιών, σε επιλεγμένες θέσεις.
- Σήμανση ενδημικών ειδών χλωρίδας κατά μήκος επιλεγμένων μονοπατιών στην αλπική ζώνη.
- Κατασκευή βοτανικού κήπου ενδημικών ειδών.
- Έλεγχος πιέσεων λαθροθηρίας και λαθροϋλοτομίας.
- Εντοπισμός και προστασία σημαντικών θέσεων αναπαραγωγής.
- Δημιουργία ενημερωτικού εντύπου για πεζοπόρους, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, για τις διαδρομές και τα σημεία ενδιαφέροντος στον Όλυμπο, για τα μονοπάτια, τις προσφερόμενες αθλητικές δραστηριότητες, καθώς και τα πολιτιστικά και θρησκευτικά μνημεία της ευρύτερης περιοχής.
- Διοργάνωση εργαστηρίων στο πλαίσιο του MAB UNESCO με τη συμμετοχή εκπροσώπων από άλλες περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως Ευρωπαϊκά Αποθέματα Βιόσφαιρας.
- Δημιουργία τρισδιάστατων ταινιών καλής συμπεριφοράς στο βουνό και με συμβουλές για πρόληψη ατυχημάτων.

- Σχεδιασμός και οργάνωση μέσων και υλικών εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης για τον Όλυμπο, όπως παραγωγή επιτραπέζιων παιχνιδιών και ψηφιακού και έντυπου ενημερωτικού υλικού.
- Δημιουργία διαδραστικής εκπαιδευτικής εφαρμογής για τον Όλυμπο.
- Παραγωγή εικονικής περιήγησης στον Όλυμπο, στο Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι πλέον αντιληπτή η ιδιαιτερότητα της έννοιας του τοπίου, καθώς επίσης και η σημασία του στην ανάπτυξη και εξέλιξη ενός τόπου. Στο σημείο αυτό, πραγματοποιείται η εξαγωγή των κυριότερων συμπερασμάτων σχετικά με το ζητούμενο και δίνεται απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε στην αρχή της παρούσας εργασίας, το οποίο είναι η κατανόηση της σημασίας του τοπίου και της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, τα μέσα με τα οποία προστατεύονται και το πως μπορεί η ορθολογική τους διαχείριση να συμβάλλει στην ανάδειξη του Ολύμπου και ταυτόχρονα να συνεισφέρουν στην διαδικασία ένταξής του, στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, ως μνημείο Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Στη συγκεκριμένη μελέτη επιδιώκεται να αποδειχθεί πως η αειφορική διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη του τοπίου, δύναται να λειτουργήσει ως κινητήριος δύναμη για την βιώσιμη ανάπτυξη του περικού Ολύμπου, ενώ ταυτόχρονα, πιθανό να αποτελεί βασικό παράγοντα που θα συμβάλλει στην ένταξη του στη Λίστα Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Ειδικότερα στη παρούσα εργασία, εξετάστηκε το τοπίο ως φυσικός αλλά και αναπτυξιακός πόρος για την περιοχή μελέτης, μελετήθηκε η έννοια της κληρονομιάς και η σημασία προστασίας της από την UNESCO.

Η πιο ολοκληρωμένη ερμηνεία του όρου τοπίου, σύμφωνα την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (Ε.Ε., 2000) το τοπίο προσδιορίζεται ως «μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από τους ανθρώπους, της οποίας ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρώπινων παραγόντων» (ΦΕΚ 30/Α/25-02-2010). Όπου σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, γίνεται αντιληπτό ότι

το τοπίο, περιλαμβάνει φυσικά στοιχεία, αλλά και ανθρωπογενή, όπως ο πολιτισμός και η ιστορία ενός τόπου.

Σε εθνικό επίπεδο δίνεται ιδιαίτερο ενδιαφέρον και μέριμνα για την προστασία και ανάδειξη των τοπίων ανεξαιρέτως τύπου, μέσα από διάφορα θεσμικά πλαίσια, με σημαντικότερη την ένταξη κεφαλαίου εξολοκλήρου για το τοπίο, στα νέα αναθεωρημένα Περιφερειακά Πλαίσια. Το τοπίο είναι ένας ρυθμιστής του χώρου, δηλαδή μια παράμετρος που πρέπει να λαμβάνεται συστηματικά υπόψη από τις διαδικασίες χωροταξικού σχεδιασμού, προωθώντας την αρμονική ενσωμάτωση σε αυτό όλων των αλλαγών που επιβάλλονται από κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους. Ταυτόχρονα, μέσω της αμοιβαίας ανατροφοδότησης που υπάρχει μεταξύ τοπίου και χωροταξικού σχεδιασμού, δημιουργείται μια νέα δυναμική για αλλαγή στο σχεδιαστικό όραμα, τη φιλοσοφία και την έμπνευση, μια αλλαγή που θα επιτρέψει τη διατήρηση των ελληνικών τοπίων.

Έπειτα από την μελέτη και την αναλυτική παρουσίαση των κυριότερων στοιχείων του Ολύμπου, έγινε κατανοητή η μεγάλη του αξία για όλη την ανθρωπότητα και ο λόγος για τον οποίο προτείνεται για ένταξη στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO. Η γεωλογική του ιδιαιτερότητα, το σπουδαίο φυσικό απόθεμα, αλλά και άυλη κληρονομιά που είναι η ιστορία του, το μυθολογικό του πλαίσιο που αποτελεί τη βάση του αρχαίου ελληνικού πανθέου, καθιστούν τον Όλυμπο όρος «σύμβολο» για την Ελλάδα, με παγκόσμια ακτινοβολία. Το «τοπίο δεν είναι απλά ένα σύνολο γης, φυτών και υδάτων, αλλά η προβολή της ψυχής ενός λαού πάνω στην πέτρα», ειπώθηκε μέσα σε ένα ποίημα και η φράση αυτή χαρακτηρίζει πλήρως τον Όλυμπο.

Η αξία αυτού του τόπου έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ταυτότητας της ευρύτερης περιοχής, καθώς ο συνδυασμός όλων των χαρακτηριστικών του την διαμορφώνουν και προσδιορίζουν την μοναδικότητά της. Όπως επισημαίνει και η Γοσποδίνη (2014), η διάκριση της ταυτότητας ενός τόπου αποτελεί, «αδιαμφισβήτητη ανταγωνιστική αιχμή», καθώς αυτή προσελκύει το ενδιαφέρον και αναδεικνύει την ιδιαιτερότητά του. Συνεπώς, είναι απαραίτητη η προστασία, ανάδειξη και ορθολογική διαχείριση του τοπίου του Ολύμπου, ώστε να παραμείνει αναλλοίωτος ο χαρακτήρας του, αλλά και να λειτουργήσει ως μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής.

Μέσα από το πλαίσιο της παρουσίασης των στρατηγικών και κανονιστικών κατευθύνσεων του υπερκείμενου και του υποκείμενου σχεδιασμού και σύμφωνα με τον χαρακτήρα της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου, έγινε κατανοητό τι δράσεις ενδείκνυνται να πραγματοποιηθούν, ώστε να προστατευτεί η περιοχή και παράλληλα να αναπτυχθεί.

Αρχικά προτάθηκε η οριοθέτηση μίας Περιφερειακής Ζώνης με σκοπό την αποτελεσματική προστασία της περιοχής, λειτουργώντας ως χώρος απόσβεσης των πιέσεων που ασκούνται από διάφορους παράγοντες, κυρίως ανθρωπογενείς. Ρύθμιση των χρήσεων γης, ώστε να είναι συμβατές με τα χαρακτηριστικά και το καθεστώς προστασίας της προστατευόμενης περιοχής την οποία περιβάλλει. Στη συνέχεια λόγω της ιδιαιτερότητας του βουνού, καθώς διαθέτει σπουδαίο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, ιδιαίτερο ανάγλυφο, μοναδικό τοπίο κρίθηκε αναγκαία η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού που αφορά το τουριστικό τομέα. Η διεθνής αναγνωρισιμότητα του Ολύμπου, λόγω της μυθολογικής του διάστασης, προσελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών, ωστόσο, η άσκηση των τουριστικών δραστηριοτήτων, η κίνηση και διάχυση των επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή δεν πραγματοποιείται ελεγχόμενα, με αποτέλεσμα να ασκούνται πιέσεις. Συνεπώς, είναι απαραίτητη η περαιτέρω ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων και αναψυχής, συμβατών με τον χαρακτήρα της περιοχής, η διατύπωση κατευθύνσεων για την οργάνωση και λειτουργία των τουριστικών δραστηριοτήτων, προς όφελος των τοπικών κοινωνιών, ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις στη φύση και τη βιοποικιλότητα της προστατευόμενης περιοχής. Ενώ, επίσης απαιτείται ο προσδιορισμός της τουριστικής φέρουσας ικανότητας του βουνού, σε σχέση με την άσκηση του τουρισμού, η διαμόρφωση των όρων κίνησης και διάχυσης των επισκεπτών, η πρόληψη ατυχημάτων και η διασφάλιση της έγκαιρης ειδοποίησης των αρμόδιων φορέων/υπηρεσιών, με απώτερο στόχο την ελαχιστοποίηση των ανθρωπογενών επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα του Ολύμπου.

Έπειτα, προτείνεται η δημιουργία μιας Χάρτας για την Ανάπτυξη του Ορεινού Χώρου στην Ελλάδα, που θα αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στη δημιουργία ενός υπόβαθρου για την ανάπτυξη και διαχείριση των ορεινών περιοχών, την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαχείριση των φυσικών του πόρων. Στη συνέχεια, προτείνεται η δημιουργία των ακόλουθων μηχανισμών για τη διαχείριση του τοπίου,

το Παρατηρητήριο Τοπίου, ο Μηχανισμός για τη διαχείριση και προστασία του Ελληνικού Τοπίου, που είναι το Ταμείο για τη στήριξη του Ελληνικού Τοπίου και η Μέθοδος του Άτλαντα Τοπίου. Τα παραπάνω έχουν ως πρότυπο τα ήδη θεσμοθετημένα εργαλεία άλλων χωρών. Από την πρώτη φάση εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Τοπίου στην Ελλάδα, αναζητείται έμπνευση από πρακτικές που έχουν καθιερωθεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες για την προστασία του τοπίου. Τα νέα εργαλεία για τη διαχείριση του τοπίου και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε αυτό, είναι απαραίτητα για την επιβεβαίωση της αξίας του και την συμβολή στην οικοδόμηση μιας νέας στάσης ευθύνης απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία, αφού η πολιτική τοπίου μπορεί να επηρεάσει τις κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού και να προστατεύσει το περιβάλλον και την ταυτότητα του τόπου. Τέλος, προτείνεται μία σειρά λοιπών δράσεων για την προστασία, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για θέματα που αφορούν τον Όλυμπο.

Η ένταξη μίας ιδιότητας στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO αποτελεί ένα πολύ σημαντικό γεγονός για το ίδιο μνημείο, αλλά και για την ευρύτερη περιοχή στην οποία εντοπίζεται. Συνεπώς, είναι ευθύνη του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών, μέσα από συνεργασία, η διασφάλιση της αξίας του, μέσα από το πλαίσιο του χωρικού σχεδιασμού, αλλά και από την ενσωμάτωση πρακτικών για την διατήρηση και την διαχείριση της παγκόσμιας κληρονομιάς, επιδιώκοντας παράλληλα την επίτευξη μίας βιώσιμης ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αθανασιάδου, Ε. (2012) Η αρχιτεκτονική τοπίου στο μεσογειακό περιβάλλον και η συμβολή της στην αειφόρο ανάπτυξη: Μεθοδολογία προγραμματισμού με αρχές οικολογίας τοπίου, εφαρμογή σε περιαστικό τοπίο της ανατολικής Θεσσαλονίκης. Διδακτορική διατριβή. ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονικής Τοπίου. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνική Σχολή & Γεωπονική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Αίσωπος, Γ. (2015) 'Τοπία τουρισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα' στο Αίσωπος, Γ. (επιμ.) (2015) Τοπία εκμοντερνισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα, Αθήνα: Δομές, σελ: 108-123G

Ανδρεδάκης Π., 1996. Αναθεώρηση γενικού διαχειριστικού σχεδίου Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Υπουργείο Γεωργίας, Γ.Γ. Δασών & Φυσικού Περιβάλλοντος, Γ. Δ/ση Ανάπτυξης & Προστασίας Δασών & Φ.Π. – Περιφερειακή Δ/ση Πιερίας - Περιφερειακή Δ/ση Λάρισας - Δ/ση Δασών Πιερίας - Δ/ση Δασών Λάρισας. 36 σελ. + Παρ/τα (Α, Β, Γ) + 7 χάρτες

ΑΝ.ΕΛ.ΚΙΣ (Αναπτυξιακή Εταιρεία Ελασσόνας - Κισσάβου), 2001, Τουριστικός Οδηγός περιοχής Ελασσόνας «Στην σκιά του Ολύμπου», Ελασσόνα

Βαβουρανάκης, Γ. 2015α. Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 1.1 : Εισαγωγή - Το τοπίο ως έννοια και η αρχαιολογική επιστήμη. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έκδοση: 1.0. Αθήνα. Διαθέσιμο στο <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH11/>

Βλαντού, Α. 2010. Το τοπίο ως αντικείμενο νομικής προστασίας: σχέσεις και αντιφάσεις μεταξύ κανόνων δικαίου και πραγματικότητας. Νόμος και Φύση. Διαθέσιμο στο <http://nomosphysis.org.gr/12194/to-topio-os-antikeimeno-nomikisprostasiassxeseis-kai-antifaseis-metaksu-kanonon-dikaiou-kai-pragma-tikotitas-oktobrios2010/>

Γεωργούλη, Α. (2019). Βιώσιμη ανάπτυξη τω φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών: η μελέτη περίπτωσης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Διπλωματική Εργασία Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Γοσποδίνη, Α. (2014) 'Διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς και αναπτυξιακή προοπτική: Διλήμματα και αντιθέσεις στις πόλεις των Βαλκανίων', πρακτικά (υπό έκδοση) Συμπόσιου "Πολιτισμός και χώρος στα Βαλκάνια, 17ος-20ος αιώνας", Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Θεσσαλονίκη

Γοσποδίνη, Α. (2007) 'Χωρικές πολιτικές για το σχεδιασμό, την ανταγωνιστικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων' στο Αειχώρος, 6 (1), Μάιος 2007, Βόλος, σελ: 100-145

Γουργιώτης, Α. και Τσιλιμίγκας, Γ. (2011) «Η νέα ταυτότητα του ελληνικού τοπίου: Μηχανισμοί και εργαλεία για την διαχείρισή του». Στο: Ρόντος, Κ. (επιμ.) Θέματα περιφερειακού σχεδιασμού και χωρικής ανάλυσης: Μέθοδοι, εργαλεία, και συστήματα υποστήριξης. Αθήνα: Γ. Μπένος, σελ. 265-290

Γουργιώτης, Α., Τσιλιμίγκας, Γ. και Κίζος, Θ. (2012) «Χωρικοί μετασχηματισμοί και τυπολογίες του ελληνικού τοπίου: Ζητήματα διαχείρισης του τοπίου». Στο: Πρακτικά του Επιστημονικού Συμποσίου, 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πεδίον Άρεως, Βόλος, 27-30 Σεπτεμβρίου

Γουργιώτης, Α. και Τσιλιμίγκας, Γ. (2010) «Η νέα ταυτότητα του ελληνικού τοπίου: μηχανισμοί και εργαλεία για την διαχείρισή του». Στο Ρόντος, Κ. (επιμ.) Θέματα περιφερειακού σχεδιασμού και χωρικής ανάλυσης: Μέθοδοι, εργαλεία και συστήματα υποστήριξης. Αθήνα: Γ. Μπένου

Γουργιώτης, Α. και Τσιλιμίγκας, Γ. (2007) «Παρατηρητήριο για το τοπίο: Η υλοποίηση χάρτας του τοπίου ως απαραίτητη προϋπόθεση για την άρτια διαχείριση των ευαίσθητων περιοχών». Πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συμποσίου, Πρόγραμμα Jean Monnet: Προστασία, αποκατάσταση και βιώσιμη ανάπτυξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Βέροια, 30 Νοεμβρίου-1 Δεκεμβρίου

Γουργιώτης, Α. (2014) 'Η Συμβολή του Συμβουλίου της Ευρώπης στο χωρικό σχεδιασμό και το τοπίο', Αειχώρος, 19:38-58

Γουργιώτης Α., Τσιλιμίγκας, 2014. «Η διαχείριση του τοπίου στο πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού». Αειχώρος, Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Δαλίπη Ε., Α.Μ.Ευπραξία (2012), Διακυβέρνηση τοπίου: Η εξέλιξη στις διαδικασίες δημόσιας συμμετοχής και οι απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το τοπίο διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο www.nomosphysis.org.gr

Διαμαντόπουλος Σ., Τσιάντου Α., Καρολίδης Θ., Σούρλας Γ., Αγγέλου Δ., Λαζαρίδου Θ., Ξανθούλης Σ., Καραπέτσας Ν., Πιστικός Η. & Παρασκευάς Γ. 2003. Μελέτη διαχείρισης – διακίνησης επισκεπτών και ανάπτυξης οικότουρισμού στο Εθνικό Πάρκο Ολύμπου. 166 σελ. + 2 Παρ/τα.

Δοξιάδης, Θ., Λιβέρη, Δ., (2013) ‘Υπαιθρος χώρος, Τοπίο και Τοπική Ανάπτυξη’, Αθήνα, doxiadis+

Δ/νση Τεχνικών Έργων, Π.Ε. Πιερίας, Π. Κεντρικής Μακεδονίας, Εκπόνηση Ειδικού Σχεδίου Διαχείρισης της Περιοχής Εθνικού Δρυμού Ολύμπου για την Πενταετία 2013-2017, Θεσσαλονίκη, 2013

Εγκυκλοπαίδεια Δομή (2002-2005). ‘Πιερία’, Τόμος 28, σελ. 775-782, Εκδόσεις Δομή Α.Ε. Ελευθεριάδης, Ν. 2006. Αισθητική Τοπίου. Θεσσαλονίκη: ΧΑΡΙΣ ΕΠΕ

Επιμελητήριο Πιερίας (2018), Πιερία, Όλυμπος: Ζήσε το Μύθο σου, Κατερίνη: Ίδια έκδοση
Ευπραξία-Αίθρα, Μ. (2010) Η νομική προστασία του τοπίου στο διεθνές, κοινοτικό και εθνικό δίκαιο. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκουλα, σ. 198

Ευριπιώτη, Α. και Ευριπιώτη, Α. (2014) Tourism landscapes: Remaking greece, δελτίου τύπου για την Ελληνική συμμετοχή στη 14η διεθνή έκθεση αρχιτεκτονικής - La Biennale di Venezia, <http://www.sadas-pea.gr/delti-tipou-14i-diethnis-ekthesiarchitektonikis-elliniki-simmetochi/>

Ζάγκας Δ. Θ., 1994β. Η συμβολή της ανόρθωσης των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων των δυτικών και νοτιών πλαγιών του Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Πρακτικά 6ου Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου. «Δασική Ανάπτυξη, Ιδιοκτησιακό - Χωροταξικό». Χανιά, 6-8 Απριλίου 1994. Σελ. 154-162

Ζαχαράτος, Γ. και Τσάρτας, Π. (1999), Πολιτική και Κοινωνιολογία της Τουριστικής Ανάπτυξης, Πάτρα: ΕΑΠ

Θ., Γκανάτσας Π., Τσιτσώνη Θ., 2006. Φυσικά δασικά τοπία της χώρας μας, ζωντανά παραδείγματα αρχιτεκτονικής του τοπίου. Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας «Φυσικό Τοπίο». Δράμα, 26-27 Μαΐου 2006

Θ. Τερκενλή, Το πολιτισμικό τοπίο. Γεωγραφικές προσεγγίσεις, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1996

Καπετάνιος, Α.Β. (2018). Το Ελληνικό Τοπίο. Σπουδή του τόπου και θεώρηση του ελληνικού τοπίου. Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση

Κατσακιώρη, Μ. (2021). Συγκριτική αξιολόγηση για την ανάπτυξη του τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Το παράδειγμα των Εθνικών Πάρκων της Κεντρικής Μακεδονίας. Διπλωματική Εργασία Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Τουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., 2001, ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, Εκδόσεις: Κριτική

- Κουρούδη, Κ. 2011. Πολιτική τοπίου – Υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και σχεδιασμός: Αρχιτεκτονική τοπίου υδραυλικών και οδικών έργων. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών – Γεωπονική Σχολή. ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη
- Κουρουζίδης Σάκης (2001), Όλυμπος. Κείμενα και Εικόνες δύο αιώνων, Πιερική Αναπτυξιακή Α.Ε.
- Μαλακού Μ., 1985, Μελέτη της πανίδας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσεως, Αθήνα
- Μαλάμη, Β. 2014. Το τοπίο ως πολιτισμικό και συνθετικό εργαλείο για το σχεδιασμό του χώρου. Ερευνητική εργασία. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Πολυτεχνείο Κρήτης
- Μουντράκης Δ., (1983). Η γεωλογική δομή της Βόρειας Πελαγονικής Ζώνης και η γεωλογική εξέλιξη των εσωτερικών Ελληνίδων. Πραγματεία για Υψηγεία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Μουντράκης Δ., (2010). Γεωλογία και Γεωτεκτονική Εξέλιξη της Ελλάδας
- Μουντράκης Δ., (2010). Γεωλογία και Γεωτεκτονική Εξέλιξη της Ελλάδας
- Μπεριάτος Η, 2007, «Για μια Πολιτική του Τοπίου στην Ελλάδα», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας/Τμήμα μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης «Θεωρία και Πολιτική του Τοπίου. Ελληνικές και Γαλλικές Εμπειρίες», Η. Μπεριάτος/J. Ballesta (επιμ.), Βόλος
- Μπεριάτος, Η. (2013). Χωροταξικός σχεδιασμός και εδαφικές - διοικητικές δομές: Ζητήματα χωρικής διακυβέρνησης σε τοπική κλίμακα. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 3, 2018, από European Regional Science Association - Ελληνικό Τμήμα: http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/21_beriatos_ersagr13.pdf
- Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ. 2013. Χωροταξικός σχεδιασμός σε ευαίσθητες και κρίσιμες περιοχές. Πανεπιστημιακές σημειώσεις μαθήματος Στούντιο Χωροταξίας Ιβ: Σχεδιασμός υπαίθρου και περιβάλλοντος. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Μπεριάτος, Η. (2015) 'Η Διακήρυξη της Στυμφαλίας και η ελλειμματική πολιτική τοπίου' στο Η εφημερίδα των συντακτών
- Μπόλη Κ. και Κατσακιώρη, Μ. (2015). Κείμενα εκθεμάτων του Κέντρου Πληροφόρησης Επισκεπτών Εθνικού Δρυμού Ολύμπου - Μουσείο Ολύμπου. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων. Θέρμη
- Νέξης Ν., 2003, Όλυμπος (γεωγραφία - φύση - πολιτισμός - περιήγηση - ορειβασία - αναρρίχηση -τοπωνύμια)Αθήνα, Ε.Ο.Ο.Α., Ανάβαση
- Νέξης, Ν. (2019). Όλυμπος, το βουνό των θεών και των ανθρώπων. Αθήνα. 272 σελ.

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας, Διεύθυνση Δασών Πιερίας (2004). Εθνικός Δρυμός Ολύμπου, Κατερίνη

Ντάφης Σ., 1989. Βλάστηση και οικολογικές ιδιαιτερότητες του Ολύμπου. Επ. Επ. Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Τόμος ΛΒ/1, Αριθμ. 24

Ντάφης Σ., Σμύρης Π., Ζάγκας Θ., Τσιτσώνη Θ., 1991. Παράγοντες που επηρεάζουν την εμφάνιση των δασοπονικών ειδών του Ολύμπου και ποια η δομή των δασών αυτών. Τελική Έκθεση Προγράμματος, Φορέας Χρηματοδότησης: Υπουργείο Γεωργίας, 1990-1991

Παντερμαλής Δημήτριος (επιμ.), Θεοί και Θνητοί στον Όλυμπο, Αρχαίο Δίον, Πόλη του Δία, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού & Ίδρυμα Ωνάσης

Παπαγεωργίου Μ., Λαΐνας Ι., Νικολακόπουλος Χρ., Η Χωροταξία της Μνημειακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Κατευθύνσεις Σχεδιασμού σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2010

Παπαγιάννης, Θ. (2012)

Παρπαΐρης, Α. (2007) «Το τοπίο βασική συνιστώσα του χωρικού σχεδιασμού». Στο Μπεριάτος, Η. (επιμ.) Θεωρία και πολιτική του τοπίου: Ελληνικές και γαλλικές εμπειρίες. Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ, ΠΘ

Πασχαλούδης Ν. (2004), Οδηγός Επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου και Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα

Ποϊραζίδης, Κ. 2010. Οικολογία και Ποιότητα τοπίου: Θεωρία και Εφαρμογές. Εκπαιδευτικές σημειώσεις. Τμήμα Τεχνολογίας Περιβάλλοντος και Οικολογίας. ΑΤΕΙ Ιόνιων Νήσων. Ζάκυνθος

Πουλάκη – Παντερμαλή Έφη (2013), Μακεδονικός Όλυμπος, Μύθος-Ιστορία Αρχαιολογία, ΚΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Θεσσαλονίκη

Σαπουνάκης, Α. (2014) “Περιαστικό τοπίο στην Ελλάδα: Απειλές και προοπτικές”. Αειχώρος, 19, pp. 58-79

Σεραφειμίδα, Α. 2012. Το τοπίο ως προστατευτέο έννομο αγαθό. Διπλωματική εργασία. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών. Αθήνα

Σιδηροπούλου Άννα , Ισπικούδης Ιωάννης (Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης) , 2006, Δράμα, συνέδριο, με

τίτλο θέματος: Ανάλυση δομής φυσικού τοπίου,
διαθεσιμο:<http://ikee.lib.auth.gr/record/279333/?ln=e1>

Σφήκας Γ., 1974, Αγριολούλουδα του Ολύμπου, Αθήνα, Αφοί Τολίδη

Σφήκας Γ., 2001, Οι βοτανικοί παράδεισοι της Ελλάδας, Αθήνα, Τουμπής

Ταμπάκης Α. Σ., 2009. Προστατευόμενες περιοχές: Πολιτικές του χθες και του σήμερα. Θέματα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, 1ος τόμος: Εισαγωγή στη Δασολογική και Περιβαλλοντική επιστήμη. Περιοδική έκδοση του Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Ορεστιάδα, Φεβρουάριος 2009

Τερκενλή, Θ.Σ. (1996) Το πολιτισμικό τοπίο: Γεωγραφικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Παπαζήση

Τερκενλή, Θ.Σ. (2010). Η σχέση άνθρωπος–τοπίο στη σύγχρονη Ελλάδα: μια πολιτισμική επαναπροσέγγιση. Στο: Παπαγιάννης Θ. και Σορώτου Α. (επιμ.). Σε αναζήτηση του ελληνικού τοπίου, Πρακτικά της πρώτης Συνάντησης Εργασίας στο πλαίσιο του προγράμματος Διαφύλαξη και Διαχείριση του Ελληνικού Τοπίου, 21 και 22 Μαΐου 2009. Med-INA, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και WWF Ελλάς, Αθήνα 2010, σ. 37–52

Τζημοπούλου-Ανανιάδου Μ., 2005, Από την επικαιρότητα του σχεδιασμού τοπίου, αρχιτέκτονος τοπίου DPLG, Τμ. Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ, Αρχιτέκτονες, 49, 74

ΥΔΡΟΓΑΙΑ, (1975). Υδρογεωλογική προμελέτη περιοχής Κατερίνης Πιερίας. Υπουργείο Γεωργίας, Ιούνιος 1975

ΥΠΕΚΑ (2011) η υπ'αριθμ. οικ. 10106/3.03.2011 απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ «Έγκριση προδιαγραφών για τη σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού 37 ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης “Προδιαγραφές μελετών αξιολόγησης – αναθεώρησης & εξειδίκευσης θεσμοθετημένων περιφερειακών πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού & αειφόρου ανάπτυξης”

Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2007. Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων της Εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό. Αθήνα, Ιούνιος 2007

Φατούρος Δ.Α., (2005), «Το τοπίο: Ένας κατάλογος σημειώσεων» (σελ. 52)

Χατζηδάκης, Α. (1955) ‘Επιπτώσεις του τουρισμού στο δομημένο περιβάλλον: Ένα πλαίσιο ανάλυσης’ στο Σύγχρονα Θέματα, 55, Αθήνα, Απρίλιος-Ιούνιος 1995, σελ: 88-92

Χατζημπίρος Κ., Μαμάσης Μ. & Κυρίτσης Ε., 2002. Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση - Φιλότης. Τομέας Υδατικών Πόρων – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Αθήνα, 2002

Ψιλοβίκος Α.,(1981). Γεωμορφολογικές, μορφογενετικές, τεκτονικές, ιζηματολογικές και κλιματικές διεργασίες που οδήγησαν στο σχηματισμό και στην εξέλιξη σύνθετων αλλουβιακών ριπιδίων στον Όλυμπο, πραγματεία για υφηγεσία Θεσσαλονίκη

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Ballesta, J. (2007) «Απεικονίζοντας τη νέα ταυτότητα και την αστάθεια του ελληνικού τοπίου». Στο Μπεριάτος, Η. (επιμ.) Θεωρία και πολιτική του τοπίου: Ελληνικές και γαλλικές εμπειρίες. Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ, ΠΘ

Barret, C., Charvet, J.P., Dupuy, G. and Sivignon, M. (2000) Dictionnaire de géographie humaine. Edition Liris, pp. 135-137

Batisse Michel, Bolla Gerard, The invention of World Heritage, History Papers, Association of Former Unesco Staff Members, Paris, 2005

Benson, J.F. and Roe, M.H. (2000) “Landscape and Sustainability”, p. 1. Buergi, E. (2006) “Preface”. In Council of Europe (ed.) Landscape and sustainable development: Challenges of the European Landscape Convention. Council of Europe Publishing, p. 3

Berkes, F.; Colding, J.; Folke, C. (Eds.) Navigating Social-Ecological Systems: Building Resilience for Complexity and Change; Cambridge University Press: Cambridge, UK, 2003.

Brantman, G., Hamilton, P. and Gretchen, C. (2012) “The Impacts of Nature Experience on Human Cognitive Function and Mental Health”. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1249 (1), pp. 118-136, <https://texanbynature.org/wpcontent/uploads/2016/10/Bratman-et-al-2012-Nature-Experience-Cognitive-Functionand-Mental-Health-NY-ACAD-SCI.pdf>

Buergi, E. (2006) "Πρόλογος". Σε Συμβούλιο της Ευρώπης (επιμ.) Τοπίο και βιώσιμος ανάπτυξη: Προκλήσεις του ο ευρωπαϊκός Σύμβαση Τοπίου. Συμβούλιο του Europe Publishing, σελ. 3

Curtin, S. (2013). “The Intrinsic Motivations and Psychological Benefits of Ecoand Wildlife Tourism Experiences”. In Ballantyne, R. & J. Packer (eds.) *International Handbook on Ecotourism*. Edward Elgar: Cheltenham –Northampton

Dejeant-Pons, M. (2010) *The European landscape convention: Past, present, future*. Available at <http://coe.int>

General Decision on the Evaluation Reports, Decision 28 COM 14B.57

Gospodini, A. (2001) 'Urban design, urban space morphology, urban tourism: An emerging new paradigm concerning their relationship' στο *European planning studies*, 9 (7), σελ: 925-934

Hatzopoulou, M. (2008) "Landscape" Retrieved from: http://video.minipress.gr/wwwminipress/aboutgreece/aboutgreece_landscape.pdf

Healy R.G. (1994): "The 'common Pool' Problem in Tourism Landscape". *Annals of Tourism Research*, 21: 596–611

Hermann, A.; Schleifer, S.; Wrбка, T. The concept of ecosystem services regarding landscape research: A review. *Living Rev. Landsc. Res.* 2011, 5, 1–37

Jouen M. (2000), "Sleutelwoord; 'diversiteit'. Het Europese platteland bij het begin van het derde millennium", *LEADER Magazine*, 8, No. 25

Leighly, J. 1969. *Land and Life: A selection from the writings of Carl Ortwin Sauer*, 16,315-350. University of California Press Berkeley and Los Angeles 13) Leonard J. Lickorish , Carson L. Jenkins, 1997, *An Introduction to Tourism*, Butterworth-Heinemann

Leser, H.; Löffler, J. *Landschaftsökologie*; Ulmer: Stuttgart, Germany, 1997

Leonard J. Lickorish , Carson L. Jenkins, 1997, *An Introduction to Tourism*, Butterworth-Heinemann

Linnell, J.D.; Kaczensky, P.; Wotschikowsky, U.; Lescureux, N.; Boitani, L. Framing the relationship between people and nature in the context of European conservation. *Conserv. Biol.* 2015, 29, 978–985. Hermann, A.; Schleifer, S.; Wrбка, T. The concept of ecosystem services regarding landscape research: A review. *Living Rev. Landsc. Res.* 2011, 5, 1–37

Maller, C., Townsend, M., St Leger, L., Wilson, C., Pryor, A., Prosser, L. and Moore, M. (2009) "Healthy Parks, Healthy People: The Health Benefits of Contact with Nature in a Park Context". *George Wright Forum*, 29(2), pp. 586-594. https://www.researchgate.net/publication/228644595_Healthy_parks_healthy_people_The_health_benefits_of_contact_with_nature_in_a_park_context

Mikulec, J. and Antouskova, M. (2011) "Landscape and Tourism Potential in the Protected Landscape Areas". *Agricultural Economics*, 57(6), pp. 272-278

Moreira, F.; Queiroz, A.I.; Aronson, J. Restoration principles applied to cultural landscapes. *J. Nat. Conserv.* 2006, 14, 217–224

Nara Conference on Authenticity in Relation to the World Heritage Convention, Πηγή: Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention,

Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, Annex 4

Parpairis, A. The landscape is a basic component of spatial planning [To topio vasiki sinistosa tou chorikou sxediasmou]. In *Theory and Politics of the Landscape: Greek and French Experiences*; Beriatos, E., Ed.; Dep. of Planning and Regional Development, University of Thessaly: Volos, Greece, 2007

Partsalidou, B., Zapounidis, K., Kolokatsi, K. (2018). Conduction of the depth study of the criteria composing the emblematic dimension of Mount Olympus. INTERREG Project EMbleMatiC. Pieriki Anaptyxiaki S.A. Greece

Phillips, A.; Clarke, R. Our Landscape from a Wider Perspective. In *Countryside Planning: New Approaches to Management and Conservation*; Earthscan Bishop, K., Phillips, A., Eds.; Routledge: Oxon, UK, 2004; pp. 49–67

Planells, M., Galiana, F. and Eetvelde, V. (2014) “A Classification of Landscape Services to Support Local Landscape Planning”. *Ecology and Society*.19(1):(https://www.researchgate.net/publication/273918478_A_Classification_of_Landscape_Services_to_Support_Local_Landscape_Planning)

Revision of the *Operational Guidelines*, Decision 39 COM 11

Roger, S. U. (1986) “Visual Landscapes and Psychological Well-being”. *Landscape Research*, 4(1), pp. 17-23. https://www.researchgate.net/publication/254315158_Visual_Landscapes_and_Psychological_Well-Being

Rössler, M. World Heritage cultural landscapes: A UNESCO flagship programme 1992–2006. *Landsc. Res.* 2006, 31, 333–353

Simmel, G.,J.Ritter, E.H.Gombrich, Δασκαλοθανάσης Ν., (2004) *Το Τοπίο. (Μετάφραση)*, Αθήνα: Ποταμός,166

Strid A, (1980) *Wild flowers of Mount Olympus*. -Kifissia: Goulandris Nat. Hist. Museum, xxviii + 362 pp. incl. 109 plates

Taylor, C. The making of the English landscape and beyond: Inspiration and dissemination. *Landscapes* 2005, 6, 96–104. [CrossRef]

Tilley, C. 1997. *A Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments*. United Kingdom: Bloomsbury Publishing PLC

Tomkinson, J.L. (2002) *Travellers’ Greece: Memories of enchanted land, anagnosis*. Publications: Athens

Tress B., Tress G., Decamps H., d’Hautesserre A.M. 2001. Bridging human and natural sciences in landscape research. *Landscape and Urban Planning*, 57, 137-141. <https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element.elsevier-cdce6978-c5a8-3554-a1c5-2f34b786776a/tab/summary> {Elsevier Landscape and Urban Planning Volume 57, Issues 3–4, 15 Δεκεμβρίου 2001 , σελίδες 137-141 Τοπίο και πολεοδομία Σύνταξης Γεφυρώνοντας τις ανθρώπινες και φυσικές επιστήμες στην έρευνα τοπίου}

UNEP-DTIE (United Nations Environment Programme – Division of Technology, Industry and Environment) (2002), *Economic impacts of tourism*, Paris

UNESCO, *Basic Texts, workshops of UNESCO*, 2008

UNESCO, *Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers*, UNESCO World Heritage Centre, 2002

UNESCO, *Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation*, World Heritage Centre, 2003

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*, World Heritage Committee, Eighteenth session Phuket, Thailand 12-17 December 1994, WHC-94/CONF.003/16

Veer M. and Tuunter E. (2005), *Rural tourism in Europe: an exploration of success and failure factors*, Stichting Recreatie, Den Haag

Working Methods of the World Heritage Committee, Decision 30 COM 13

ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Νόμος 4759/2020 - ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020, Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις

Νόμος 3827/2010, Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου. Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2010. Αριθμός 30. Τεύχος Α. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Νόμος 3827/2010, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο

Νόμος 1126/03-02-1981 (ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981). Περί κυρώσεως της εις Παρισίους την 23ην Νοεμβρίου 1972 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως δια την Προστασία της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς Κανονισμός 797/1985 του Συμβουλίου της 12ης Μαρτίου του 1985, περί βελτιώσεως της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων

Νόμος 1469/02-08-1950, «Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830» (ΦΕΚ 169/Α/07-08-1950)

Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) 996/02-10-1971, «Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του ΝΔ 86/1969 περί Δασικού Κώδικος και Κωδικοποιήσεως των υπ' αριθ. 871/1971 και 919/1971 ΝΔ/των» (ΦΕΚ 192/Α/06-10- 1971)

Νόμος 998/28-12-1979, «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας» (ΦΕΚ 289/Α/29-12-1979)

Νόμος 1650/15-10-1986, «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 160/Α/16-10-1986) - Νόμος 4067/09-04-2012, «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός» (ΦΕΚ 79/Α/09-04-2012)

Νόμος 2742/07-10-1999, «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 207/Α/07-10-1999), όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Ν. 4447/23-12-2016

Νόμος 3937/2011 της Βιοποικιλότητας

Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου του 1985, περί εκτιμήσεως των επιπτώσεων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον

Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, η οποία είναι γνωστή και ως Οδηγία NATURA/ΦΥΣΗ 2000

Οδηγία για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (Οδηγία 2001/42/ΕΚ)

Η Διεθνής Σύμβαση για τη φυσική κληρονομιά στη Βέρνη (1979). Σύμβαση περί της διατήρησης της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (ΕΕ L 38 της 10.2.1982, σ. 3-32)

Η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στη Γρανάδα (1985)

Η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (Λονδίνο 1969–1992)

Η Σύμβαση του Ρίο για την προστασία της βιολογικής ποικιλότητας (1992)

Η Σύμβαση Benelux για την διατήρηση της φύσης και την προστασία του τοπίου, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 08/06/1982

Ο Μεσογειακός Χάρτης Τοπίου ή Χάρτης της Σεβίλλης (1993)

Κοινή Διακήρυξη του WTO και του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον το 1982 (στο Lickorish and Jenkins, 1997)

ΦΕΚ 128/A/03-07-2008, Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Φ.Ε.Κ. 64/Τ.Α.Α.Π./14.2.2008, Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Δίου

ΦΕΚ 485Δ/20.08.2020, Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009, Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό

ΦΕΚ2464/2008, Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

ΦΕΚ151/2009, Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

Δήμου Δίου - Ολύμπου, www.dion-olympus.gr

Ελληνική Στατιστική Αρχή, <http://www.statistics.gr/>

ΕΚΒΥ - Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων, <http://www.ekby.gr>

Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, www.unric.org/

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, <http://www.minagric.gr/>

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, <https://ypen.gov.gr>

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, www.yppo.gr

Φεστιβάλ Ολύμπου, www.festivalolympou.gr

Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, <https://olympusfd.gr>

Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων, <https://www.visitgreeknature.gr>

ESPON Liveland Project, Final Report, <https://www.espon.eu/programme/projects/espon2013/targeted-analyses/liveland-liveable-landscapes-key-value-sustainable>

UNESCO, <https://en.unesco.org/>